VREME

9. MART 2006, CENA 120 DIN, CG 2.00 EUR, BROJ 792

ISSN 0353-8028

8 600102 660014

stria 2.50 EUR; France 2.50 EUR; Germany 2.30 EUR; Greece 2.50 EUR; Luxembourg 2.50 EUR; Sweden 32.00 SEK; Switzerland 4.80 CHF; BiH 4.00 BAM; Hrvatska 15.00 HKN; Makedonija 100 DEN; Slovenija 550 SIT

MILAN BABIĆ

ODLAZAK UNIVERZALNOG SVEDOKA

GRBAVICA U BEOGRADU

STOJAN CEROVIĆ, GODIŠNJICA SMRTI

www.vreme.com 011-3234-774 gcv@vreme.com

grafički centar vreme

Od 1992 godine brinemo o grafičkom izgledu nedeljnika Vreme

grafički dizajn · priprema za štampu · skeniranje i obrada fotografija · osvetljavanje grafičkih filmova · štampa na laserskom štampaču u boji · postavljanje, instalacija i organizacija DTP sistema · konsalting u oblasti štampe i pripreme za štampu · instaliranje i umrežavanje kompjutera · izrada baza podataka · web dizajn i web baze podataka · arhiviranje podataka...

04 MEĐUVREME

POLITIKA

10 MILAN BABIĆ: Odlazak univerzalnog svedoka

14 ISTRAGA O "SLUČAJU BITIĆI": Asanacija državne tajne

16 KOSOVO: Zaštitni premijer

DRUŠTVO

18 SLUČAJ PAHOMIJE: Crkvena prašina

22 PRAVNI TRILER OKO "VEČERNJIH NOVOSTI": Samozakucavanje

24 IN MEMORIAM: Frano Cetinić

28 SLUČAJ VESELINA VUKOTIĆA: Od "Nane" do Španije

33 STOJAN CEROVIĆ: Godišnjica smrti

39 NUSPOJAVE

40 LJUDI I VREME

43 LISICA I ŽDRAL

KULTURA

44 FILM: "Grbavica" Jasmile Žbanić

45 34. FEST: Rekapitulacija

46 DODELA OSKARA: Trijumf korektnosti

48 INTERVJU: Vim Venders

52 ENDI VORHOL I LU RID: Zavodljive dubine plišanog podzemlja

55 TV MANIJAK

56 REČ O DELU

57 SCENA

SVET

58 AMERIKA – INDIJA: Novo prijateljstvo – stari interesi

61 PONOVO NEMIRI U IRSKOJ: Republikanci ili huligani

62 NOVO ZAOŠTRAVANJE U AZIJI: Nuklearna ili naftna kriza

65 MERIDIJANI

MOZAIK

66 RUSIJA I ROMANOVI: Nove priče o rehabilitaciji

70 SVETSKO PIJANČENJE U PRANJANIMA: Od rakije nema bolje žene

76 POŠTA

78 VREME UŽIVANJA: Sneg

NASLOVNA STRANA: **SCENA IZ FILMA "GRBAVICA"**

A. ANĐIĆ

Pad

U razmeđi nedelje i ponedeljka temperatura je pala za dvadesetak stepeni, a o snegu koji je napadao svedoči fotografija. Slično je sa srpskom politikom – čas gore, čas dole... Tu je Baba Marta moguća i u avgustu.

D. Ž.

SRBIJA

Glasanje za otpad

DRAGAN TODOROVIĆ

Već nekoliko godina nadležna republička administracija traži pogodnu lokaciju gde bi bio stacioniran Nacionalni centar za deponovanje i spaljivanje hemijskog i medicinskog otpada. Ponuda Vlade je, kažu, odbijena u Novom Sadu i Kragujevcu. Tako je izbor pao na Šabac. Prošle godine je između Vlade i opštine Šabac potpisan Sporazum o razumevanju, i određeno da otpad bude na područjima sela Jevremovac, Maovi i Bogosavac. Sve je krenulo po nacionalnom planu, ali su šabački radikali, iz svojih interesa, obelodanili šta se sprema, i javnost se uzjogunila. Poslednje subote februara, na opštinskoj televiziji bila kontakt emisija u kojoj je gostovao ministar za nauku i zaštitu životne sredine Aleksandar Popović. Građani su mogli da SMS-ovima glasaju za ili protiv fabrike otpada, i dogodio se rezultat po kome je 52 odsto bilo za fabriku. U rezultat posumnjali oni koji se aktivno i organizovano bore protiv, plus novinari i, uz podatke filijale Telekoma, došlo se do saznanja koji su pojedinci glasali mnogo i uspešno za deponiju. Zamenik predsednika Opštine Svetomir Vešić, DS, javio se sedam puta, dok je skoro rekorder bio Miodrag Filipović, direktor opštinske Direkcije za puteve, opet DS, jer DS je na vlasti u Šapcu, sa 129 javljanja. Najbolje Za glasala je Biljana Lukić, pravnica u Telekomu, i to sa službenog telefona, ravno 130 puta. Šef pravnice za novine rekao da ova nikad nije bila politički eksponirana, dok je ista priznala da telefon nije bio kod nje, već kod 11-godišnjeg sina, kome nije prvi put da se igra telefonom. Nakon toga saopštio se predsednik Opštine Miloš Milošević, i opet DS, da se zbog visokog nivoa podzemnih voda u ona tri sela sve aktivnosti oko deponije zaustavljaju. Dan po predsednikovom javljanju, na opštinskoj televiziji gostovao pomoćnik direktora Republičke direkcije za zaštitu životne sredine Miroslav Spasojević. Spasojević stigao i da se obrati onima koji su protestovali ispred televizije, i to rečima da su pogrešno informisani, nestručni i plus necivilizovani. Ali ni tu ne bi kraj, utorak 7. marta održana šabačka skupština, odbornike sačekalo dvestotinak demonstranata, zahtevali da se slučaj Nacionalne deponije stavi na dnevni red, Skupština prvo odbila, da bi, posle pauze, prihvatila, i rasprava uzela da traje, debelo i toliko da zaključci nisu ušli u ovaj broj "Vremena".

Nova roto-linija

Druga kolor rotacija subotičke Rotografike puštena je u pogon u petak 3. marta. Novu, savremenu mašinu, koja može da štampa velikom brzinom i po evropskim kriterijumima dobrog kvaliteta, u rad je pustio Dragoljub Žarković, glavni urednik nedeljnika "Vreme". Od prvog januara ove godine preduzeća Rotografika i Birografika objedinjena su pod prvim ovde pomenutim imenom, a plan renomiranog štampara je da postane regionalni lider u ovom poslu. Radnoj svečanosti prisustvovali su, pored tradicionalnih klijenata Rotografike, i ličnosti iz javnog života Subotice.

PRITISAK NA DUGME: Dragoljub Žarković i Anton Bašić, direktor "Rotografike"

SLUŽBENI GLASNIK

Kategorizacija krave

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede donelo je Naredbu o preduzimanju mera za sprečavanje pojave, otkrivanje, sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjavanje transmisionih spongioformnih encefalopatija – bolesti kravljeg ludila i ovčijeg svrabeža. Prema naredbi, kod goveda, ovaca i koza u objektima za klanje životinja i objektima za rasecanje i preradu mesa vršiće se izdvajanje specifičnog rizičnog materijala. U pomenutim objektima vršiće se i klasifikacija leševa životinja i otpadaka životinjskog porekla na tri kategorije: u prvoj će biti tela sumnjivih životinja, ili onih kod kojih je potvrđeno prisustvo bolesti, pomenuti specifični rizični materijali, kućni ljubimci, životinje iz zoo-vrtova i cirkusa, životinje koje služe u eksperimentalne svrhe i divlje životinje koje su zaražene, ili se sumnja da mogu biti zaražene bolestima prenosivim na ljude, hrana i proizvodi životinjskog porekla dobijeni od životinja kojima su aplikovane supstance i lekovi nedozvoljeni za upotrebu u veterini, ili ukoliko sadrže štetne materije u količini većoj od propisane... U drugoj kategoriji su stajsko đubrivo i sadržaj digestivnog trakta, materijal životinjskog porekla prikupljen prilikom tretmana i predtretmana otpadnih voda u objektima za klanje životinja (osim objekata za klanje goveda, ovaca i koza)... Treća kategorija obuhvata delove zaklanih životinja upotrebljivih za ishranu ljudi koji iz komercijalnih razloga nisu tome namenjeni, meso iz objekata za preradu ribe i proizvodnju hrane od ribe, razbijena i neizležena jaja, ljuske od jaja... Prema pravilniku, za skladištenje ovih sadržaja moraju postojati odvojeni kontejneri, označeni prstenovima u crvenoj, žutoj i zelenoj boji i sa oznakom broja kategorije. Uništavanje materijala koji spada u prvu kategoriju vrši se spaljivanjem u peći na temperaturi od

850 stepeni Celzijusa, a podaci o registrovanoj temperaturi čuvaju se tri godine. Materijal druge i treće kategorije može se koristiti u ishrani kućnih ljubimaca, ali i svinja i živine uz prethodnu saglasnost Ministarstva.

BEOGRAD

Raseljavanje Roma

ŽAKLIN HENER

Oko 1000 Roma najavilo je da će u sredu 8. marta blokirati saobraćaj u Ulici Jurija Gagarina u Novom Beogradu protestujući zbog najavljenog iseljavanja 26 romskih porodica iz nehigijenskog naselja u Bloku 67, kojima nije obezbeđen drugi smeštaj. Predsednik Udruženja Roma Enver Kovači rekao je da će Romi protestovati mesecima ukoliko bude potrebno "jer su iovako na ulici". Udruženje se obratilo Ministarstvu za ljudska i manjinska prava SCG i nadležnim gradskim službama, ali, kako kažu, niko im nije ponudio rešenje. "Pre sedam godina došli smo sa Kosova i od tada živimo u barakama bez struje, vode i kanalizacije. Pre dve godine su nas proterali sa Tošinog bunara na Novom Beogradu, a sada i odavde. Živimo od sakupljanja iz kontejnera i od starog papira, ali do sada nismo nikome ništa tražili", kaže Šerifa Ramadani, a njen komšija Fadin Halili dodaje da ako protest ne uspe, ne vidi drugi izlaz osim da "sa decom skoči u Dunav". Na mestu gde se nalazi ovo nehigijensko naselje planirana je izgradnja Olimpijskog sela. Oko 200.000 kvadrata stambenog i poslovnog prostora biće prodato, i kako smatraju u Opštini Novi Beograd, to je od velikog značaja za celu državu. "Investitori su tražili raseljavanje, a mi smo prema zakonu obavezni da ih uvedemo u posed", kaže Lepa Mijić iz Informativne službe Opštine Novi Beograd. Međutim, kako je za "Vreme" objasnio Dragoljub Acković, potpredsednik Svetskog udruženja Roma, stanovnici ovog naselja trebalo je da budu raseljeni još pre izvesnog vremena, ali je to odloženo za 8. mart kada će se, navodno, poboljšati vremenski uslovi. Acković dodaje da ipak ne treba kritikovati samo vlast jer "kruži priča da su Romi koji će biti iseljeni dobili pomalo novca kako bi pronašli drugi smeštaj". On objašnjava da će se ovom problemu pristupiti organizovano, sa kakvom-takvom strategijom, "a ne da se kontejneri koje smo dobili koriste u neke druge svrhe".

ŽIVOT

FOTO: DNEVNIK

Odlukom pokrajinske vlade, dosadašnji direktor Instituta za kardiovaskularne bolesti u Sremskoj Kamenici, akademik prof. dr **Ninoslav Radovanović,** 3. marta razrešen je dužnosti, a za v.d. direktora postavljen je profesor Miroslav Štajnic. Pokrajinska vlada je odbacila jednoglasni predlog UO-a Instituta da se Radovanović ponovo izabere za direktora sa obrazloženjem da bi, ukoliko bi predlog bio prihvaćen, Radovanoviću mandat počeo u 66. godini života, a završio bi se u njegovoj sedamdesetoj, što "nije u skladu sa interesima ni Instituta ni zdravstvene politike koja se sprovodi na teritoriji Vojvodine".

Profesor Ninoslav Radovanović rođen je 6. maja 1940. godine u Nišu. Diplomorao je 1965. godine na Medicinskom fakultetu u Beogradu, sa prosečnom ocenom 9,26. Medicinski fakultet mu je decembra 1977. godine odobrio specijalizaciju za opštu hirurgiju. Nakon tri godine bavljenja opštom, prof. Radovanović počinje da se bavi kardiovaskularnom hirurgijom na *Clinique Universitaire de Chirurgie, Hopital Cantonal* u Ženevi. Godine 1979. izabran je za vanrednog profesora na Medicinskom fakultetu u Sarajevu. Iste godine počinje da radi kao redovni profesor na Medicinskom fakultetu u Novom Sadu, gde je i pripremio teren za buduću Kliniku kardiovaskularne hirurgije i Institut za kardiovaskularne bolesti u Sremskoj Kamenici. Za direktora klinike izabran je 1980. godine. Šest godina kasnije izabran je za predsednika Mediteranskog udruženja kardiologa i kardiohirurga. Radovanović je bio konsultant na Univerzitetskoj klinici kardiovaskularne hirurgije u Ženevi. Savetnik hirurga je i na švajcarskoj klinici Sesil.

HRONIKA

Ptičji grip

REUTERS

U Srbiji su do sada registrovana tri slučaja uginuća ptica od ptičjeg gripa. Osim Bačkog Monoštora, i mesto Bačevci, između Bajine Bašte i Ljubovije, proglašeno je ugroženom zonom. Poluprečnik zone zaraze je tri, a ugrožene deset kilometara, čime su ispoštovane zaštitne mere koje se primenjuju u svim evropskim zemljama. >>

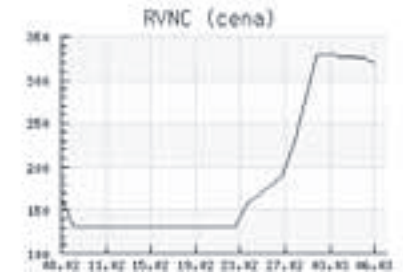
>>broj nedelje> [9/52@2006]

Oko 70 odsto od ukupnog broja saobraćajnih nezgoda u Srbiji izazvali su vozači traktora. Prema saopštenju Ministarstva unutrašnjih poslova, godišnje u saobraćajkama u kojima učestvuju traktori strada oko 300 osoba, od kojih oko 80 odsto nastrada smrtno.

BERZA

Godišnji bilansi

Na prelazu iz februara u mart, konačno svođenje računa o uspehu pojedinih kompanija u 2005. godini u protekloj nedelji uticalo je na relativno velike skokove ili padove vrednosti pojedinih akcija na Berzi. Tako je vrednost akcija poljoprivrednog preduzeća Ravnica a.d. Bajmok od 23. februara do 3. marta porasla sa 132 na 329 dinara (rast od oko 250 odsto) uz ukupan promet od 119.877.536 dinara. Ova suma plaćena je za preko 450.000 akcija, što čini oko 40 odsto vrednosti kompanije. Zanimljivo je da je samo dvadesetak dana ranije na prodaju nuđeno oko 260.000 akcija iste firme, po ceni od 165 dinara, koje u tom trenutku nisu mogle naći kupca. Cena akcija Ravnice tada je blago opala sa 165 na 132 dinara. Sličnu sudbinu doživele su i akcije poljoprivrednog preduzeća "Bezdan" iz Bezdana, čija je vrednost u istom periodu porasla sa 94 na 282 dinara po akciji (rast 300 odsto). Kao i u prethodnom slučaju, otkupljene akcije daju vlasništvo nad oko četrdesetak odsto preduzeća, a plaćene su ukupno 81.660.074 dinara. S obzirom na to da je ovaj indeks sa januarskih i februarskih 129 porastao na 144 poena, moglo bi se zaključiti da je na to posredno uticao između ostalog i poslovni uspeh koji su u prošloj godini ostvarila mnoga od 954 preduzeća koja se kotiraju na Berzi. Najveći promet u proteklom periodu ostvarile su akcije firme Graneksport iz Beograda, kojima je trgovano u vrednosti od 414.418.643 dinara.

Stepen budnosti veterinarskih ekipa podignut je na najviši mogući nivo i sve pažnje su usmerene na sprečavanje pojave virusa kod domaće živine. Načelnik Uprave za veterinu Dejan Krnjaić izjavio je da je iznenađen pojavom ptičjeg gripa u Bajinoj Bašti objašnjavajući da je Panonska oblast, a ne Balkan, tipično zimsko stanište labudova. Profesor Voislav Vasić, ornitolog, objašnjava za naš list da se uginuli labud pojavio u trenutku kada se ptice najmanje sele. Prolećna selidba još nije počela. Vasić dalje objašnjava da je o takozvanom pitomom labudu, vrsti labuda koja je u Srbiji gotovo nestala sredinom prošlog veka. Pošto se u međuvremenu naglo i mnogo namnožio, njegova genetska raznovrsnost je niska a time je i osetljivost na virus veća. Ova vrsta labuda, ističe Vasić, ne prenosi ptičji grip, već je njegov indikator, odnosno može najpreciznije da signalizira na izvor virusa. Inkubacija ne traje duže od sedam dana, a s obzirom na to da zaraženi labud nije mogao daleko da leti, najverovatnije je da je virus "fasovao" negde u blizini mesta na kome je uginuo, kaže Vasić i ističe da je dobro imati labudove jer nam upravo oni daju trag. Zvaničnici apeluju da se javnost uzdrži od panike i ukazuju da se treba blagovremeno spremiti.

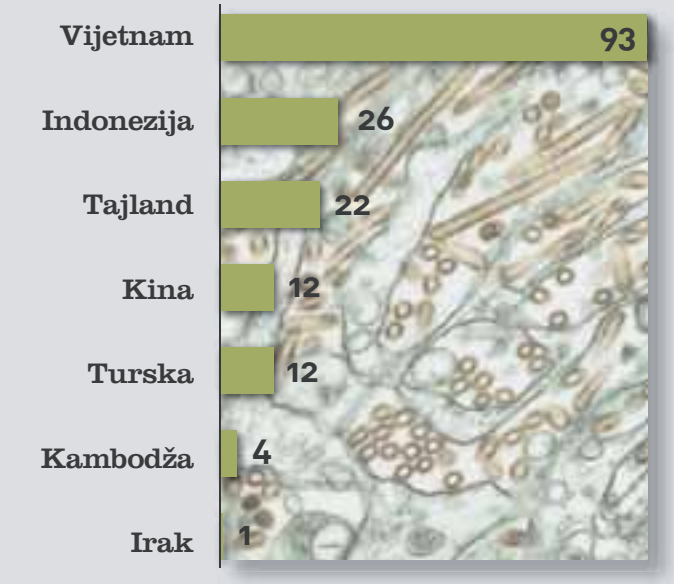
POSLOVNA VEST

Poslovna škola za PR

Do sredine marta u Poslovnoj školi za pablik rilejšens otvoren je konkurs za školovanje 33. generacije polaznika. Praktično, nema agencije za odnose sa javnošću ili nekog ministarstva, značajnijeg domaćeg ili stranog preduzeća ili banke, a da nema PR-ove koji nisu prošli edukaciju u Poslovnoj školi za pablik rilejšens. Agencija P.R.A., koja podržava Školu, značajno je ime na svetskoj mapi kompanija iz ove oblasti. Za 2002. godinu dobila je dve Zlatne svetske nagrade Svetske asocijacije za odnose sa javnošću iz Londona za realizovanu kampanju Masovne vaučerske privatizacije u Crnoj Gori. Poslovna škola

Ptičji grip (H5N1)

broj potvrđenih slučajeva ljudi zaraženih ptičjim gripom

Priprema podataka: Centar za proučavanje alternativa
Izvor: www.nationmaster.com

U Hong Kongu 1997. godine prvi put se desilo da je jedan tip virusa ptičjeg gripa ojačao i mutirao u smrtonosni H5N1, koji se prenosi sa ptica na ljude. Ovaj virus je evoluirao na dva načina: 1. nejednakim umnožavanjem (novi virusi se menjaju u odnosu na svoju originalnu genetsku strukturu, ali dele dovoljno istih DNK da se šire samo među određenim vrstama) i 2. mutacijom (čiji je rezultat H5N1), tj. sposobnošću virusa da se prenosi i povezuje sa drugim tipovima virusa, obično unutar nosioca. Tako se virus ptičjeg gripa povezao sa ljudskim virusom gripa i postao prenosiv na ljude preko njihovog direktnog kontakta sa zaraženim pticama. Pošto za sada ne postoji lek, pandemija ovog virusa među ljudima može biti sprečena samo masovnom eliminacijom miliona divljih ptica i domaće živine kako bi se sprečilo širenje virusa putem vazduha, vode i tla (ne prenosi se sa čoveka na čoveka). Ljudski imuni sistem nema antitela za borbu protiv životinjskih virusa, pa H5N1 napada respiratorne organe bez ikakve odbrane organizma i rezistentan je na sve vrste antibiotika.

postoji od 1992. godine i završili su je svi koji danas rade i predaju oblast odnose sa javnošću. U njoj se izučavaju najbolje PR kampanje. To je i rezultat čvrste saradnje ove škole sa IPRA, London.

POSLOVNA VEST

Najstariji srpski brend

Kompanija Dunav osiguranje je najveća i najstarija kuća u oblasti osiguranja u zemlji i jedan od najjačih privrednih subjekata u državnoj zajednici Srbija i Crna Gora. Dunav kao nacionalni brend broj jedan u oblasti osiguranja duguje takvu svoju reputaciju kvalitetu svojih proizvoda i stalnom kontinuiranom zadovoljavanju želja i potreba kupaca.

Na Sajmu brendova, "Dunav" se predstavio na specifičan način, kroz obeležavanje 61. rođendana Sportskog društva Crvena zvezda. U okviru svoje poslovne politike, "Dunav" neguje i jaku strategiju društvene odgovornosti. Kroz sponzorstva i donacije kulturnih, zdravstvenih i sportskih institucija i organizacija, trudi se da razvije sredinu u kojoj deluje i da na taj način dâ sopstveni doprinos razvoju celog društva, kao moderna i odgovorna kompanija.

KRIMINAL

Neuračunljivost i ludilo

Za Dragana Jankovića (27), koji je osumnjičen da je 1. marta u porodičnom stanu u Novom Sadu na svirep način ubio svoje roditelje Dušana i Mariju, a zatim izmasakrirao njihova tela i bacio ih u kontejnere i reku, njegov advokat Dejan Kljajić zatražio je hitno neuropsihijatrijsko veštačenje. Kljajić kaže za "Vreme" da je predložio i eventualno posmatranje u nekoj od psihijatrijskih ustanova, jer je u slučajevima kao što je ovaj lečenje obavezno. U saopštenju Okružnog suda u Novom Sadu stoji da se Dragan Janković sumnjiči da je lišio života svoje roditelje tako što je većim francuskim ključem majku više puta udario sa leđa u predelu glave, dok je sedela u fotelji, nakon čega je krenuo ka spavaćoj sobi gde se susreo sa ocem, kojeg je takođe udario istim ključem više puta po glavi. Zatim je leševe preneo u kupatilo gde ih je uz pomoć lovačkog noža, testere i sekire isekao na više delova, a delove tela upakovao u najlonske kese, stavio ih u torbe i pobacao na više mesta po gradu. Osumnjičeni je saslušan pred istražnim sudijom Ankicom Kurjački, nakon čega mu je određen pritvor primenom člana 142 stav 1 ZKP-a, koji je u ovom slučaju obavezan, s obzirom na to da je delo za koje se tereti zaprećena kazna zatvora od 30 do 40 godina. Ukoliko se utvrdi da je u trenutku izvršenja dela osumnjičeni bio neuračunljiv, advokat Kljajić je uveren da neće biti krivičnog postupka.

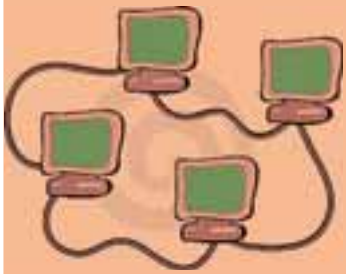
Aleksandar Hadži Hristos (48), koji je 5. marta rafalima iz kalašnjikova ranio dve osobe i izrešetao četiri automobila, vrata kafića i krov jedne zgrade u centru Pančeva, ni tri dana nakon pucnjave nije saslušan pred istražnim sudijom. Utvrđeno je da boluje od takozvane uremijske encefalopatije, bolesti koja prvo napada bubrege, potpuno ih razara, da bi se potom proširila na ceo organizam zahvatajući i mozak. Prema proceni lekara, Hadži Hristos se nalazi upravo u tom najtežem stadijumu bolesti, što ukazuje na mogućnost da se prilikom pucnjave nalazio u stanju afektivnog ludila. Portparol pančevačkog SUP-a Tanja Dakić kaže za "Vreme" da je dežurni sudija Stanka >>

navigator@vreme.com

PIŠE: ZORAN STANOJEVIĆ@BBC

Trla baba LAN

Na dvogodišnjicu rada Vlada Srbije "častila" se novom salom za sednice, tehnički prilično dobro opremljenom. U sali se nalaze ekrani i kamere koji prikazuju, odnosno beleže kako ono što se događa u sali tako i ono što bi članovi vlade trebalo da vide. Još interesantnije je to što se pred svakim učesnikom sednice nalazi tastatura sa ekranom, znači jedan kompjuterski terminal, koji omogućuje pregledanje dokumenata i njihovu reviziju na licu mesta. Svi dokumenti potrebni za sednicu dostavljaće se elektronskim putem, nema više potrebe za donošenjem hrpe papira. Naravno, našlo se i onih (čak ne tako malo) čija je prva reakcija išla *iz stomaka*, odnosno koji su se upitali koliko to košta i zašto se bacaju tolike pare kada, recimo, Srbija ima XY nezaposlenih, siromašnih, ugroženih i sve tako redom. Da bude sasvim jasno, retko koja vlada u Evropi danas sastanči onako kako se to radilo pre desetak godina. Računari umreženi u lokalnu mrežu (Local area network ili LAN) u koju se slivaju podaci sa raznih strana deo su obavezne opreme najviše državne administracije, mada su i druge vlade trpele slične medijske kritike kada su ih uvodile (pre dve godine tako je bilo i u Hrvatskoj, recimo). Međutim, kompjuteri, kamere i plazma ekrani sa metarskim dijagonalama tek su uzgredna i sasvim površna manifestacija nečeg mnogo važnijeg što se iz ove vesti čita. Naime, da bi se sednica za vladu koja zaseda u ovakvoj sali pripremila, neophodno je da ispod vlade funkcioniše čitav sistem elektronske administracije. U kompjutersku mrežu najvišeg kabineta u državi slivaju se informacije i iz ministarstava i iz ostalih državnih institucija koje svakako moraju biti u elektronskoj formi. Možda u ovom trenutku taj priliv nije idealan, ali čini se da se stvari kreću u pravcu bržeg razvoja elektronske uprave. Kada ministri, zasedajući, otkriju koliko im je rad olakšan i koliko brzo mogu doći do potrebnih informacija, sasvim sigurno će pored dugmića na tastaturi pritiskati i sve one (ljude) ispod sebe da se ta komunikacija što brže i što više razvija. A sve to ima i drugu stranu, još interesantniju za javnost. Sve ove informacije od javnog značaja, koje će biti na raspolaganju kabinetu, jednako lako će moći (pritiskom na dugme) da se stave na uvid i građanima (pa i novinarima) koji ih, shodno zakonu, od administracije potražuju. Naravno, ova "sajber" vlada baviće se u budućnosti sve više i uređivanjem odnosa na srpskom internetu. Jedna takva vladina odluka je poslednjh dana prilično uzburkala duhove kod poslovnog sveta. Reč je o odobrenju Telekomu da drastično podigne cene takozvanim analognim "poprečnim" vezama, koje služe uglavnom za komunikaciju mreže nekog preduzeća ili institucije sa spoljašnjim svetom ili nekom izdvojenom poslovnicom. Iz Direkcije za usluge Telekoma za "Navigator" kažu da je isključivi razlog za ovo poskupljenje potpuna ekonomska neisplativost rada po dosadašnjim cenama (od 200 do 1200 dinara, nove cene idu od 20.000 do 70.000), kao i njihovo neadekvatno korišćenje, što je uzrokovalo tehničke probleme i stalne žalbe korisnika. Uostalom, reč je o tehnologiji koja će uskoro biti napuštena, kažu u Telekomu. Budući da su korisnici poprečnih veza uglavnom velika preduzeća i institucije, Telekom smatra da ovo poskupljenje neće imati posledica za krajnje korisnike, odnosno da neće dovesti ni do kakvih posledičnih poskupljenja. ×

CPU Škola računara Čačanska 14/V (Dom Sindikata) tel. 3234-317, 3233-828 e-mail: office@cpu.co.yu Microsoft sertifikati

BRITISH COUNCIL

British Council vas poziva
da se prijavite za polaganje međunarodno priznatih ispita iz engleskog jezika *(Cambridge ESOL Examinations)*:

• Key English Test (KET)	din. 5.700
• Preliminary English Test (PET)	din. 6.700
• First Certificate in English (FCE)	din.11.200
• Certificate in Advanced English (CAE)	din.11.700
• Certificate of Proficiency in English (CPE)	din.12.100
• Business English Certificates (BEC)	pogledati veb sajt
• Young Learners English Tests (YLE)	pogledati veb sajt
• Teaching Knowledge Test (TKT)	din. 3.900 po modulu

Prijave za junski ispitni rok:
8 – 18. mart 2006.

British Council,
Terazije 8/I, 11000 Beograd
Tel: (011) 3023 822, 3023 818,
3023 800

Radno vreme
biblioteke i E-centra:
ponedeljak-petak 12.00-18.00
subota 10.00-15.00

Informacije o ispitima:
www.britishcouncil.org.yu

Simonović u stalnom kontaktu sa Hadži Hristosovim lekarima, kako bi čim se njegovo stanje stabilizuje mogla obaviti razgovor s njim. Zdravstveno stanje Marinka Gluvakova, koji je u pucnjavi teško ranjen, stabilno je i on će za nekoliko dana biti otpušten iz bolnice na kućno lečenje. Na licu mesta pronađene su 52 čaure, dok su u kalašnjikovu ostala tri metka. Policajci koji su savladali Hadži Hristosa pronašli su u zelenoj platnenoj torbici koju je nosio sa sobom još četiri puna okvira. Niko još nema informacija odakle Hadži Hristosu kalašnjikov i tolika municija, a Dakićeva ističe da nije imao dozvolu za nošenje oružja. Inače, pomenuti kalašnjikov je mađarske proizvodnje, zaplenjen tokom ratovanja devedesetih.

EKONOMIJA

Turistički potencijali

Prema podacima koje je utorak izneo ministar trgovine, turizma i usluga Bojan Dimitrijević, sektori trgovine i turizma Srbije ostvarili su u protekle dve godine rast od 20 do 35 odsto godišnje, i time povećali svoje učešće u bruto društvenom proizvodu Srbije. U okviru mere za podsticanje razvoja turizma, ministar je najavio osnivanje agencije za turizam, čiji će glavni zadatak biti "razvoj turističkih destinacija u cilju privlačenja stranog kapitala". Prema njegovoj računici, troškovi osnivanja agencije biće daleko manji od prihoda koje će ona doneti, a koji će se meriti milijardama dolara. Ministar je kao ilustraciju milijardi koje mogu biti zarađene naveo turistički centar Stara planina, koji bi uz investicije od 200.000.000 mogao u

REUTERS

budućnosti da donese prihode od milijardu dolara. Trenutno su u Srbiji najznačajnije turističke manifestacije festivali Guča i Egzit, ali i drugi događaji u koje spadaju sportska takmičenja i drugi skupovi (kao što je samit EBRD-a u Beogradu prošle godine). Kako za naš list objašnjava Vesna Nađ iz Turističke organizacije Beograda, evropska prvenstva u vaterpolu i džudu trenutno su okosnica turističke promocije Beograda za 2006. godinu. Osim toga, ona iznosi podatak da je upravo Evropsko prvenstvo u košarci imalo najveći uticaj na rast broja turista u Beogradu u 2005. godini, koji je iznosio oko 20 odsto. Najbrojniji turisti su još uvek Slovenci, kojih je samo u Beogradu u 2005. godini u odnosu na 2004. bilo više za čak 38.405, što je rast od preko 30 odsto. "Osim turista iz Slovenije, broj turista iz Italije, Grčke, Španije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Makedonije i Austrije takođe je u 2005. godini bio veći za više od deset odsto", kaže Vesna Nađ i dodaje da su Dunav i manifestacioni turizam najznačajniji turistički "proizvodi" ove zemlje. ×

AUTORI PRILOGA: MARIJA VIDIĆ, JOVANA GLIGORIJEVIĆ, BOJAN PANTIĆ, JASMINA LAZIĆ, DRAGAN TODOROVIĆ

meteorološka prognoza 09/03/06 – 16/03/06

07/03/2006, HTTP://WWW.METEOS.CO.YU

min/max °C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	-3/2	1/11	5/11	1/4	-2/-1	-2/0	-2/1
Vojvodina	-2/2	0/10	6/11	0/2	-2/-1	-2/0	-2/1
Centralna i južna Srbija	-7/2	-2/6	4/9	0/4	-5/-1	-5/0	-2/1
Crna Gora	3/9	8/15	11/13	8/11	1/6	3/9	6/10

NEDELJNIK "VREME"
Mišarska 12–14, Beograd

Izdavač: NP "VREME" d.o.o.

UPRAVNI ODBOR
Stojan Cerović (predsednik), Boris Popović, Dragoljub Žarković

DIREKTOR
Dragoljub Žarković

FINANSIJSKI DIREKTOR
Daniela Vesić

KOMERCIJALNA SLUŽBA
Vojislav Milošević

GLAVNI UREDNIK
Dragoljub Žarković

ODGOVORNI UREDNIK
Filip Švarm

POMOĆNIK GLAVNOG UREDNIKA
Aleksandar Ćirić

SEKRETARIJAT
Elena Krstanović i Sanja Srdić

REDAKCIJA
Dejan Anastasijević, Duška Anastasijević, Aleksandar Anđić, Slobodanka Ast, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Stojan Cerović, Sonja Ćirić, Vera Didanović, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Jelena Grujić, Nebojša Grujičić (kultura@vreme.com), Tatjana Jovanović, Branka Kaljević, Slobodan Kostić, Sonja Kovacs, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Saša Marković, Goranka Matić (foto@vreme.com), Ivana Milanović-Hrašovec, Milan Milošević, Teofil Pančić, Bojan Pantić, Saša Rakezić (strip@vreme.com), Tamara Skrozza, Vladimir Stanković, Zoran Stanojević, Seška Stanojlović (svet@vreme.com), Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Svetlana Vasović-Mekina, Marija Vidić (međuvreme), Ljubomir Živkov

DOKUMENTACIJA
Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com), Jelena Mrđa (foto@vreme.com)

TEHNIČKA REDAKCIJA
Boško Blažić, Ivan Hrašovec (tehnički urednik), Tanja Popović, Vesna Srbinović, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
KOREKTORI: Mirjana Kalezić, Jovanka Lončar, Stanica Milošević;
LEKTORI: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
DAKTILOGRAF: Zorica Nikolić

INTERNET IZDANJE
http://www.vreme.com
Marjana Hrašovec

PRODAJA I PRETPLATA
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

RAČUNOVODSTVO
Slavica Spasojević

MARKETING
(marketing@vreme.com)
Goran Kosanović (direktor), Stevan Ristić

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

ŠTAMPA:
Rotografika, Subotica

OBRADA TIRAŽA:
Data Press

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

Odlazak univerzalnog

Milan Babić, haški osuđenik i zaštićeni svjedok Tužilaštva međunarodnog tribunala, nađen je obješen u svojoj ćeliji u Ševeningenu u 18:30, 5. marta 2006. Jedni su rekli da je digao ruku na sebe kajući se zbog zločina za koje je osuđen. Drugi – zbog grize savjesti za svjedočenja protiv bivših suboraca. Bilo je i tumačenja da je Babić podlegao pretnjama bivše Državne bezbjednosti Jovice Stanišića. A neki su samo rekli da ga je stigala suza krajiška.

Milan Babić, izgleda, znao je samo za krajnosti: najveći srpski jastreb i Miloševićev pristalica 1990/91. i najveći njegov oponent od tada; čovjek koji je sa Jovicom Stanišićem i Frankom Simatovićem Frenkijem udarao temelje Krajine i potom objasnio koliko je zajedno sa ostalim krajiškim glavešinama bio njihova marioneta; zadrt i nepopustljiv pregovarač sa Zagrebom i izopćeni pokajnik koji je na sebe i srpski narod primio sva zla iz rata u Hrvatskoj... U tom nizu krajnosti, samoubojstvo je bila posljednja.

VREME VLASTI: Mada stomatolog po profesiji, Babić je svoju pravu profesiju otkrio u politici. Samouvjeren do arogancije, nikad nije krio da ga isključivo zanima samo vlast. Do 1990. bio je rezervni oficir JNA, direktor Doma zdravlja u Kninu, član hrvatske delegacije na posljednjem kongresu Saveza komunista Jugoslavije. Iako je njegova karijera bila vezana za Srpsku demokratsku stranku čiji će predsjednik postati 1992, interesantno je da ga nije bilo među njenim osnivačima. Učlaniće se u februaru 1990. i odmah postati član Glavnog odbora. Od tada, Babić će gomilati funkcije: predsjednik Skupštine općine Knin, predsjednik Zajednice srpskih

svedoka

Ima nečeg duboko tragičnog u smrti Milana Babića. Kao i Krajina, završio je u destrukciji. Podstrekači na samoubistva žedni tuđe krvi, poput Tomislava Nikolića, to nikad neće shvatiti

FOTOGRAFIJE : REUTERS

općina Sjeverne Dalmacije i Like, predsjednik Srpskog nacionalnog vijeća, predsjednik Vlade SAO Krajine, prvi predsjednik Republike Srpske Krajine i njen posljednji premijer... Da se nabroje samo neke.

Ambiciozan i beskrupulozan, Babić je često i lako ulazio u sukobe sa svima koji su ga pokušali ograničiti ili obuzdati. Prvog predsjednika SDS-a Jovana Raškovića de facto je razvlastio još 1990, sa krajiškim ministrom policije Milanom Milom Martićem vječno se otimao oko komande nad policijom i Teritorijalnom obranom, a 1991. pokušao se bezuspješno otrgnuti čak i od Stanišićeve kontrole ukidanjem krajiške Državne bezbjednosti. U vrijeme svoje najveće moći, pozivao je na vjersku i nacionalnu mržnju, crtao granice Velike Srbije, omogućavao etničko čišćenje i zagovarao rat bez obzira na cijenu, žrtve, razaranja i stradanja civila.

Babić je mnoge aktere ratova u bivšoj Jugoslaviji upoznao dok su se nalazili na samom početku karijere. Sa Jovicom Stanišićem je, u kafani Izvor na obodu Knina, uz janjetinu razmatrao 1990. godine kadrovsku, stratešku i bezbjednosnu politiku, a sa Frenkijem u proljeće 1991. raspravljao da li ih Uprava bezbjednosti JNA prisluškuje i kako se to može saznati. Radovan Karadžić, tada još samo psihijatar iz Sarajeva, dolazio je po savjete kod sve poznatijeg Kninjanina i strpljivo morao slušati njegove široke strateške zamisli. Tek imenovani načelnik štaba Kninskog korpusa, pukovnik Ratko Mladić, umilnim glasom je nagovarao Babića da preko uniforme, na nekim pregovorima u selu Vrlika, prebaci bijeli liječnički mantil. Najviše što je Vojislav Šešelj postigao kod predsjednika Općine Knin u 1990. bilo je da >>

BABIĆEVA VELIKA TROJKA: Slobodan Milošević, Jovica Stanišić i Franko Simatović Frenki

se kao strašilo, sa šubarom na glavi i kalašnjikovom u rukama, slika na ulici. Ni krajem 1991. nije stajao bolje. Izigravao je tada posrednika u jednoj od cikličkih Babićevih svađa s Martićem.

Babić se Miloševiću od početka nekako nije dopao. Biće da su dijelili isti politički instinkt. Sam Babić kaže da se od Miloševića počeo hladiti poslije demonstracija od 9. marta 1991: predsjednik Srbije mu je krajem mjeseca iste godine na mapi noktom pokazivao koje dijelove Krajine namjerava prepustiti Franji Tuđmanu. "Treba mu za neki put", pričao je Babić da mu je rekao Milošević. No, pravi sukob ove dvojice dogodiće se krajem iste godine zbog potpisivanja plana Sajrusa Vensa.

Sa stanovišta svoje tadašnje politike i ideja, Milan Babić je bio u potpunosti u pravu kad je odbacio Vensov plan – riječ je bila o pukom primirju bez ikakvog statusa za Krajinu. A Babić, onda, ni za živu glavu nije prihvatao bilo kakav oblik autonomije u granicama Hrvatske.

Milošević je protiv Babića upotrijebio najtežu artiljeriju. Krajiškog lidera lomili su, bez uspjeha, zajedničkim snagama Borislav Jović i Veljko Kadijević na dvodnevnoj sjednici bez pauze. "Plašio sam se da sjednem na neki kanabe da ne bih zadremao i onda da to oni pokazuju na RTS-u", pričao je Babić. Na kraju, u sve se morao uplesti i Milošević lično. U otvorenom pismu optužio je Babića da Srbe i Srbiju drži kao svoje taoce i zatražio njegovu smjenu. Mada se predsjednik Krajine i dalje nije dao pokoriti – zauzvrat je zabranio Savez komunista – Pokret za Jugoslaviju – sve je već bilo gotovo. Krajiška skupština koju su daljinskim upravljačem vodili Stanišić i Simatović smijenila je Babića i na njegovo mjesto postavila Gorana Hadžića.

VREME BEZ VLASTI: Bivši predsjednik Krajine nije mirovao ni u opoziciji i tjerao je dalje po svom. A onda je brutalno pretučen u Benkovcu. Babić je za ovo premlaćivanje tvrdio da su ga počinili ljudi inspirirani od Stanišića i Frenkija; te strukture Državne bezbjednosti Srbije bojao se iskreno do odlaska u Hag, vjerojatno i poslije.

Milan Babić se na velika vrata vratio u politiku krajem 1993, kada je na predsjedničkim izborima uvjerljivo pobijedio Martića kao protukandidata i kada je njegovo krilo SDS-a dobilo najviše mandata u krajiškoj skupštini. Kako Milošević za sve to nije davao ni pet para, na ponovljenim izborima Martić je izabran za predsjednika, a Borislav Mikelić za premijera Krajine. Babić se nije bunio. A i da jeste – malo bi mu vrijedilo. Stanišić i Frenki su uvijek bili tu da ga podsjete zašto.

U Mikelićevoj vladi, Babić je bio ministar vanjskih poslova. Kao takav, na jalovim pregovorima znao je Tuđmanovom šefu kabineta Hrvoju Šariniću pokloniti Ustav Krajine kao obrazloženje zašto ne želi i ne može pristati na reintegraciju u Hrvatsku. Pa ipak, Babić je sve više politički sazrijevao i nije imao iluzije o katastrofalnom položaju Krajine. Uporno se protivio zbližavanju sa Karadžićem koje je, poslije gubitka zapadne Slavonije u maju 1995, forsirao Martić. Na Pale je, ipak, morao ići. Jednom prilikom, kada je moljakao za kakvu-takvu pomoć, ministar vanjskih poslova Republike Srpske Aleksa Buha odbrusio mu je da ne traži hljeba preko pogače jer da im Tuđman nudi šest posto teritorija Bosne više ukoliko odustanu od Krajine. A da bi, uz ručak, sa Karadžićem pretresao situaciju, morao je prethodno izmoliti Očenaš.

Babić je sa američkim ambasadorom u Zagrebu Piterom Galbrajtom dugo pregovarao i cjepidlačio oko Plana Z-4. Kada je krajem jula 1995. pad Krajine postao pitanje dana, imenovan je za premijera. Jedan od prvih poteza na novom položaju bio je odbijanje susreta sa Šešeljem koji je u Knin došao da propagira otpor do posljednjeg Krajišnika.

Babić je više puta objasnio kako Martić, poslije Miloševićevog naloga, nije htjeo posljednju američku ponudu ni da uzme u razmatranje. Naravno, sve da su kninske glavešine na svoju ruku i prihvatile Plan Z-4, to ne bi značilo da Hrvatska vojska ne bi ušla u Krajinu. No, Oluje, sa svim njenim posljedicama,

najvjerojatnije ne bi bilo.

U "pet do dvanaest", 3. augusta 1995. Babić se u Beogradu sastao sa Galbrajtom u američkoj ambasadi. Kada su izlazili iz prostorije, obojica su izgledali kao da su nekoliko minuta ranije ugledali duha. Babić je rekao da je prihvatio Plan Z-4 u načelu, no Galbrajt je izrazio sumnju da to sada može spriječiti akciju Hrvatske vojske. Očajnički su pokušavali da Milošević garantuje taj zakašnjeli sporazum, no za njih on nije bio kod kuće.

Babić je ostao u Beogradu i nikad se više nije vratio u Knin. Kada je počela Oluja, pričao je poslije, razgovarao je ipak telefonski sa Miloševićem. Predsjednik Srbije je, kako je rekao, djelovao kao netko tek probuđen i samo je ponavljao "Samo mirno, mirno" i "Biće sve u redu"...

Dugih pet godina potom, Babić javno nije rekao ni riječ. Odijum spram njega je bio gotovo opći: za srpsku opoziciju bio je isluženi i arogantni liderčić iz Miloševićevog špila, a za vlast otpadnik i izdajnik. Državna bezbjednost pak stalno mu je duvala za vrat. U Hagu se vidjelo i zašto.

Poslije Petog oktobra, Babić se pokušao po-

KNIN – DAVNI DANI: Vojislav Šešelj, Milan Martić i Milan Babić

IMRE SABO

FONET

litički aktivirati i to je izgledalo tragikomično. Uskoro je stigla i haška optužnica. Nakon izvjesnog premišljanja, prihvatio je savjet da je bolje da ode sam nego da ga vezanog vode.

VREME HAGA: Babić je u Hagu posljednji put zaigrao veliku igru. Njegovo svjedočenje protiv Miloševića po mnogima je bilo najznačajnije i najubjedljivije. Riječ je bila o pravom insajedru i saznanjima iz prve ruke bez obzira na očiglednu želju za osvetom i pokušajem da na taj način isposluje sopstveno oslobođenje ili blažu kaznu. Značaj njegovog iskaza o načinu i metodama kojima je Milošević vedrio i oblačio Krajinom, o čvrstoj i dugoj ruci Stanišića i Simatovića, nije moglo da umanji ni izvještačeno odbijanje da komentira bilo kakve poteze hrvatske vlasti, poput posljedica ustavnih promjena iz 1990, kao ni očito minoriziranje sopstvene uloge u raznim odlukama i događanjima.

Babić je bio, kao što je rečeno, čovjek krajnosti i zato njegovo priznanje krivice i isprika hrvatskom narodu ne moraju biti neiskreni. Egocentričan, a ne – kako je rekao – etnocentričan, on je srpski narod i poistovijetio sa sobom, pa je tako propustio da se i sunarodnicima ispriča za sva zla koja su ih snašla zahvljujući njemu. Nikad svi Srbi nisu bili kao on, dobar dio ih je prije ili kasnije sagledao pogubnost njegove politike, a najveći dio, u suštini, nikad i nije prihvatio vrijednosti koje je propagirao u zenitu moći i, što je najvažnije, nisu i ne mogu svi oni biti baš za sve odgovorni, a svi ostali ni za što. Izostanak navedenog umnogome je umanjio očekivani efekt Babićevog priznanja.

Sporazum Milana Babića sa Tužilaštvom bio je, za njega lično, pakt sa đavolom. Kaznu od trinaest godina zatvora nije izbjegao, u pritvorskoj jedinici u Ševeningenu nitko – bez obzira na nacionalnost – nije s njim htio komunicirati smatrajući ga, valjda, za prevrtljivca i cinkaroša. Uža porodica mu se dalje – pod lažnim imenom krila negdje u tuđini, a u Srbiji je malo tko imao lijepu riječ za njega. Pored toga, prestao je biti zanimljiv i osoblju Tužilaštva. Što je imao, odavno je rekao, i sada se očekivalo da to dozirano po potrebi ponavlja po procesima kako dođu na dnevni red.

Svi haški optuženici, izuzev Babića, znali su da će njihova vlastita suđenja kad-tad doći do kraja na ovaj ili onaj način; on sam je pored onih trinaest godina bio osuđen i na vječno vraćanje istog, dozirano i u raznim varijantama. Poslije Miloševića, svjedočio je protiv Momčila Krajišnika, započeo svjedočenje protiv Martića, čekali su ga Stanišić, Simatović i Šešelj i, sva je prilika, Mladić i Karadžić.

Mada ga je Milošević već nazvao Brankovićem – a kad bi Šešelj, Stanišić i Simatović dobili riječ, tek bi letjelo perje – za Babića je, kako se čini, koban bio susret sa Martićem.

Dva davna suborca susrela su se ponovo, poslije tolikih godina u tuđini. Od Babića, već osuđenog, očekivalo se da pomogne u osudi Martića. Knin nije veliki grad. Mnogo je bilo sahrana i svetkovina na kojima su se njih dvojica susretali, mnoga pića su zajedno popili a sada, ma koliko da su se u međuvremenu zamrzili, nisu se mogli ni čestito pljunuti. Oni su odavno bivši ljudi, a život negdje drugdje. I još nešto: na ovom suđenju Martić se mogao makar nečemu nadati (možda je to ona suza krajiška s početka teksta), a Babić baš ničemu.

Kao i u svim ovakvim slučajevima, nikad se neće saznati zašto se Milan Babić ubio. Izvjesno je samo to da je Tužilaštvo Haškog tribunala izgubilo jednog od ključnih svjedoka, gotovo univerzalnog. Kako će suđenja Šešelju, Stanišiću i Simatoviću izgledati bez Babića, ostaje veliko pitanje, kao i koliko će njegov iskaz na procesu protiv Martića biti validan; Martić i njegov advokat uskraćeni su za unakrsno ispitivanje prvog predsjednika Krajine.

U Babićevoj smrti ima nečeg duboko tragičnog kao u antičkim sudbinama. U njegovih posljednjih petnaest godina smijenjivali su se periodi moći i njenog gubitka; suočio se sa posljedicama vlastite prošlosti, iznevjerenih nada i obećanja; pokajao se i okrenuo protiv svih onih bez kojih nikad ne bi bio ni predsjednik kninske općine, a kamoli čovjek s kim su se, svojedobno, baktale diplomate velikih sila...

Babić je, kao i Krajina, završio u potpunoj destrukciji. Ovu tragediju, podstrekači na samoubojstva vječno žedni tuđe krvi, poput Tomislava Nikolića i njegove radikalske družine, nikad neće shvatiti. Samo igrom slučaja Srbija je izbjegla sudbinu Krajine dok su oni bili na vlasti. Babić se bar nekome ispričao i priznao krivicu, a oni nikad i ni za šta. Kad bi ikako mogli, svakog trenutka bi nastavili tamo gdje je prvi krajiški predsjednik morao stati 1991. i čega se, na kraju, i sam odrekao.

Ovaj tekst se mora okončati jednom ličnom crticom. Pripremajući se da ode u Hag, Babić mi je rekao: "Kada mi u novinama budete sudili, vodite računa da nisam bio ni gori, ali ni bolji od svih ovakvih sličnih meni." I onda je nesvjesno parafrazirao završnu riječ Draže Mihajlovića sa suđenja: "Ja sam bio samo mali čovek u velikim događajima." Govorio je, iz nekog razloga, ekavicom. ×

FILIP ŠVARM

Asanacija državne tajne

Dve osobe osumnjičene za ubistvo trojice braće Bitići, američkih državljana ubijenih u julu 1999. godine i nađenih dve godine kasnije u masovnoj grobnici u Petrovom Selu kod Kladova, uhapšene su pre nekoliko dana. Imena osumnjičenih javnost još ne zna: jedino što možemo je da nagađamo da je ponovo reč o pripadnicima MUP-a Srbije, bilo i danas aktivnim, ili poslanim u penziju

Trojica braće, Ili (1974), Agron (1976) i Mehmed (1978) Bitići, Albanci porijeklom iz Prizrena, rođeni u Ilinoisu, te 1999. godine došli su na Kosovo kao pripadnici Atlanske brigade, formirane u SAD s ciljem da se pridruže Oslobodilačkoj vojsci Kosova. Na Kosovo su ušli iz Albanije i bez vize tadašnjih nadležnih jugoslavenskih organa, koju – da su i tražili – u tom trenutku ne bi niti dobili. Nakon što je već potpisan Kumanovski vojno-tehnički sporazum (11. jun 1999), braća Bitići odlučuju pomoći prijateljima, šestočlanoj romskoj porodici Mitrović, da se iz Prizrena vrate u Kraljevo, odnosno da ih prebace do granice. Brat ubijenih Fatos Bitići objašnjava da se tih dana nije niti znalo gdje je granica, nikakvih oznaka nije bilo, a advokat Momčilo Kovačević, svjedočeći u dokumentarnom filmu *Zločin i tajna, slučaj Bitići* novinarke Jasne Janković objašnjava da su prošli Merdare, na mjestu gdje je sad punkt KFOR-a, te ih je nakon petnaestak kilometara zaustavila policija. Policija je ustanovila da u njihovim američkim pasošima nema važeće (tad) jugoslavenske vize, te ih odvodi sucu za prekršaje u Prokuplje, koji im "odrezuje" 15 dana zatvora, zbog nelegalnog boravka u zemlji. Odmah su prebačeni u zatvor u Prokuplju, gdje se nalaze do 8. jula 1999. godine, jer im je u međuvremenu kazna ublažena za tri dana.

Miroslav Mitrović, čovjek čiju su porodicu braća Bitići dva tjedna prije prebacivali s Kosova u Srbiju, čeka ih na glavnom ulazu u prokupački zatvor – uzalud, jer oni ne izlaze na glavni izlaz. Kasnije će upravnik zatvora Aleksandar Đorđević objasniti da je nalog da ih pusti na slobodu dobio od šefa prokupačke policije Milisava Vučkovića, te da su braća Bitići predata "dvojici muškaraca u civilu, koji su ih odvezli u autu bez registarskih oznaka". Isto je potvrdio i inspektor za pitanja stranih državljana i putne isprave prokupačkog SUP-a Zoran Stanković, koji je po uobičajenom postupku trebao braću Bitići dopratiti do graničnog prelaza Merdare: "Rečeno mi je da su toga dana, negde oko 13 časova, došla dva lica sa nekim belim vozilom i da su ih preuzeli. Tako nešto se prvi put desilo otkako radim kao inspektor. Kasnije sam od upravnika zatvora saznao da ga je tog dana nazvao načelnik SUP-a Prokuplje Vučković Milisav i najavio da će neka lica iz MUP-a doći po braću Bitići", izjavio je Stanković. Kako je utvrđeno, trojica braće odvezena su iz zatvora u bazu Specijalnih antiterorističkih jedinica u Petrovom Selu, te su dva dana potom ubijeni mecima u potiljak (u glavi jednoga od njih nađen je i projektil) i pokopani u masovnu grobnicu (jednu od tri nađene na toj lokaciji), u kojoj je već ležalo ubijenih 67 muškaraca i sedam žena albanske nacionalnosti.

Njihova tijela nađena su 2001. godine, a zanimljivo je da je okružnom javnom tužiocu iz Negotina Miroslavu Srzentiću, neposredno prije samog otkopavanja masovnih grobnica, prišao jedan čovjek i najavio da će ta tri američka državljanina biti nađena u jednoj od njih: nađeni su, kako je tužilac opisao u istom filmu, ruku vezanih žicom i s povezima preko glave, a u odjeći su nađena i rješenja o prekršajnoj kazni.

"Među policajcima se još tada govorilo da znaju tko su neposredni izvršioci, tko je pucao u njih", kaže tužilac Srzentić, koji će u nekom trenutku spomenuti i to da je imao "dosta neugodnosti" u Negotinu zato što se bavio tim slučajem. Već u postupku koji je, nakon otkrića masovnih grobnica u Petrovom Selu, on inicirao, saslušani su šef prokupačke policije i upravnik zatvora, kao i inspektor za strance, te Miroslav Mitrović, čovjek čiju su obitelj braća prebacila tri godine ranije s Kosova u Srbiju.

Mitrović je umro u Kraljevu 2004. godine. Njegova supruga Ajša, svjedočeći u filmu *Zločin i tajna* kaže: "Ubio ga je strah pomiješan s osjećajem grižnje savjesti"; strah, naime, od moguće osvete s Kosova zbog takve sudbine braće Bitići, a grižnja savjesti zato što su stradali pomažući njemu i njegovoj porodici.

I tad su se, međutim, kao i danas, vrtila ista imena mogućih učesnika zločina: od radnika komunalnog poduzeća koji su se bavili iskopavanjem grobnice, do onih koji su leševe ubijenih zatrpavali na samom mjestu zločina. Do danas, unatoč tome što tužilac Srzentić naglašava da "ne postoji državna tajna kad je zločin u pitanju", nije razjašnjeno tko je naredio "preuzimanje" braće Bitići iz prokupačkog zatvora i odvođenje u Petrovo Selo i tko je naredio njihovo ubojstvo. Predsjednica Fonda za humanitarno pravo Nataša Kandić reći će, ne jednom od otvaranja slučaja, da je takva odluka morala biti donesena u Beogradu, u vrhu policije i uz suglasnost nekih političara i da je ona predstavljala "znak odmazde", jer su braća Bitići bili državljani SAD.

Ako se dovoljno vratimo u prošlost, u vrijeme kad su otkrivane masovne grobnice po Srbiji (pa i u Beogradu) i hladnjače s leševima kosovskih Albanaca i samo dva dana nakon pronalaženja trojice braće Bitići u masovnoj grobnici u Petrovom Selu, napadajući tada vladajući DOS za "fame, laži i klevete protiv srpskog naroda", lider radikala Vojislav Šešelj i potpredsjednik Vlade Srbije za vrijeme bombardiranja SRJ 1999. godine, kaže: "Koja to odredba međunarodnog ratnog prava štiti braću Bitići? Svaka zemlja na svetu

OSTATCI ODEĆE IZ MASOVNE GROBNICE KOSOVSKIH ALBANACA: Pertovo Selo

bi ih streljala kad bi ih uhvatila u uslovima ratnog stanja." Pa, definirajući na konferenciji za novinare da su braća Bitići bili "stranci koji su došli da ubijaju u našoj zemlji", dodaje: "Na isti način na koji bi svaka afrička država odmah streljala strane plaćenike koji dođu da učestvuju u unutrašnjim sukobima, na taj način ni njih ovde nije mogla da štiti nijedna odredba međunarodnog ratnog prava". Nije, vjerojatno, vojvoda mislio tadašnju Srbiju usporediti, na primjer, s Ruandom (sačuvaj Bože!), nego zorno pokazati kako je tadašnji državni vrh mislio o toj kosovskoj stvari; u međuvremenu su na svjetlo dana izašli i sastanci na državnom vrhu o "asanaciji terena", o čemu smo slušali i u procesu protiv Slobodana Miloševića u Haškom tribunalu, od Radomira Markovića i Obrada Stevanovića, među ostalima.

Ime Obrada Stevanovića spominje se i u slučaju braće Bitići: on je tada bio pomoćnik ministra unutrašnjih poslova Srbije i komandant tzv. Operativno poterne grupe MUP-a Srbije, čiji su pripadnici izveli braću Bitići iz zatvora u Prokuplju i odvezli ih u bazu SAJ-a, gdje je komandant bio general Goran Radosavljević Guri, koji je bio podređen – danas haškom optuženiku – generalu Vlastimiru Rođi Đorđeviću, načelniku Resora javne bezbednosti MUP-a Srbije. General Radosavljević ispitan je po nalogu nadležnog tužioca u vrijeme kad je bio šef Žandarmerije MUP-a Srbije, jer je postojala osnovana sumnja da je kao zapovjednik policijskog poligona u Petrovom Selu morao znati za slučaj braće Bitići i jer je bio u stalnoj vezi s generalom Đorđevićem. Radosavljević je tada izjavio da je u to vrijeme bio na godišnjem odmoru, u lovu s nekim prijateljima, te da se "sjeća da je sreo generala Đorđevića" nešto kasnije: "Rođa me je pitao da li me je Sreten Popović (policajac, op.a.) obavestio o nekom događaju, a onda mi je rekao: 'Sve je u redu, ja sam to završio sa Sretenom'", ispričao je Goran Radosavljević Guri.

"Ako su mislili da su teroristi – zašto im nije pravično suđeno", ponavlja brat ubijenih Fatos Bitići, koji pokušava doprijeti do istine o odgovornima za smrt svoje braće, vjerujući da će u ubrzavanju istrage doprinijeti i američki FBI, koji surađuje s domaćim organima. "Neću politiku, svestan sam situacije ovde. Zvao sam ministra Dušana Mihajlovića petnaestak puta. Onda mi kažu: 'Ne brinite, pozvaće on vas.' Nikad me nije pozvao", kaže Fatos, s obzirom na to da je i Mihajlović, za svog ministarskog vremena, najavljivao vrlo skoro rješenje slučaja. "Sada sam, nastavlja Fatos, "nakon razgovora sa tužiocem Vladimirom Vukčevićem, stekao utisak da će Guri biti pod istragom, a Ambasada SAD će insistirati da to bude brže. Stekao sam, također, utisak da tužilac ozbiljno namerava da izvede pred lice pravde ubice moje braće", izjavio je nedavno, nakon susreta s tužiocem za ratne zločine Srbije.

Sam Vukčević, ne otkrivajući imena i funkcije dvojice uhapšenih u lancu zločina, kaže da istraga nije završena i da je "otkriven naredbodavac i tko je postupio po njegovoj naredbi", ali ne i tko je odveo Bitićije iz zatvora u Prokuplju i tko su neposredni izvršioci.

Potpuno odsustvo pričljivosti nalazi se, međutim, kod Slobodana Borisavljevića, odnedavnog načelnika Odeljenja MUP-a Srbije za otkrivanje ratnih zločina, koji odbija izjave o "slučaju Bitići" iako je u vrijeme zločina bio zamjenik šefa kabineta danas odbjeglog Vlastimira Rođe Đorđevića, bio je upoznat s onim što se pod palicom njegovog šefa događalo na Kosovu te 1999. godine, a bio je i prisutan onomad kad se na kanabetu Slobodana Miloševića govorilo o "asanaciji terena", odnosno uklanjanju leševa kosovskih Albanaca s mjesta zločina, pa sve do predgrađa Beograda, do batajničkih polja smrti.

Njegov prethodnik na toj funkciji Gvozden Gagić bio je mnogo jasniji prije dvije godine u Dubrovniku, na seminaru o procesuiranju ratnih zločina pred domaćim sudovima: "Ja ne želim da prećutkujem da je u ratnim zločinima učestvovao i sam doskorašnji vrh policije, generali Sreten Lukić i Goran Radosavljević Guri", optužio je tada Gagić, usput se založivši i za potpuno ili djelimično oslobađanje od odgovornosti policajaca koji nisu bili izvršioci najtežih krivičnih djela.

Ako državna tajna doista ne postoji kad su ratni zločini posrijedi, trebalo bi se nadati da "slučaj Bitići" neće završiti tek na dosad nadležnima poznate dvije karike u lancu zločina. ×

TATJANA TAGIROV

Zaštitni premijer

Da li je dolazak ratnog vođe Agima Čekua na čelo kosovske vlade uvod u nove sukobe ili početak konsolidacije

Smena u vrhu kosovske vlasti, naprečac obavljena u sredu 1. marta, više je ličila na dvorski udar nego na rezultat demokratske procedure. Vest da će Bajram Kosumi, koji u premijerskoj fotelji nije sastavio ni godinu dana, podneti ostavku, pojavila se izjutra u nekim prištinskim listovima, da bi već nekoliko sati kasnije bila potvrđena na sednici kosovskog parlamenta. O istom trošku pokrenuta je procedura za smenu predsednika skupštine Nedžata Dacija, donedavno jakog čoveka u Demokratskom savezu Kosova (LDK), ali najveće iznenađenje bilo je izbor novog mandatara u liku Agima Čekua, komandanta Kosovskog zaštitnog korpusa. Čeku, koji je pre dolaska na čelo korpusa bio oficir u tri vojske i borio se u dva rata, dosad nije pokazivao političke ambicije i važio je za nestranačku ličnost; najnovijim obrtom katapultiran je u vrh kosovske političke scene, i to u početnoj fazi ključnih pregovora o statusu pokrajine.

TROSTRUKI DUG: Ako je Čekuov uspon i u Prištini za mnoge bio iznenađenje, u Beogradu je primljen uz šok i nevericu. Agim Čeku je, naime, trostruko zadužio Srbe: najpre tokom rata u Hrvatskoj, kada se kao jedan od retkih kosovskih Albanaca sa diplomom beogradske Vojne akademije odmetnuo iz JNA, pa u činu brigadira Hrvatske vojske odigrao istaknutu ulogu u akcijama Bljesak i Oluja u kojima je stradalo mnogo srpskih civila; zatim uoči NATO bombardovanja, kada se vratio u zavičaj i preuzeo komandu nad Oslobodilačkom vojskom Kosova (UČK), na čijem je čelu ostao tokom talasa etničkog čišćenja nakon povlačenja srpskih snaga bezbednosti u junu 1999; i, konačno, kada je posle rata postao komandant Kosovskog zaštitnog korpusa, lako naoružane formacije koja formalno predstavlja neku vrstu paravojne službe spasavanja, a u stvari je utočište za veterane UČK-a i zametak buduće kosovske vojske. Korpus je često bio optuživan kao izvor organizovanog kriminala i napada na kosovske Srbe; u poslednjih nekoliko godina dvadesetak Čekuovih oficira suspendovano je zbog učešća u kriminalnim radnjama i gerilskog delovanja u Makedoniji i na jugu Srbije, a neki su i uhapšeni. Sam Čeku, koji je još pre Oluje uspostavio odlične odnose sa Amerikancima i prošao kroz neke kurseve u Virdžiniji ostao je u očima Zapada izvan svake sumnje.

U očima Beograda, pak, bio je i ostao ratni zločinac, pa je još s početka 2000. protiv njega pokrenuta istraga i raspisana poternica zbog, ni manje ni više, "genocida nad srpskim narodom". Iako je na osnovu međunarodne poternice iz Beograda Čeku dva puta hapšen (2003. u Mađarskoj i 2004. u Sloveniji), u oba slučaja je pušten posle nekoliko sati. Inače, ozbiljnost poternice i navoda iz pomenute istrage znatno umanjuje činjenica da je istom istragom obuhvaćen i Bernar Kušner, prvi šef međunarodne misije UN-a na Kosovu, te da su u vreme kada je istraga protiv Čekua pokrenuta pred sudom u Nišu na dugogodišnje kazne osuđeni Bil Klinton, Toni Bler, Gerhard Šreder i mnogi drugi. Inače, izvori "Vremena" iz Haškog tribunala kažu da je Čeku jedno vreme bio pod istragom zbog angažmana u Oluji, ali da se od optužnice odustalo jer je njegova uloga, kako nam je rečeno, bila marginalna u odnosu na Antu Gotovinu koji je, na kraju, i optužen. Kad je o zločinima na Kosovu reč, optužnica protiv Čekua nikada nije ni bila razmatrana.

Povodom Čekuovog izbora prva se oglasila Sanda Rašković-Ivić, šefica Koordinacionog tela Vlade Srbije za Kosovo i Metohiju. "Predlog da Čeku preuzme tako krupnu i važnu političku ulogu jeste znak da je albanska strana izgubila živce i da je krenula u radikalizaciju", izjavila je za agenciju Beta. Neki drugi politički lideri najavili su, čak, prekid pregovora u slučaju da Čeku ostane na funkciji, a beogradska vlada je zvanično zatražila od šefa Unmika da iskoristi svoja ovlašćenja i spreči imenovanje. Uzalud, jer je Seren Jesen Petersen to glatko odbio, uz opasku da Čeku "ima mnogo pozitivnih strana i tokom vremena srpski zvaničnici mogu da promene stav o njemu".

VLADA KONTINUITETA: Da li će srpska strana promeniti stav, ostaje da se vidi, ali Čekuov izbor treba pre shvatiti kao pokušaj prevazilaženja sukoba unutar albanske političke scene nego kao novu pretnju Srbima. Da se Kosumi klima znalo se odavno; i on je, uostalom, premijer postao gotovo slučajno, nakon što je njegovom prethodniku Ramušu Haradinaju u

VOJNIK, PARAVOJNIK, PREMIJER: Agim Čeku

REUTERS

martu prošle godine uručena haška optužnica. Haradinaj je otišao u Hag, da bi ubrzo bio pušten da se brani sa slobode, ali uz zabranu političkog delovanja, a politički nejaki Kosumi, čovek broj dva u Alijansi za budućnost Kosova (AAK), trebalo je da mu greje stolicu dok se taj problem ne reši. Izgleda da se u tom poslu nije proslavio, a njegovu kratku vladavinu obeležile su brojne korupcionaške afere i generalno slabe performanse. Ironično je da je najveći skandal tokom njegovog mandata posredno vezan za Čekua: u septembru prošle godine koristio je privatni luksuzni avion za povratak sa letovanja u Turskoj, a taj avion obezbedio mu je niko drugi do Edhem Čeku, Agimov rođeni brat, biznismen i ministar energetike i rudarstva u kosovskoj vladi. Ispostavilo se da je ovaj let koštao oko 25.000 evra, što je na Kosovu, gde učiteljske i lekarske plate jedva dosežu par stotina evra, ostavilo veoma ružan utisak.

Rugovina smrt u januaru ove godine dodatno je iskomplikovala Kosumijev položaj, jer je otvorila pitanje vođstva unutar LDK-a. Kosumi je tipovao na Dacija, ali pobedio je vođa rivalske frakcije Ekrem Sejdiu, koji je postao i novi predsednik Kosova. Ipak, ono što je zapečatilo Kosumijevu sudbinu bilo je šurovanje sa Hašimom Tačijem, glavnim Haradinajevim konkurentom i vođom Demokratske partije Kosova (PDK), najjače opozicione partije na Kosovu. Tači se posle prošlogodišnjih izbora našao u nebranom grožđu iako je osvojio četvrtinu glasova jer je, zahvaljujući osovini Haradinaj–Rugova, potpuno izopšten iz vlasti. Ako je mislio da mu Rugovin odlazak pruža novu šansu i pokušao da se uz pomoć Dacija i Kosumija nekako domogne vlasti, to mu se obilo o glavu: Haradinaj je, uz malu pomoć prijatelja iz Amerike, uspešno presekao tu priču i instalirao Čekua. Američki Stejt department je, inače, zvanično ocenio da je izbor Čekua "unutrašnja stvar Kosova", dok se nezvanično može saznati da je ključnu ulogu u smeni Kosumija i Dacija odigrao šef američke misije u Prištini Filip Goldberg.

Za sada se još ne zna kako će izgledati Čekuova vlada (sastav će biti obznanjen krajem ove nedelje), ali izvori sa Kosova kažu da se neće bitno razlikovati od prethodne i da će iza scene o većini stvari odlučivati Haradinaj, koji i pored haške hipoteke ostaje najmoćniji čovek na Kosovu. Što se Beograda tiče, mišljenje srpskih vlasti o tome ko (ne) bi trebalo da vlada pokrajinom nije se uzimalo u obzir prilikom izbora Čekuovih prethodnika, pa nema razloga da sada bude drugačije. ×

DEJAN ANASTASIJEVIĆ

Crkvena prašina

Advokati oštećenih tvrde da je presuda donesena pod uticajem vlasti, advokat odbrane da je sud cenio sve dokaze koje je imao na raspolaganju, sudio i presudio, a Pahomije nije prisustvovao izricanju presude

OSLOBOĐEN: Vladika Pahomije

FOTO: FONET

Posle skoro trogodišnjeg procesa, Opštinski sud u Nišu oslobodio je vladiku vranjskog Pahomija optužbe da je izvršio bludne radnje nad dvojicom maloletnih dečaka. U obrazloženju presude se kaže da u sudskom postupku nije dokazano da je optuženi Tomislav Gačić, kako je svetovno ime vladike Pahomija, izvršio krivična dela bludne radnje koja su mu stavljena na teret. U obrazloženju presude piše da "određeni stepen osnovanosti sumnje postoji, ali ne i takav da bi sud doneo osuđujuću presudu". Prevedeno na srpski jezik, vladika najverovatnije jeste rukopipljiv, ali nema nikog, sem rukopipanih, ko bi to i potvrdio.

Kao što je javnost bila podeljena pre tri godine, kada je proces započet, tako je i sada, kad je izrečena presuda: oni koji su u iskaze mladića verovali, ali i ujedno sumnjali da će počinioca stići zaslužena kazna zbog velikog uticaja Crkve na državu, tvrde da je sud podlegao pritiscima; oni koji su u svemu videli zaveru "protiv svega srpskog" i koji su bezrezervno verovali optuženom vladiki i očekivali da će, ako do suđenja uopšte dođe, presuda biti oslobađajuća, presudu doživljavaju kao trijumf pravde.

ŠTA (NI)JE BILO: Naručena javnost je sa ovim slučajem upoznata posredstvom "Novina vranjskih" u kojima je u januaru 2003. godine objavljena ispovest četvorice tada maloletnih dečaka, sada već mladića, kojom su izrečene ozbiljne optužbe na račun vladike vranjskog Pahomija: da ima pedofiličarske sklonosti, što samo po sebi nije kažnjivo, ali i za seksualno uznemiravanje/zlostavljanje, što kažnjivo jeste.

Nedugo zatim, objavljeno je da je pokrenuta istraga, što, kako je za "Vreme" objasnio advokat Aleksandar Stojković, jedan od zastupnika oštećenih, nije sasvim tačno. Kako je rekao, istraga je na osnovu prijave roditelja jednog od dečaka, trinaestogodišnjaka koji je traumatični susret sa vladikom imao 2002. godine, započela pola godine pre nego što je obnarodovano. U istrazi je, veli, saslušano više od deset dečaka koji su imali sličnih iskustava, ali "stvar" nikako nije dospevala do tužilaštva. "Zbog toga su se roditelji četvorice njih, jer su se ostali povukli, obratili meni i ja sam krajem decembra podneo krivičnu prijavu." Posle toga je cela priča objavljena u novinama, a tužilac je po službenoj dužnosti, doduše tri meseca kasnije, Opštinskom sudu u Vranju podneo optužni zahtev protiv građanina Tomislava Gačića, kako je Pahomijevo svetovno ime.

Prvo ročište zakazano je za kraj maja, na kome se optuženi Tomislav/Pahomije nije ni pojavio jer je, tobož, bio bolestan. Na drugo ročište je blagoizvoleo doći, i u svom iskazu je negirao navode optužnog zahteva, i izneo da je na delu zavera albanske mafije, makedonske, bugarske i hrvatske obaveštajne službe, da je reč o napadu na srpstvo i sve što je Srbima sveto: na Boga, Crkvu, Kosovo... a da su dečaci koji ga optužuju, kao i njihovi roditelji, zavrbovani i potplaćeni od strane "neprijatelja srpstva" za blaćenje "njegove smernosti". I ne samo oni.

NOVAC, OSVETA, GEOSTRATEGIJA: U svom reagovanju na "harangu u medijima" koja se "smišljeno protiv njega vodi", objavljenom u "Glasu javnosti", kao glavne "zaverenike" Pahomije je označio advokata oštećenih Aleksandra Stojkovića i glavnog i odgovornog urednika "Novina vranjskih" Vukašina Obradovića.

Prvom je, kako Pahomije tvrdi, motiv osveta: do kraja 1993. godine bio je predsednik Crkvene opštine Vranje, kada je zbog utvrđenih finansijskih propusta u radu Crkvene opštine bio primoran da se povuče. Tada je, tvrdi Pahomije, obećao da će se osvetiti i da je "dugo čačkao i smišljao". Za drugog je motiv novac: nekoliko puta je bio "na specijalizaciji u inostranstvu", tamo se našao sa "albanskim lobijem", sve da bi dotični lobi otkupio akcije fabrike mineralne vode Heba u Bujanovcu, koja je već duže vreme "na meti predvodnika terorističkog OVK", zbog čega su radnici, mali akcionari ovog preduzeća, da bi se zaštitili od ovog "napada", poklonili deo svojih akcija Srpskoj pravoslavnoj crkvi, u nadi da će se lakše boriti za svoj opstanak ako budu u društvu sa svojom crkvom.

Pored toga, na "njegovu smernost" se napada i zbog značajnog geostrateškog položaja njegove eparhije, koja "zatvara" prostor između Kosmeta, Makedonije i Bugarske i ako bi albanski lobi, podržan od terorističkog OVK, ovladao ovim prostorom, onda bi i bukvalno došli do Niša, što jesu i najavili kao svoj strateški cilj. Kad bi uspeli da vladici kičmu slome i da iz vranjskog regiona eliminišu Srpsku pravoslavnu crkvu, rezonuje Pahomije, onda bi i njihov pohod na kompletno osvajanje ovog dela Srbije bio mnogo lakši: onda bi i Hebu mnogo lakše kupili, a više puta potvrđeni neprijatelji Srpske pravoslavne crkve završili bi posao. I tako dalje.

OTEZANJE OTEZANJA: Pred Opštinskim sudom u Vranju postupak je vođen dve godine, tokom kojih je odbrana koristila svaku >>

www.vreme.com 011-3234-774 gcv@vreme.com

grafički centar vreme

Od 1992 godine brinemo o grafičkom izgledu nedeljnika Vreme

grafički dizajn · priprema za štampu · skeniranje i obrada fotografija · osvetljavanje grafičkih filmova · štampa na laserskom štampaču u boji · postavljanje, instalacija i organizacija DTP sistema · konsalting u oblasti štampe i pripreme za štampu · instaliranje i umrežavanje kompjutera · izrada baza podataka · web dizajn i web baze podataka · arhiviranje podataka...

priliku da suđenje odloži za kasnije. Vladika se, naime, naprasno razboljevao dan ili dva pred zakazani termin, a u međuvremenu, prema iskazima Vranjanaca, bio "veoma živahan", da je prisustvovao liturgijama, putovao po eparhiji, prisustvovao sednicama Sinoda i izljubio Koštunicu tri puta kada je ovaj otvarao fabriku u tom kraju... I kad su iscrpljena skoro sva proceduralna sredstva za otezanje i kada je glavni pretres priveden kraju, odbrana je zatražila izuzeće svih sudija ovog suda, a tužilac je, na opšte čuđenje, taj zahtev podržao tražeći sopstveno izuzeće, navodno zbog velikog pritiska javnosti. Posle više meseci skanjeranja, Vrhovni sud Srbije je zahtev uvažio i predmet preneo u nadležnost niškog opštinskog tužioca i tamnošnjeg suda, što primenjeno u praksi znači vraćanje postupka na početak.

Glavni pretres je započet sredinom prošle godine, kompletan dokazni postupak je ponovljen: oštećeni su ponovo morali da ispričaju šta se, kada i kako dogodilo, morali su ponovo da odgovaraju na provokativna pitanja odbrane, da ponovo budu optuživani da su potplaćeni, da ponovo preživljavaju ono što bi najradije da im se nije ni dogodilo.

Po okončanju glavnog pretresa, branioci optuženog su izjavili da su u završnoj reči predložili sudu da donese oslobađajuću presudu i da očekuju "da ona bude zakonita", a advokati oštećenih su konstatovali da je u postupku "nesumnjivo utvrđeno da je optuženi seksualno zlostavljao dečake, i to na najgori mogući način", da ne očekuju da sud uvaži predlog odbrane, već da bude izrečena za to delo najstroža kazna, a sud je presudio kako je presudio. U obrazloženju presude, između ostalog, piše da su izjave svedoka odbrane o tome gde se vladika Pahomije nalazio u vreme izvršenja krivičnih dela kontradiktorne sa izjavama oštećenih dečaka, ali i da su veštaci utvrdili da je Pahomije visokomoralna osoba, koja nema sklonosti ka pedofiliji.

ZA NAUK: Advokat Stojković kaže da je ova presuda rezultat uticaja jednog lobija, ali da je reč o "državno-crkvenom", a ne o albanskom lobiju: "Kako razumeti da vladika Pahomije prisustvuje sastancima pregovaračkog tima za Kosovo, kako razumeti da se premijer Koštunica pred kamerama ljubi sa njim, kako razumeti da Opštinsko javno tužilaštvo zahtevom za sopstveno izuzeće podrži zahtev odbrane za izuzećem svih sudija vranjanskog suda, kako razumeti da je Vrhovnom sudu trebalo nekoliko meseci da po ovom zahtevu donese odluku, što je dodatno oteglo proces. Kako, na kraju, razumeti zašto je ministar pravde Zoran Stojković tražio spise sa suđenja na uvid", i zaključuje da "ova presuda nije dokaz bolesti srpskog pravosuđa, već metastaza". Drugi advokat oštećenih Dragan Nikolić prokomentarisao je da su dokazi izvedeni u ovom postupku nedvosmisleno potvrdili sve navode iz optužbe, ali da je reč o "direktnom uticaju izvršne vlasti na pravosuđe", kao i da "ključni dokazi izvedeni na suđenju u presudi nisu pomenuti". Advokat optuženog presudu je prokomentarisao rečima da je "sud cenio dokaze koje je imao na raspolaganju, sudio i presudio", te da bi on lično bio "duboko nesrećan da je bilo drugačije", uz opasku da je "pravda spora, ali dostižna", tužilac je najavio da će "najverovatnije uložiti žalbu", a Pahomije nije prisustvovao izricanju presude, što navodi na zaključak da je rezultat znao.

ŠTA DALJE: Manastir Prohor Pčinjski

O eventualnoj žalbi tužioca odlučivaće Okružni sud, koji presudu može potvrditi ili naložiti obnovu postupka. Obnova znači da se ponovo sprovede dokazni postupak, sa svim "otežućim" mogućnostima. Ako pak presudu potvrdi, žalba se može uputiti Vrhovnom sudu. Sve to može potrajati godinama. "Ne treba da se lažemo: od toga nema ništa", rezigniran je advokat Stojković. Ipak, iskazuje nadu da će istina kad-tad izaći na videlo. "Do tada, nek je Bog u pomoći ovoj deci."

Kako god, ovaj slučaj prekriće debela prašina, kao što je zaboravljen slučaj igumana Ilariona, takođe osumnjičenog za pedofiliju, koji ni suda nije omirisao: preosvešteni vladika će slobodno moći da nastavi sa svojim dosadašnjim aktivnostima, a mladići koji su se drznuli da na njegov autoritet "udare" celog života će osećati gorak ukus izneverenosti i pitati se šta su Bogu zgrešili. Za nauk svima drugima: da ne talasaju, ako ne žele da budu žigosani. ×

ZORAN MAJDIN

Samozakucavanje

Kome zapravo ne odgovora da se Novostima dogodi umesto "Manojla u ruci, Divac na grani", kada je svakom političkom posmatraču jasna razlika u formatu narečenih ličnosti

IGRA: Sa Koštunicom

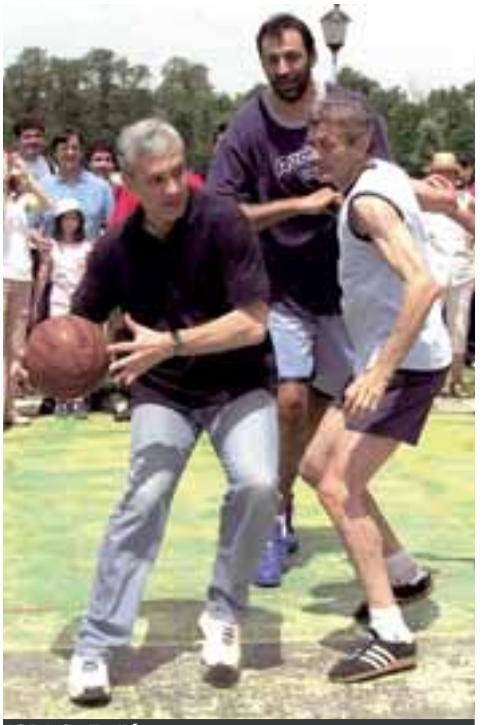
Trgovački sud u Beogradu, kako je saopšteno 6. marta, odbacio je tužbu Vlade Srbije protiv poznatog košarkaša Vlade Divca, koji je namerio da, protivno zaključku te vlade (da se privremeno zabrani svaki promet akcija Kompanije Novosti i tako omogući razvlačenje vlasničke sudbine ove medijske kuće "odavde od večnosti"), odmah otkupi 35 odsto akcija "Večernjih novosti" u svoje preduzeće sa ograničenom odgovornošću, i tako dodao novo poglavlje u pravno-politički triler koji se plete oko ovog slučaja. Jer, ova presuda još konačno ne rešava sve državne zahteve, pa ni onaj apsurdni – da se poznati košarkaš kazni sa 10.000.000 dolara, zato što je, navodno, umanjio vrednost virtuelnog paketa državnih akcija u ovim novinama – jer je objavio da će posle eventualnog sticanja spomenutog manjinskog paketa akcija (35 odsto) pokušati da dođe i do kontrolnog paketa akcija (51 odsto), te da će u slučaju uspeha i oni deoničari koji su mu se već pridružili i oni koji će mu se možda sutra pridružiti dobiti istu, odnosno veću cenu za svoje hartije od one s kojom je dosad primao akcije malih vlasnika Novosti u kapital svoje, tek stvorene, kompanije Divac co d.o.o. i za te akcije im isplaćivao predujam.

Dakle, i posle poslednje presude Suda, ostaje misterija zašto se diže tolika prašina oko promene vlasništva "manjinskog paketa" akcija u jednim odavno privatizovanim novinama (još po Miloševićevom zakonu), kada država već sutra, nekom od svojih pravnih operacija, taj manjinski paket može učiniti i manjim, kad se vlasnički razračuna sa Crnom Gorom u pogledu svojinskog učešća u vlasništvu nad nepokretnostima "Večernjih novosti". Zar se već pretpostavlja da će i taj spor Srbije i Crne Gore stići pred neku Cirišku arbitražu ili pred stari Međunarodni sud pravde u Hagu, gde se sada parničimo sa Bosnom i Hercegovinom? Zar se Vlada Srbije plaši da preko svog paketa akcija, trenutno od oko 30 odsto vlasništva, koji je registrovan na SRJ i paketa akcija Konzoricijuma zaposlenih, koji se nisu pridružili Divcu (22 odsto vlasništva), neće još dovoljno dugo moći da održi svoj današnji uticaj na poziciju ovog "nezavisnog lista" na političkom tržištu Srbije?

RAZNE DIMENZIJE: Naime, mada je svako vlasničko preuzimanje neke kompanije uvek i svuda na svetu "pravna operacija" u kojoj važi pravilo da je sve dozvoljeno što nije zabranjeno (što omogućava i takozvano neprijateljsko preuzimanje), slučaj "Večernjih novosti" očigledno nije samo pravnog, nego je, naravno, i političkog karaktera, a sigurno je da ima i pristojnu ekonomsku dimenziju. Ipak, prvo pitanje koje se nameće u ovom slučaju glasi: zašto je Vladi Srbije, na primer, naizgled lakše da se nagodi sa austrijskim investitorom Martinom Šlafom, u slučaju preuzimanja mobilnog operatera Mobtel, nego sa našim čuvenim košarkaškim reprezentativcem Vladom Divcem, iako je u oba slučaja vlasničko učešće države Srbije u preduzećima koja menjaju strukturu vlasništva navodno pravno nejasno i nije konačno utvrđeno ni u privrednim institucijama sistema, ni kod nekog suda? Da li je, s tim u vezi, poslovna reputacija Martina Šlafa, u pogledu "čistoće kapitala" s kojim ulazi u posao, bolja od reputacije Vlade Divca, o čijim je zaradama u NBA ligi američka javnost proteklih desetak godina izveštavana do poslednjeg dolara? Ne zaboravimo, na primer, da je zbog novca iz Šlafovih kockarnica u Izraelu nedavno osuđen i sin obolelog eks premijera Arijela Šarona.

Na to pitanje bilo bi teško odgovoriti samo u jednom slučaju – da, na primer, ima indicija da iza Divca zapravo stoji Šlaf, što bi mogao smisliti samo neki ekstremni zagovornik teorije zavere? Ako ipak ima takvih indicija, Vlada Srbije ima načina da takve sumnje, makar neformalno, obelodani, ali ona o tome ćuti. Šale radi, evo im ideja kako da

potkrepe ovu "indiciju". Ako se Divcu sa svojim akcijama, na primer, pridružio Mirko Stamenković, nekada davno glavni urednik "Večernjih novosti", a kasnije čovek koji je podržao najsramnije, Čukićevo uredništvo ovog lista u Miloševićevim vremenima – tu bi neko maštovit mogao naći i neku vezu sa Šlafom. Jer, penzioner Mirko Stamenković je prošle godine, dobrovoljno, u više navrata, u našoj štampi javno branio pravnu skrupuloznost Bogoljuba Karića u slučaju Mobtela a, kao što je poznato, nekadašnji vlasnik ove firme bio je partner investitora Šlafa, pa bi neki pripravnik u BIA mogao tu uočiti neku vezu.

IGRA:Sa Tadićem

No, ako ovu fantaziju ostavimo po strani, mogli bismo primetiti da Vlada Srbije neće da prizna da BIA ima toliko uticaja na njene odluke ili, možda, čuva reputaciju samog Vlade Divca, pa ne otkriva s kakvim se tajkunima ili "neprijateljskim snagama" udružio.

BIA RAZBIJA: U stvari, stalno se puštaju glasovi da nešto nije u redu sa Divčevim namerama ili sa namerama ljudi oko Divca, što je, navodno, otkrila BIA, ali šta je otkrila – to nikako da čujemo, čak ni od uvek dobro obaveštenog Manojla Vukotića, glavnog i odgovornog urednika "Večernjih novosti" i sada, čini se, glavnog protivnika Divčeve operacije preuzimanja. Jedini razlog za takvo prikrivanje eventualnih indicija mogao bi biti taj da je upravo Manojlo Vukotić izvor informacija koje BIA šalje Vladi, pa ona čuva reputaciju kolege Vukotića, koga tretira kao zabrinutog simpatizera naše pravne države i javnog interesa, a koji se u tom smislu već više puta dokazao. Pošto je ova hipoteza nekako uvredljiva ne samo za kolegu Vukotića već i za sve, inače, nezavisne glodure naših novina, u kojima država ima neki paket vlasništva, pa i za sve nas srpske novinare (zbog izvesne suprotnosti sa novinarskim kodeksom), ovde je treba razumeti samo u radnom kontekstu, kao neku čisto "akademsku" hipotezu.

Ako, dakle, pođemo od toga da Manojlo Vukotić moguće nije izvor informacija BIA o Divcu i njegovom krugu investitora i da ni sam ne zna šta je ocrnilo (dozvoljenu) pravnu operaciju čuvenog košarkaša, već samo smatra da bi neki drugi investitori akcije Novosti platili više, ostaje pitanje zašto su se Divac i Vukotić razišli, kada bar jedan od njih dvojice tvrdi da su pokušali da se usaglase i da paket akcija Konzorcijuma zaposlenih kupi đuture Divčeva kompanija, koja je osnovana i ulogom u hartijama od vrednosti grupe malih akcionara koji nemaju poverenje u Vukotića, ali imaju u Divca (što bi značilo da bi se formirao paket akcija od oko 65 odsto vlasništva nad Kompanijom Novosti). To jest, preciznije rečeno, Divac tvrdi da su se o tome dogovarali, a Vukotić je ranije, u više intervjua, tvrdio da bi bilo najpovoljnije da se dogovore.

JOŠ IGRAČA: Preciznije rečeno, Manojlo Vukotić je u konsultantsku kuću CES Mekon, koja servisira Divčevu operaciju, i doveo celu ekipu svojih stručnjaka za ugovaranje preuzimanja većinskog paketa u Kompaniji Novosti, ali se iznenada predomislio, navodno posle sastanka na najvišem nivou u Vladi Srbije, gde je glavna tema bio misteriozni izveštaj BIA, o navodnoj agenturi Divca u korist sopstvenog konkurenta – nemačkog VAC-a.

Ova bizarna "tajna infomarcija" u suprotnosti je sa, takođe bizarnim, odbijanjem Hipo Alpe-Adria banke u Beogradu da sa Divčevog depozita plati operaciju isplate malih akcionara Kompanije Novosti, navodno zbog toga što je na srpskom tržištu "eksluzivni zastupnik" interesa VAC-a – koji je, takođe, pokazao interes za preuzimanje "Večernjih novosti". Ko je na taj način rizikovao dozvolu za rad Hipo Alpe-Adria banke u Srbiji, tek ostaje da se vidi – jer nema te banke u svetu koja crnom đavolu neće isplatiti pare ako je takav nalog dao njen depozitar.

Državi Srbiji na kraju ostaje još niz mogućnosti da se u sporu sa košarkašem Divcem bavi "samozakucavanjem", jer se firma Kompanija Novosti nalazi u zgradi nekadašnje "Borbe" (bolje bi bilo reći, zgradi nekadašnjeg "Vremena" Stojadinovićevog brata), a na sve prostorije te zgrade ima mnogo aspiranata. Uključujući i vlasnike "privremeno" privatizovane, nekadašnje NIP Borbe, koji su intabulirani kao vlasnici tog zdanja. Likvidacioni upravnik ove firme, naime, ignorisao je ovu uknjižbu, kao što i sudstvo "demokratske" Srbije ignoriše nekadašnje poništenje privatizacije "Borbe" u Miloševićevo vreme, što je rezultiralo pokretanjem "Naše Borbe", koja je zabranjena i uništena krajem 1998. godine.

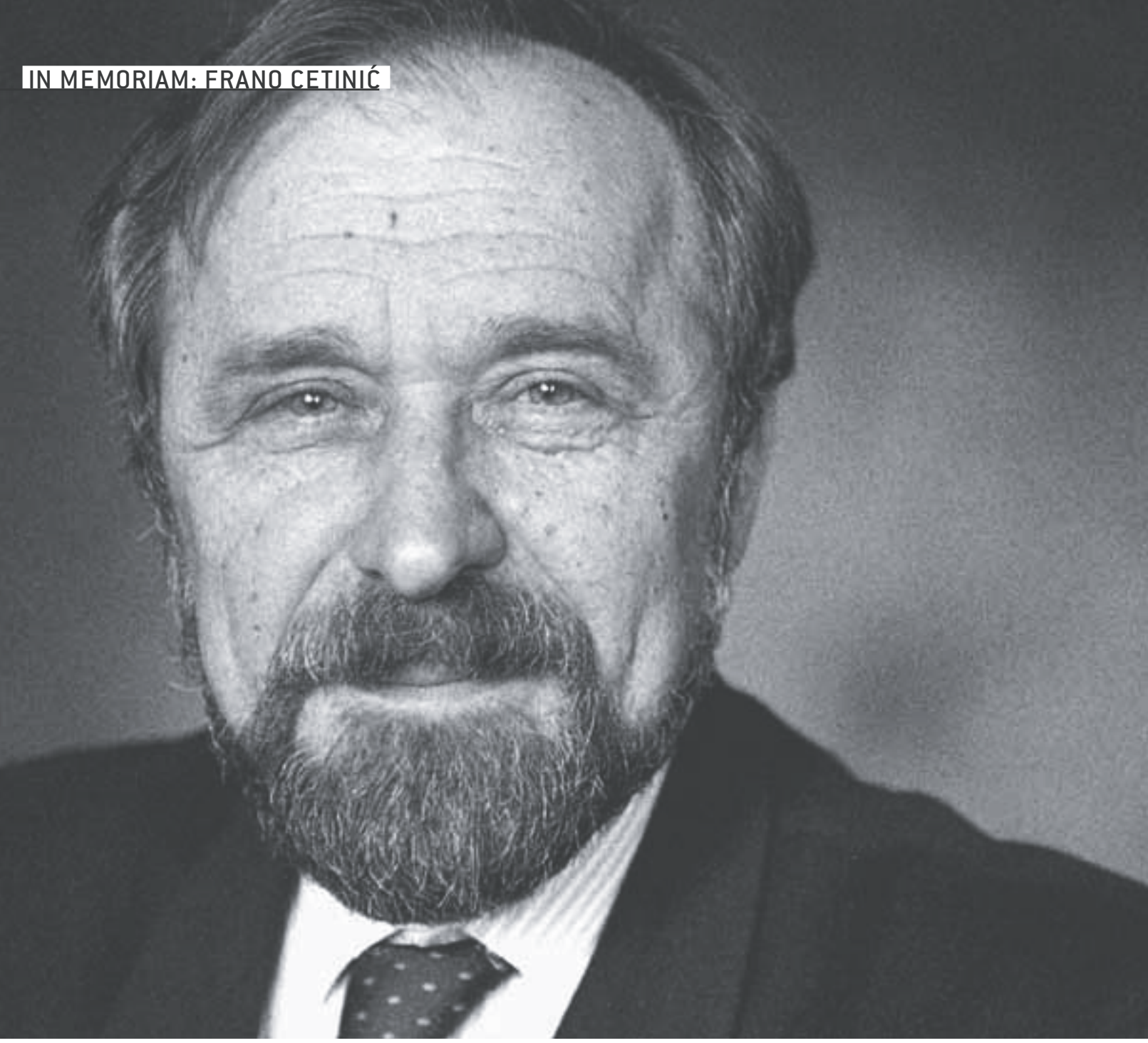
Pri svemu tome ostaje misterija kome zapravo ne odgovora da se Novostima dogodi umesto "Manojla u ruci, Divac na grani", kada je svakom političkom posmatraču ja-

DOSTA IGRE: Manojlo Vukotić

sna razlika u formatu narečenih ličnosti. No, možda su u pravu oni koji tvrde da se upravo ta razlika u formatu nalazi u središtu cele ove afere – a koji tvrde da ovoj maloj Srbiji, koju toliko čvrsto u zagrljaju drže "mali političari" i njihove partijske svite, zapravo i ne trebaju dvometraši koji ne strepe od telefonskih poziva "odgore" (jer iznad njih i nema nikog).

Triler koji se zapliće oko vlasničke budućnosti "Večernjih novosti" nije ostao ni bez uloge stranih kompanija, jer su za ovu firmu izrazili interes i nemački VAC, austrijska Štirija i još neke druge kompanije – ali se, ipak, sa dosta sigurnosti može reći da je glavni zaplet zapravo plod naše pameti i kreativnosti. Takvu pravnu zapetljanciju stranci nisu mogli izmisliti – to su mogli izmisliti samo srpski ministri, srpski novinari i srpski advokati i konsultanti. Znači, feljton o Novostima imaće još nastavaka.×

DIMITRIJE BOAROV

Zbogom, Meštre

Redakcija “Vremena” pretrpela je još jedan gubitak. Umro je Frano Cetinić, urednik RFI-ja, saradnik našeg lista, koga smo smatrali prijateljem, koga smo zvali Meštre i Gosparu jer je to bio na onaj korčulanski i dubrovački način, i koji nas je obogaćivao svojom erudicijom, svojom preciznošću i svestranošću i preko koga smo upoznavali Evropu, parisku intelektualnu scenu i sve probleme evropskog istoka koji je poznavao bolje, preciznije i temeljnije od mnogih

GORANKA MATIĆ

Rođen je 1947. u Blatu na Korčuli, a Stanko Cerović u nekrologu na RFI-ju svedoči da je tamo, u zavičaju, kad je nastupilo razočaranje u velike ideje u koje spadaju i socijalizam i Evropa, gradio kuću, koja deluje neosvojivo na krasnom mestu u Prižbi pored mora, i da je govorio: "Tu obalu držim, neka samo probaju da dođu!"

Nakon gimnazije u Dubrovniku (1962–1966) studirao je u Beogradu na Filozofskom fakultetu, na Grupi za sociologiju, i bio aktivan učesnik studentskog pokreta 1968. U to vreme je blizak intelektualnoj levici i Praksisovcima koji na Korčuli tih godina drže letnju filozofsku školu. Kuća Cetinića u Blatu bila je stecište i sedište svetske intelektualne elite, beleži Stanko Cerović, to je bio jedan od najvažnijih kulturnih događaja u bivšoj Jugoslaviji toga doba – epohalna misao koja buja u kući Cetinića uz vino i sve najbolje što Dalmacija oduvek daje na način da je to ostalo nezaboravno za mnoge filozofe koji su tuda prošli.

Školske 1983/84. godine, kao stipendista francuske vlade boravi u Visokoj školi za društvene studije, na postdiplomskim studijama kod profesora Alena Bezansona. Radi u Institutu za međunarodnu politiku i privredu u Beogradu. Godine 1986, iz Beograda, u kome je proveo zrelu mladost, oženio se i dobio sina, seli se u Pariz, gde, sve do trenuka kada ga je teška bolest sprečila, radi kao urednik za hrvatski jezik na Radiju Frans internasional. Mesec dana pred smrt kaže da se oseća dobro kad uzme makinu u ruke. Sarađuje s brojnim časopisima i još od studentskih dana s francuskog prevodi dela Borisa Suvarina, Denija de Ružmona, Kornelijusa Kostarijadisa, Alena Bezansona. Nije nežan prema francuskim "novim filozofima", za koje kaže da nisi ni novi ni filozofi. Protivi se novim simplifikacijama koje izjednačuju nacizam i komunizam.

Evropa, njena istorija, način na koji se gradla i razgrađivala jeste predmet njegovog temeljnog interesovanja još od 1971. godine, kada je diplomirao na temu "Društveno-politički aspekti ujedinjenja Evrope". Tokom specijalizacije na Univerzitetskom institutu za visoke međunarodne studije u Ženevi 1977/78. upoznao se s velikim Evropljaninom, švajcarskim misliocem Denijem de Ružmonom i prijateljevao s njim. Osnivač je Jugoslovenskog veća Evropskog pokreta 1989. i, dve godine kasnije, Hrvatskoga vijeća Evropskoga pokreta. Od 1992. udaljava se od svake aktivnosti u okviru Međunarodnog veća Evropskog pokreta ili njegovih nacionalnih organizacija. Njegova knjiga *Pariški kolateralni dnevnik, proljeće 1999 – Nazovi NATO radi umorstva*, u izdanju nedeljnika "Vreme", slika evropske kontroverze. To štivo koje će i kad se zanemari sve drugo svedočiti o njegovom intelektualnom poštenju i o teško ponovljivoj literarnoj sposobnosti, znanju, renesansnoj svestranosti, načitanosti, asocijativnosti i duhovnom bogatstvu. Sasvim je primereno, a možda je i obavezno u ovakvoj prilici objaviti reprint bar dela takvog teksta. ×

MILAN MILOŠEVIĆ

(Tekst "Jorgovanski majur" na sledećoj strani)

Frano Cetinić je živeo između mediteranske otvorenosti po svome poreklu, beogradske protivurečnosti po prirodi stvari i evropske težnje za jedinstvom kultura po duhovnom opredeljenju. Na sva tri puta izabrao je najbolje putokaze koji su se ukrstili u njegovoj ličnosti. Mi smo to znali, i zato smo mu verovali.

Sada, kada s njim moram da se fizički rastanem, nameće mi se misao da se u njegovom duhovnom opredeljenju nameće broj tri. Budući da je bio osetljiv na savremene ideologije, na njihovu kobnu ulogu u XX i katastrofalne posledice koje već osećamo u XXI veku, želeći da sruši tri "svetske istine" modernog doba, preveo je tri važne knjige kao temelje našeg otrežnjenja: Suvarinovu biografiju Staljina, *Dijalog u paklu između Makijavelija i Monteskjea* Morisa Žolija i Bezansonovu knjigu *Zla kob stoleća*. Sve tri knjige govore o diktatorima i njihovim slugama. Sve tri nas uče da budemo na oprezu, jer su manipulacije ljudima večne, i jedino prelaze iz jednog oblika u drugi.

Da bi se kako-tako odupro ovom saznanju, Frano Cetinić je našao uporište u savremenim misliocima koji su svet shvatali kao jedinstvo suprotnosti, koje je začeto u staroj Grčkoj a nastavljeno u savremenoj Evropi, odnosno u njenoj – ne često dostignutoj – težnji za jedinstvom i kontinuitetom čovekove graditeljske misli. Zbog takvog osećanja nije bilo protivurečno što se oslonio na misli Ernsta Jingera, Denija de Ružmona i Kornelijusa Kastorijadisa. Prevodeći njihove knjige (neke u "Književnim novinama", neku u "Gradcu", a neke u "Feralu") hteo je da podvuče jednu večnu istinu – da savremeni čovek tradiciju mora shvatiti kao sponu među kulturama, a ne kao lance koji nas okivaju; da je tradicija biće koje pulsira uvek obnavljajući život, a ne sredstvo koje truje i ubija, da je tradicija eliksir, a ne plin.

Shvatajući te stare mislioce što nas podmlađuju kao dragocenu ostavštinu, Franu Cetiniću je bio veličanstven susret Miterana (čiju je, inače, jednu knjigu preveo) i Helmuta Kola – u času pomirenja Francuske i Nemačke >>

“Jorgovanski majur”

24. ožujka (1999)

13h – Ručak u *Closerie de Lilas*, na uglu *Bd. du Montparnasse* i *Bd. Saint Michel*, sa Slobodanom Šnajderom – u daljem tekstu: Šac. Za susjednim stolom sjedi književnik Philippe Sollers. Loš predznak! *“Prevodili smo ga”*, kaže Šac. “Mogli ste i bez toga *tel-quel*-oida što je do jučer branio kineski sistem logora, *Laogaï*”, zaklopim najjačim argumentom, kako bismo mogli preći na veselije teme, prepoznavajući upravo u tom trenutku, preko “hrvatsko-faustovskih” ramena, Charlotte Rampling gdje ručava s mužem i sinom. Na jedan od ovih stolova, na vrhuncu patriotske mobilizacije u ljeto 1914. popeo se, kako bilježe kroničari, mladi Michel Leiris (budući književnik i etnolog) i uzviknuo *“Vive l’Alemagne!”*, što će izazvati manje kafanske i ulične nerede. Radost s kojom su se tada opraštali milijuni Evropljana od svojih najbližih, pred odlazak u *“najveću evropsku klaonicu”,* uz neizostavni pozdrav *“Do Božića!”* – glavnom je temom razgovora sa Slobodanom. Ovdje je i *Le Père Ubu* – Alfred Jarry – provodio svoje dane i ostao zapamćen po tome što je, sjedajući pored jedne dame, iznenada izvadio revolver i pucao u ogledalo: *“Gospođo, sada kad je zrcalo razbijeno, vjerujem da možemo porazgovarati.”* Među članovima bratovštine ovog *“jorgovanskog majura”*, bila je još cijela jedna umjetnička trupa u sastavu: Leconte de l’Isle, Gautier, Zola, braća Goncourt, Mallarmé, Verlaine, Rimbaud, Apollinaire, Picasso, i drugi. Tu je, prema legendi, Lenjin igrao šah s Paulom Fortom, kad ovaj potonji ne bi na istom mjestu vodio večeri poezije, a prvospomenuti, zaboravivši na svoju devizu *učiti, učiti i samo učiti,* prelazio s nikad dokučenog *empiriokriticizma* Macha i Avenariusa na *Daminu indijsku obranu* – d4, Sf6, c4, e6... itd. *‘Jorgovanskom majuru’* je i Hemingway posvetio dio svoga opusa, dok je upravo tu Henry Miller provodio *klišijevske* ‘mirne dane’. Jedan od stalnih gostiju bio je i crtač i kritičar André Warnod, koji će izazvati skandal na salonu *Nezavisnih* kad, s Rolandom Dorgelèsom, bude predstavio djelo *I sunce zalazi nad Jadranskim morem,* prije no što bude priznao da je sliku naslikao... magarac. Atmosfera, dakle, primjerena *radosnoj apokalipsi* i priči o zračnim koridorima najavljene konfrontacije, koju Šac pripovijeda, naglašavajući *strah od letenja* koji ga je obuzeo dok je jutros letio od Zagreba do Pariza. *“U svakom slučaju, promet je mnogo življi u suprotnom pravcu.”*

Le Monde! Le Monde! Po izlasku iz *Closerie de Lilas* kupujemo na ulici od kolportera pariški *večernjak* koji je upravo tiskan.

Na naslovnoj stranici: *“NATO objavljuje rat Srbiji!”* NATO nije objavio rat Srbiji, inače sve ostalo u ovom naslovu je strogo točno.

U dopisu iz Washingtona prenosi se jučerašnji Clintonov govor: *“Što bi se bilo dogodilo da se na vrijeme poslušalo Churchilla i ranije pružio otpor Hitleru? Koliko bi života, uključujući i američkih, bilo tako spašeno?”* Bill kao Winston! Kaznena ekspedicija kao Drugi svjetski rat.

Nakon što je istaknuo kako je vojna akcija *“bila najmanje loša od svih drugih, još gorih opcija”*, Clinton je odredio prvi put i ciljeve akcije pod kodiranim nazivom *Determination Force*.

“Naši udari imaju tri cilja” – pokazati odlučnost NATO-a da se suprotstavi agresijama, da se zaustave napadi predsjednika Miloševića na civile i, ako je moguće, da se oslabi sposobnost Srba za vođenje rata na Kosovu, smanjujući znatno njihov vojni potencijal.

“Vi treba da odlučite jeste li suglasni sa mnom da Amerika, kao svjetska velesila, na pragu XXI stoljeću, ustane protiv etničkog čišćenja, kad imamo sredstva za to i saveznike koji će nam u tome pomoći... U našem je interesu da imamo – nakon onoga što se moglo vidjeti u Prvom i Drugom svjetskom ratu, ali i u hladnome ratu – ujedinjenu, nepodijeljenu i demokratsku Evropu, Evropu u kojoj ne bi bilo diktatura i koja živi u sigurnosti i miru, a ne Evropu rastrzanu etničkim čišćenjem” – rekao je Bill i okrenuo se k javnosti: *“Pitajte se jeste li suglasni sa mnom, i molite se za naše mlade u odorama, muškarce i žene, koji će otići tamo uraditi ono što im ja, kao vrhovni zapovjednik, nalažem da urade.”* Dobra ilustracija sklonosti Amerikanaca ka križarskom ratu za “vrlinu”, koju je još 1821, dakle *in statu nascendi*, dijagnosticirao John Quincy Adams, tadašnji državni tajnik, i od nje zazirao: *“Posvuda gdje je istaknut, ideal će slobode i nezavisnosti na svojoj strani imati srce (Amerike), njene blagoslove i njene molitve. Ali ona neće ići tražiti u dalekom svijetu čudovišta koja treba uništiti.”*

Čak i oni koji su podržali Clintona, kao senator John McCain, iznose kritike da je dopustio, da se kriza razvije i da nema jasne strategije. *“Bombardirajmo, a poslije držimo palčeve”* – kaže McCain.

Analitičar iz *Brookings Institution*, Ivo Daalder, rezimira ove prve kritike: *"Ova vlada nema nijednog stratega koji bi mislio na budućnost. Ne vidi dalje od jednog poteza i ne zanima je ništa dalje od medijskoga ciklusa koji traje 24 sata."*

19h – Tribina u Galeriji *"Le Lys"*, na otoku *Saint-Louis*, predstavljanje Šnajdera i njegova djela. Nikad dosad nisam pristajao ni na kakvu aktivnost u tom *"Ljiljanu"* – zašto ne *"Tratinčica" ili "Božur"*? *Ni med cvjetjem ni pravice!* – ali, pristajem ovaj put, ni sam ne znam zašto. Nešto prije 21h Maristela Veličković mi daje znak da mora otići. Priđem joj i kaže mi da joj je suprug, slikar Vlado Veličković, upravo telefonirao da je počelo bombardiranje Jugoslavije. *Prvi međunarodni rat u Evropi nakon 1945!*

Za vijest o početku bombardiranja – koja je cijeli dan "visila u zraku", rekao sam, po povratku za stol, da je *tužna.* Jedan od gostiju tribine me prekine pitanjem: *"A zašto bi to bila tužna vijest?"* Rekoh da ću mu odgovoriti kad se predstavi i kaže gdje radi. *"Jest, radim u hrvatskom veleposlanstvu, ali..." "Nema ali"*, zaklopi Šnajder i poentira: *"Večeras, ovdje, u ovome gradu, ja sam hrvatski ambasador, a vi ste nitko i ništa."* Jedan gost tribine manje, a Šac je požnjeo zasluženi aplauz na otvorenoj sceni.

Nikada kao večeras, u ovom trenutku, nisam osjetio ono kovitlanje događaja okolo nas, i u nama samima, *udio đavla* o kojem je Denis de Rougemont pisao ratne 1942. godine:

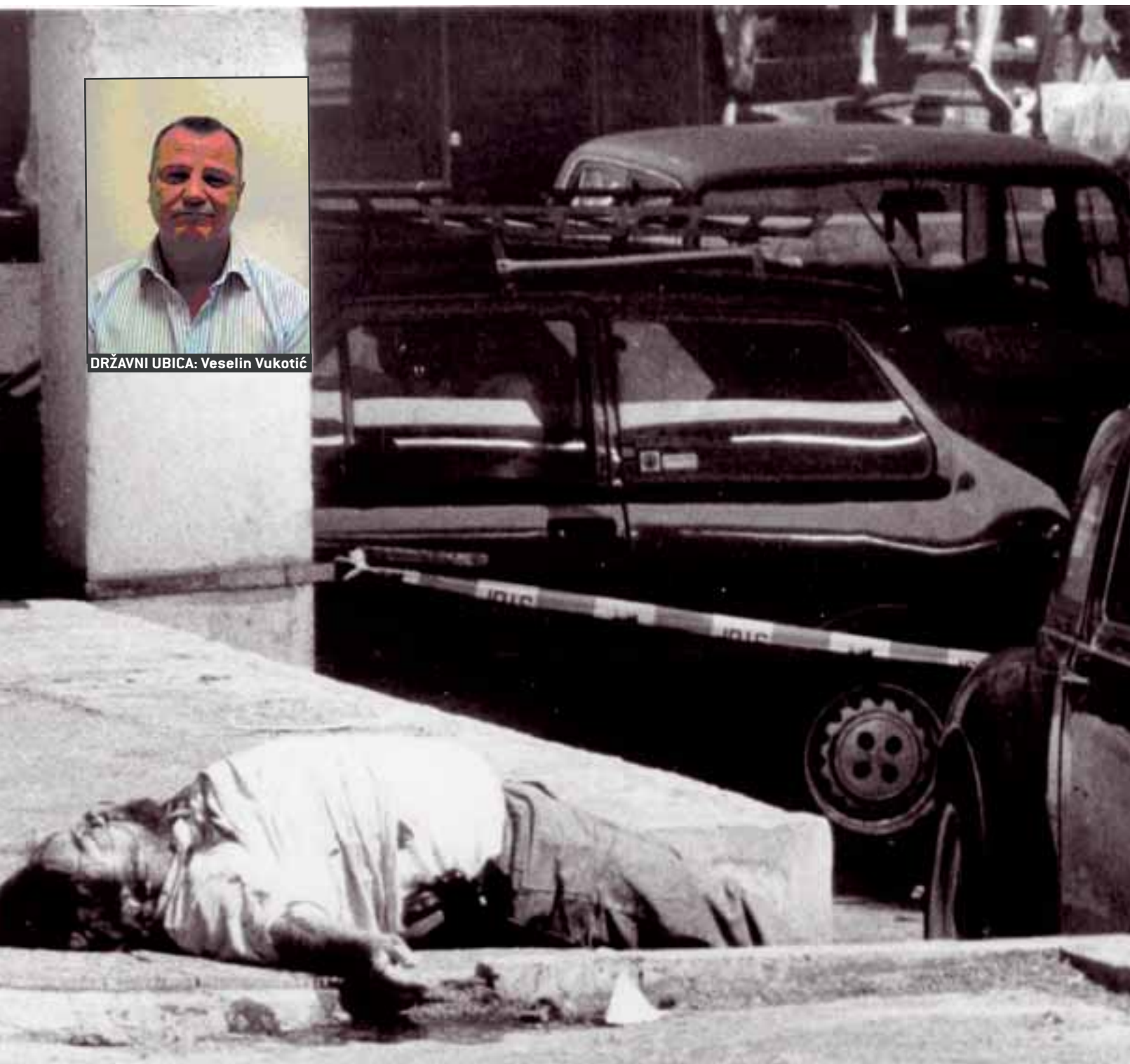
"Uhvaćeni kovitlacem naših svakodnevnih grijehova, osjećamo kako ponekad nastupi trenutak paničnog ubrzanja: *to je on*! Najednom, stvari se pogoršavaju i zamršuju, i vi ne znate zašto; postaju nerazmrsive, ne razlučujete više dobro od zla, lažno od istinitog, milosrđe od okrutnosti: *on* je taj koji je preuzeo igru u svoje ruke! On je taj koji izmišlja naše moralne sofizme, briše naše kategorije, pretvara ovaj uobičajeni grijeh u pomamnu 'vrlinu', u vrtoglavicu lažne nevinosti, u oduševljenje rušilačkom snagom. On je taj koji stvara bezizlazne situacije."

(Frano Cetinić: *Pariški kolateralni dnevnik, proljeće 1999 – Nazovi NATO radi umorstva)*

– susret koji se dogodio u Vilfingenu, upravo u kući Ernsta Jingera! U tom simboličkom gestu Frano je video ostvarenje De Ružmonove ideje da će avantura zapadnog čoveka biti graditeljska, otvorena i uzvišena. Ali, takođe je znao da iz velikih ideja i dela potiču stranputice, ćorsokaci i "kružne razvaline". Na to ga je znakovito opomenulo NATO bombardovanje Srbije. To je smatrao neprimerenom aroganciјom ravnom tolikim divljaštvima u istoriji. To ga je nateralo da javno – u Francuskoj, na francuskom radiju – digne glas u odbranu nedužnih u trenucima kada su mnogi levičari i desničari, humanisti i vizionari, avangardisti i postmodernisti, svetski ljudi i duhovna elita pognuli glavu na očigled jednoj katastrofi koja se događa između Atine, Rima i Beča, u tom trouglu evropske civilizacije. Zbog toga je Frano Cetinić bio odvažan da pokrene najveće francuske duhove modernog doba da ustanu u odbranu srpskog naroda kao dela evropske tradicije. Trebalo je ustati protiv jednog režima, a ne protiv jednog naroda! Razgovori na RFI-ju (Radio France Internationale) sa Kastorijadisom, Bezansonom, Vidal-Nakeom i Vernanom bili su glas trezvenosti, hrabrosti i otmenosti, glas koji je odzvanjao Evropom kao vodič protiv zablude.

Naša saradnja i prijateljstvo započeli su u odbranu jednog filozofa i pisca (Ernsta Jingera), nastavili se našom odbranom od nacionalista, neofašista i "Srba sa dna kace" (slučaj sa zabranom De Ružmonove knjige *U zagrljaju đavla*), da bi se naš zajednički put nastavio objavljivanjem knjiga Pjera Vidal-Nakea (*Grčka demokracija u historiji*), Alena Bezansona (*Zla kob stoljeća*) i Kornelijusa Kastorijadisa (*Uspon beznačajnosti*), koga je Frano Cetinić poštovao i kao čoveka i kao mislioca (bio je član Saveta Društva "Kornelijusa Kastorijadisa" u Parizu), budući da je u njemu video duhovni putokaz koji nije jedino stremio napred i samo napred, nego je video čoveka s dve raširene ruke, čoveka koji jednom čvrsto drži prošlost kao sećanje, a drugom doziva budućnost kao čudesnu fikciju. Ali – i ovo želim da naglasim – bio je Frano svestan i činjenice koja se već jednom u istoriji dogodila: naime, kada je Sula hteo da Rimu vrati slobodu, Rim nije više bio u stanju da je prihvati. Istorija je, avaj!, prepuna beznačajnosti – koliko da nesreća ne ide sama.×

BRANKO KUKIĆ

DRŽAVNI UBICA: Veselin Vukotić

SLUČAJ VESELINA VUKOTIĆA

Od "Nane" do

Španije

OLOVNE GODINE: Miroslav Bižić

O. RADOSEVIĆ

Lonac ide na vodu dok se ne razbije, kaže poslovica. Policajci kažu da svako dohaka pre ili kasnije – zbog ovoga, ako ne zbog onoga. Vesko Vukotić bio je državni ubica, mada je radio i u fušu, za svoj račun, tu i tamo, doduše... Sada su ga izvikali za mogućeg "haškog svedoka", ali to je malo verovatno: on je svoje državne zadatke obavljao pre trenutka kad mandat Tribunala počinje da važi; posle toga radio je za sebe, mada je i to zanimljivo...

Biografija Veselina Veska Vukotića civilnom hroničaru javlja se kao fragmentarna i isprekidana: od rodnog Nikšića do Beograda, pa praznina do izvesne briselske ulice, pa praznina do noćnog kluba "Nana" na Senjaku, pa dugo ništa; onda Novi Sad, pa Budva, pa odsutnost do prošle nedelje kada ga španska policija hapsi na aerodromu, a zbog pasoša na koji im je skrenuta pažnja. Izgleda da su višegodišnji napori generalnog sekretara Interpola Ronalda Noubla da države članice uveri da ažuriraju brojeve kradenih ili drugačije neredovnih pasoša kod te međunarodne policijske organizacije ipak urodili plodom. Pakosni ljudi kažu – tek kad je pao Ante Gotovina, jer je Hrvatska (a Vesko je imao hrvatski pasoš na ime Ludvig Bulić) tek tada pustila u opticaj ostatak serijskih brojeva čuvenih "mostarskih putovnica" koje je hrvatski konzul u tom gradu Ćiro Grubišić godinama prodavao. Setimo se da je jedan takav pasoš imao i Milorad Legija Ulemek, ali ga je ostavio kod kuće u Beogradu, znajući da je provaljen. Vesko Vukotić morao je da zna, ali je pogrešio. >>

NOVOSADSKA POSLA: Kazino "Rojal" u hotelu "Putnik"

HAPŠENJE VESELINA VUKOTIĆA

Španija, omiljeno utočište

Zašto mnogi begunci od pravde, po raznim osnovama, veruju da su sigurniji na Pirinejima nego u drugim evropskim zemljama

Da smo u "Frankovom dobu", sve bi bilo jasnije. Dok je diktator bio živ (1939–1975) Španija je, iz vrlo razumljivih razloga, bila omiljeno utočište raznih begunaca od međunarodne pravde, pre svega ratnih zločinaca za koje je Frankov režim, u bliskim odnosima sa Hitlerom i Muslonijem uprkos formalnoj neutralnosti Španije u Drugom svetskom ratu, bio neka vrsta prirodnog utočista ili bar usputna stanica za trajniji beg u Južnu Ameriku, gde se mnogima izgubio svaki trag. Međutim, Španija je prošlog novembra obeležila 30 godina od Frankove smrti i isto toliko od početka demokratskih promena koje su zaista promenile zemlju u svakom pogledu. Španija je danas istaknuta članica Evropske unije, sa mnogo važnih mesta u zajednici evropskih država, sa ekonomijom koja raste, sa drastičnim povećanjem broja stanovnika zbog velikog priliva migranata koji, kao u Nemačkoj 60-ih godina prošlog veka, kao jeftina radna snaga, doprinose bržem razvoju zemlje.

Ima u sudbini Veskovoj neke istorijske ironije: od pasoša je, naime, počelo, pa se sa pasošima i završilo. Ali, idemo redom.

Veselin Vesko Vukotić, omanji, ali nezgodnog karaktera, pripadao je onoj nikšićkoj *grupaciji*, kako da kažemo, koja se u Beograd doseljavala po liniji zemljačkoj i srodničkoj, gladna i ambiciozna. Počinjalo se od Studentskog grada i farmerki, preko motornih vozila, pa dalje. Za stare, trule, Jugoslavije (SFRJ, to jest), policija je takve držala pod kontrolom dok baš ne pomahnitaju (kao pok. Ranko Rubežić, na primer): ruka je ruku mila, usluga za uslugu, ali se znalo ko je šef. Ekonomske krize s početka osamdesetih oterale su većinu kriminalaca u Zapadnu Evropu, jer su pare bile tamo, a ne ovde. S druge strane, Državna bezbednost, tada još koliko-toliko vladina organizacija sa jedinstvenom strategijom, barem prema jugoslovenskoj neprijateljskoj emigraciji (JNE) imala je probleme: posle kosovske krize iz 1981. pojavio se novi, mlad i ljut talas albanske emigracije po Zapadnoj Evropi. Tadašnji savezni sekretar za unutrašnje poslove Stane Dolanc, ličnost moćna i nezgodne naravi, došao je do ideje da mnogo više nego ranije za poslove prema JNE angažuje obične kriminalce. Em ih je mnogo po Evropi, em su voljni da tamo zasluže povlastice u zemlji,

Španija je, međutim, po nekim drugim karakteristikama interesantno odredište za mnoge, pa tako i za kriminalce ili ljude koji se bave poslovima na ivici zakona. Španiju godišnje, pre svega zbog klime, poseti oko 50.000.000 turista, frekvencija prolaska granice na španskim aerodromima i putnim prelazima je enormno visoka, mogućnost kontrole znatno smanjena, svedena na čistu rutinu i sistem slučajnog uzorka. Velika migracija pojačana je u poslednjoj deceniji kada je u Španiju počeo da stiže kapital sa istoka, pre svega iz Rusije, ali i iz nekih arapskih zemalja. Pionir u novom velikom poslu bio je Hesus Hil, bivši gradonačelnik Marbelje i bivši predsednik Atletiko Madrida, jedan od najkontroverznijih biznismena u Španiji. Umro je pre nekoliko godina sa desetak otvorenih sudskih procesa zbog malverzacija svih vrsta, ali dok ga srce nije izdalo uspevao je uz pomoć veštih advokata i mnogo para da ostane na slobodi. Hil je bio noćna mora španskog pravosuđa, poslovično sporog, a mnoge od afera koje su za njegova života bile samo načete još uvek se povlače i raspliću. Hil je na čuvenu Kosta del sol (Sunčana obala) doveo veliki kapital ne pitajući mnogo za njegovo poreklo. Umesto sitnih dilera, narkomana, prostitutki i sličnih elemenata čije je brojno prisustvo krajem 80-ih godina teralo ljude da beže iz Marbelje, Hil je "umio" grad, očistio ulice i krenuo u ogromne investicije. U Marbelji i okolini trgovina zemljištem i nekretnimama postala je najunosniji biznis a policija je dobijala tek poneku rundu, i to na poene, u dugom "meču" sa biznismenima raznih profila...

U takav milje idealno staju i politički begunci ili traženi kriminalci. Nije Španija ništa tolerantnija prema njima od drugih evropskih

NEMANJA JOVANOVIĆ

UMEŠANI U MNOGO PRIČA: Andrija Drašković i sahrana Darka Ašanina

em se Služba manje kompromituje. Tako je angažovan i Željko Ražnatović Arkan, ali i mnogi drugi, uključujući i tri aktera slučaja "Nana", od kojega priča o Vesku Vukotiću javno i počinje. Ta trojica su Vesko, Darko Ašanin i Andrija Lakonić Laki; i njihovi pasoši, da ne zaboravimo.

Mesec dana pre kobne noći u "Nani", naime, pomenuta trojica putovali su u Belgiju, koristeći svoje lažne pasoše, naravno. Ti pasoši nisu bili falsifikovani: bili su pravi, ali Službini; na njima su lica naših junaka, ali druga imena. Najmanje trinaest tih pasoša policija je kasnije našla po gajbama učesnika u ubistvu u "Nani", što je bilo više nego neprijatno. Dakle, po tvrdnjama belgijskih vlasti, ta trojica – Vukotić, Ašanin i Lakonić – ubili su iz vatrenog oružja u Briselu izvesnog Envera Hadrija, lidera manje-više opskurne albanske političke grupacije Crveni narodni front i vratili se u zemlju. Sve je to prošlo kako-tako, osim što je Lakonić, koji je vozio auto iz kog je Vesko pucao, izgubio na prisebnosti u jednom trenutku i ugrozio bezbednost operacije. Navodno ga je Vesko išamarao posle toga. Andrija Lakonić pokazao se kao slaba karika u lancu.

Te noći između 23. i 24. marta 1990. u klubu "Nana" najslabija karika bila je uklonjena. Za Lakonića se već pričalo da je sklon narkoticima i znalo se da o poslovima koje je radio za Službu priča više nego što je to higijenski: njegovi roditelji to su potvrdili. Te noći na->>

zemalja, ali iz prethodno navedenih razloga, pre svega zbog mase turista koji svakodnevno posećuju španske turističke centre, teže je kontrolisati kretanje ljudi.

Tako se desilo da španska policija za samo nekoliko meseci zabeleži dva velika poena. Prvo je na Tenerifima uhapšen odbegli hrvatski general Ante Gotovina, a prošle nedelje na aerodromu u Madridu Veselin Vukotić, državljanin SCG za kojim tragaju belgijska i naša policija, kao i Haški tribunal. Španski mediji su, razumljivo, veoma opširno propratili hapšenje Vukotića, uz obaveznu napomenu da je reč o "čoveku koji može biti od značaja u procesu protiv Slobodana Miloševića". U svim novinama objavljena je ista priča: Vukotić je osumnjičen za ubistvo Albanca Envera Hadrija u Briselu 25. februara 1990. za koga se tvrdi da je bio "predstavnik Komiteta za ljudska prava" u bivšoj Jugoslaviji, što se baš ne slaže sa ocenama nekih naših analitičara. Bilo kako bilo, u novinama piše da je Hadri "verovatno imao dokaze o umešanosti Slobodana Miloševića u seriju ubistava". Čak se pojavila i cifra od 34 ubistva. Kako i zašto baš 34, ostalo je bez odgovora.

Vukotić je uhapšen na novom terminalu T-4, po dolasku iz Pariza. Imao je "savršeno falsifikovan" hrvatski pasoš i ostala dokumenta na ime Ludvig Bulić, ali je španska policija očito bila obaveštena o njegovom dolasku i zaustavila ga. U trenutku hapšenja Vukotić je bio u društvu i Lidije V., za koju nije utvrđeno da li mu je zakonita supruga ali s kojom nesporno ima dve kćeri.

Ispostavilo se da je Veselin Vukotić povremeno boravio u Barseloni, na adresi na kojoj je bila prijavljena njegova supruga Lidija sa ćerkama. Susedi iz zgrade u ulici Manuel Đirona br. 2 u elitnom barselonskom kraju Sarija nisu mogli ništa da kažu znatiželjnim novinarima o uhapšenom Vukotiću, osim da su ga viđali veoma retko, za razliku od Lidije i devojčica. Među malobrojnom srpsko-crnogorskom kolonijom u Barseloni niko ništa nije znao o Vukotiću koji je, očito, bio veoma diskretan. Španski mediji navode da je vrlo često putovao i da je odsedao u najluksuznijim hotelima. Istrage će pokazati odakle mu novac za život na visokoj nozi.

Kao i u slučaju Gotovine, hapšenje Vukotića bilo je plod saradnje više evropskih policija. Španski policajci nisu u Madridu zaustavili Vukotića tek tako, bili su obavešteni od francuskih kolega da je krenuo iz Pariza a njegovo praćenje počelo je ranije, kada je ustanovljeno da njegova porodica živi u Barseloni. Stan je od tada (policija ne otkriva tačno vreme) bio pod prismotrom a praćenje Lidije dovelo je do Veselina.

Vukotić se dan posle hapšenja pojavio pred istražnim sudijom Fernando-Grande Marlaskom i tužiocem Hesusom Alonsom. Saslušanje je trajalo samo deset minuta a sudski izvori, na koje se poziva španska štampa, kažu da se držao izuzetno mirno, čak napadno hladno. Odbacio je sve optužbe i odbio mogućnost da bude izručen Belgiji ili Srbiji i Crnoj Gori posle čega mu je određen pritvor koji bi mogao da potraje do 40 dana. U međuvremenu, španske pravosudne vlasti zatražiće od Srbije i Crne Gore i Haškog tribunala odgovarajuću dokumentaciju.

U našoj ambasadi u Madridu rečeno nam je da je ambasada bila obaveštena "rutinskim putem", kao i uvek kada se neki naš državljanin uhapsi, ali bez ikakvih drugih detalja. Saslušanju pred istražnim sudijom prisustvovao je i prevodilac koga je obezbedio sud.

VLADIMIR STANKOVIĆ

merno je izazvan incident između Lakonića i Ašanina, kao oko neke devojke; Lakonić poteže revolver na Ašanina, ali ne puca; zato puca Vesko Vukotić i ubija Lakonića temeljito, iz dva pištolja. Sve je to odmah javljeno njihovim policijskim vezama, koje kreću u kontrolu štete, da se Služba ne "dekonspiriše". E, sad: ceo Beograd znao je da je Lakija ubio Vesko koji je smesta nestao, ali je pritvora dopao Ašanin, koji će oktobra 1990. biti oslobođen na sudu, jer nije ubio Lakija. Vesku su mogli samo da stave soli na rep. Taj obračun poslužio je RSUP-u Srbije da konačno eliminiše iz igre Savezni SUP i GSUP Beograd, to jest da preuzme sve njihove "pozicije" među kriminalcima, ali to je jedna druga tužna priča. Kao kolateralna šteta otpušteni su Miroslav Bižić Biža (ubijen maja 1996; još nerasvetljen zločin) i neizbežni Božidar Spasić, a još neki značajni policajci napustili su službu, razočarani.

Darko Ašanin povukao se u Krnješevce, gde je imao utvrđeni dvorac i gde se družio sa raznima; kasnije će preuzeti restoran u Drajzerovoj, u izvesnom legatu, ali će tu biti i ubijen. Za njim se vukao glas da je kralj kokaina. Belgijanci, međutim, nisu zaboravili Envera Hadrija, pa je Ašanin bio dopao zatvora u Grčkoj po njihovoj poternici u jesen 1995. Jedva su ga izvukli Miloševićevi policajci, potežući bratske pravoslavne veze u grčkoj vladi.

Vesko Vukotić, međutim, mada u bekstvu i sa poternicom na svoje ime, motao se bez problema po Beogradu, Novom Sadu i Crnoj Gori. Rekli smo da je bio nezgodan karakter: mali i ljut, probleme nije rešavao pesnicama nego pištoljem, na šta se polusvet ubrzo navikao i vodio računa da ga ne nervira. Pokojni Iso Lero Džamba (zapravo se vodi kao "nestalo lice" još od kad su ga Arkanovi ljudi premlatili i stavili u auto da više nikada ne bude viđen) jednom je tako u kafani "Marakana" stavljao pred Veskom primedbe na Crnogorce; Vesko je bez reči pucao, probio Džambi levi dlan i butinu i okrenuo se natrag. Početkom devedesetih Vesko će uzeti "u najam" hotel Putnik u Novom Sadu i tamo otvoriti Kasino Rojal (da maštovita naziva), ali i ekskluzivnu javnu kuću. Samo se po sebi razume da to nije išlo bez pokrića i ugrađivanja Službe: kockarnice su uvek bile sladak izvor prihoda za crne fondove svih naših službi i DB ih je voleo nesebično. Niko mu nije smeo ništa, a dan-danas novosadski kriminalni polusvet o njemu govori šapatom: "Pusti ga, zajeban tip, državni likvidator." Čak ni čuveni Branko "Dugi" i "Lajavi" Lainović, *ekstrovertan* kakav je bio, pokojnik (ubili ga Zemunci), o Vesku je govorio tiho i sa poštovanjem.

Ništa čudno: iz Veskovog kazina i ostalih *instalacija*, je li, nije izbijao vrh Miloševićeve vlasti. Pamti se da je u večeri ubistva Radovana Stojičića Badže, 10-11. aprila 1997, u kazinu kod Veska sedela cela elita: Frenki, Vučela, izvesni duvanski i medijski magnati i pola RDB-a; ništa novo – ionako nisu izbijali odatle.

Sve bi to bilo fino i krasno, da se Vesko nije profesionalno opustio. U noći 15 – 16. novembra 1997. u kafani Fleš u Prčanju, Boka Kotorska, dolazi do nekakve svađe u kojoj je Vesko Vukotić ubio iz pištolja kapetana duge plovidbe Dušana Boškovića. Tada Vesko nestaje iz opticaja, evo sve do prošle nedelje.

Iz nekog razloga, posle hapšenja u Španiji pojavila se teorija kako se za Veselina Veska Vukotića zanima Tribunal u Hagu kao za svedoka. To zanimanje vezuje se u nekim medijima za svedočenje onog zaštićenog svedoka C-048, koji je bio neko osoblje u Veskovoj kockarnici u kritično vreme, kad su tamo zalazila interesantna lica. Neko je onda pominjao i pokojnog Envera Hadrija: da je navodno imao "dokaze protiv Miloševića za 34 ubistva". Teško: 1990. Hadri je mogao imati materijal samo o ubistvima na Kosovu tokom nereda 1989, nešto na temu albanske političke emigracije i ništa više; svakako ne 34 ubistva. Vesko bi, pak, mogao znati mnogo više od tog nesrećnog Hadrija, ama to teško da je za Hag; više nekako za naše Specijalno tužilaštvo u Ustaničkoj i za Crnu Goru.

Belgija i Srbija i Crna Gora tražiće izručenje Veska Vukotića, kako se čuje: SCG za najmanje dva ubistva, a Belgija za Hadrija, mada ljudi iz obaveštajne zajednice koji su tada radili taj sektor kažu da Belgijanci nemaju mnogo – osim indicija. Ostaje da se sačeka do odluke španskog pravosuđa. ×

MILOŠ VASIĆ

(Za pisanje ovog teksta korišćen je materijal iz knjige Uroša Komlenovića *Umreti u Beogradu*)

>> IZ NEKOG RAZLOGA, POSLE HAPŠENJA U ŠPANIJI POJAVILA SE TEORIJA KAKO SE ZA VESELINA VESKA VUKOTIĆA ZANIMA TRIBUNAL U HAGU KAO ZA SVEDOKA. TO ZANIMANJE VEZUJE SE ZA SVEDOČENJE ZAŠTIĆENOG SVEDOKA C-048, KOJI JE BIO NEKO OSOBLJE U VESKOVOJ KOCKARNICI, KAD SU TAMO ZALAZILA INTERESANTNA LICA

CAREER DAYS
Korak ka budućnosti

...mesto na kome napredne kompanije i perspektivni mladi ljudi zajednički grade uspešnu budućnost.

BEOGRAD 12. - 14. April
tel: 011/ 30 21 196

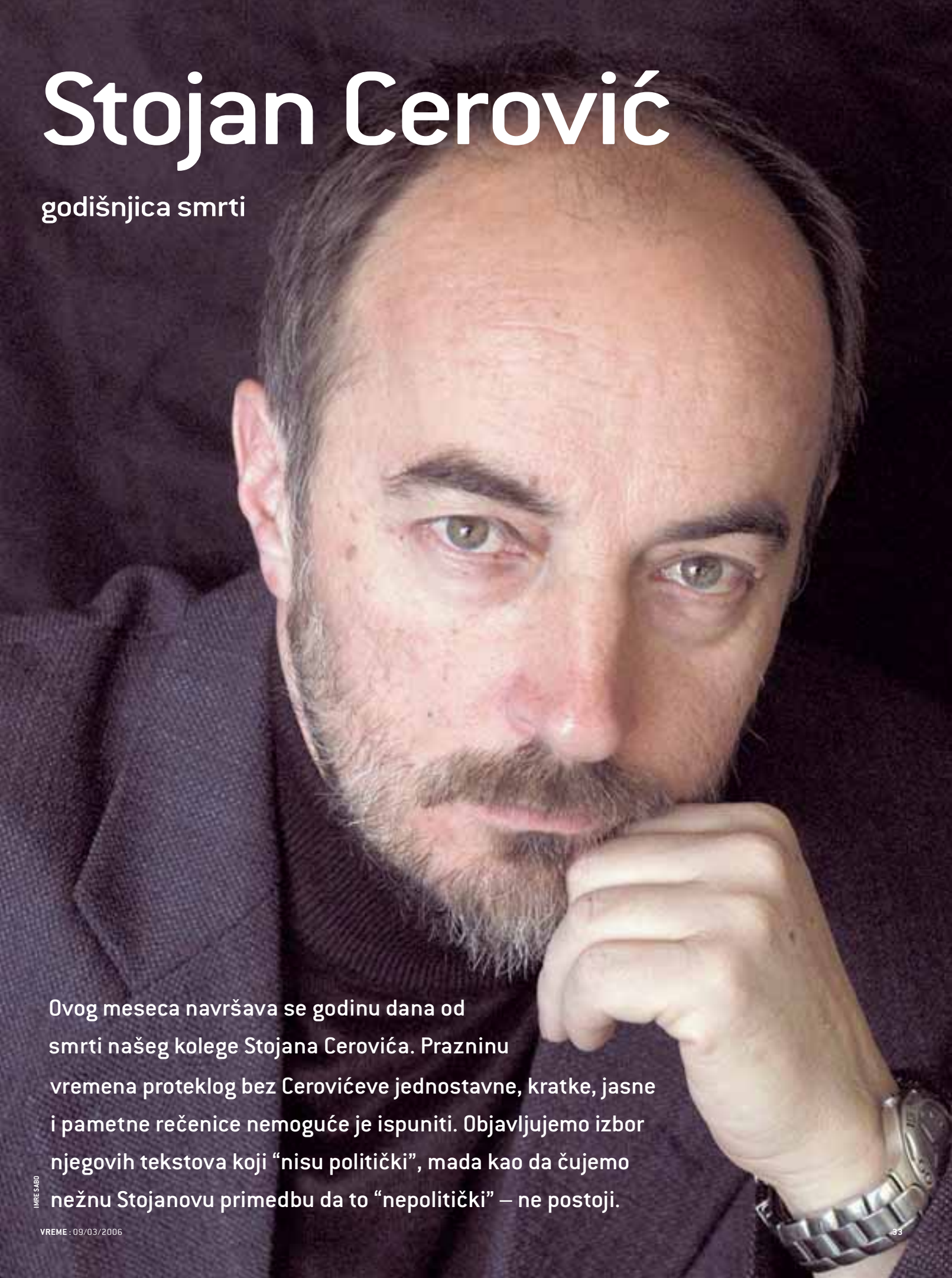
NOVI SAD 18. i 19. April
tel: 021/ 45 06 11 lok.100

NIŠ 27. i 28. April
tel: 018/ 52 86 47

website: www.careerdays.org.yu

Stojan Cerović

godišnjica smrti

Ovog meseca navršava se godinu dana od smrti našeg kolege Stojana Cerovića. Prazninu vremena proteklog bez Cerovićeve jednostavne, kratke, jasne i pametne rečenice nemoguće je ispuniti. Objavljujemo izbor njegovih tekstova koji "nisu politički", mada kao da čujemo nežnu Stojanovu primedbu da to "nepolitički" – ne postoji.

IMRE SABO

Slučajno iskustvo

Ima malo stvari koje sam uspeo da osetim i shvatim samo uz pomoć čula sluha. Tamo gde sam odrastao bilo je gotovo bruka ako bi muško dete ispoljilo muzikalnost. Toga se, dakle, srećom nisam morao stideti

GORANKA MATIĆ

Muzika spada u moja najranija odustajanja. Nije baš da nisam uopšte pokušavao: gotovo godinu dana sam vežbao violinu, na uzrastu kad nisam bio u stanju da pružim dovoljno odlučan otpor. Sva deca su bila bolja od mene, ali ja sam uvek najbrže uspevao da ponovim nešto što bi profesor odsvirao. To je bio neki debeljuškasti Slovenac, Dolničar, kojem je moj slučaj do kraja ostao nejasan, pošto mu nisam otkrio da ja zapravo ne slušam nego gledam u njegove prste i pamtim.

Početkom šezdesetih bio sam u uzrastu kad su svi klinci hteli da sviraju gitaru ili barem lupaju bubnjeve. Sami smo pravili prvi bubanj od prevrnute jagnjeće kože. Jedan moj drug, koji je posle stvarno postao muzičar, pokušavao je da me nečemu nauči na njegovoj gitari. Obojica smo vrlo brzo postali svesni koliko sam otporan. On valjda još svira po nekim kafanama i terasama na obali.

Video sam da se radi o nečemu što skoro svakome ide lakše i bolje nego meni. Moja starija sestra svirala je klavir, od čega i danas lepo živi, a meni je to konačno pomoglo da shvatim koliko sam izgubljen za muziku. Ništa mi nije izgledalo toliko nedostižno koliko skakutanje njenih prstiju po dirkama.

Prežalio sam muziku, ali nikad nisam prestao da zavidim ljudima koji je slušaju posvećeno i pažljivo. Sestra me je uzalud ubeđivala da se barem slušanje može naučiti. Muzika je za mene ostala pretežno neplanirano, slučajno iskustvo. Neću reći da mi povremeno ne pruža veliko zadovoljstvo, ali u normalnim prilikama teško bih se usudio da o tome govorim nešto podrobnije, jer mora biti da se radi o prilično sirovim doživljajima.

Međutim, kad vam Petar Luković nametne neku obavezu, čovek nije dužan da to smatra normalnim prilikama. Priznaću, dakle, da sam pre više godina beskrajno vrteo jednu ploču sa starom engleskom muzikom za čembalo. Mislim da su to bili u osnovi prilično monotoni komadi, ne mnogo daleko od običnog vergla, ali nekako mi se činilo da zvuk čembala stvara savršeno prijatnu zvučnu podlogu, uz koju možete misliti na nešto drugo, čitati, pisati, razgovarati...

Mnogo puta sam odslušao i Bartokov *Alegro barbaro*. Dilemu između Verdija i Vagnera bez oklevanja bih rešio u korist mediteranske lakoće, pošto o Vagneru ionako ne znam skoro ništa. S druge strane, nisam u stanju da zadržim bilo kakvu racionalnu distancu prema zvuku orgulja. Uvek mi se činilo da su u njemu sadržani najbolji, u stvari zastrašujuće dobri religiozni argumenti.

Pre nekih petnaest godina, na obali kod Herceg Novog, nekolicina nas smo ceo sat slušali jednog slavuja. Bilo je neopisivo. Taj se zavitlavao beskrajno inventivno, tako da smo se glasno smejali, kao da nam neko priča najbolje viceve.

Ne znam da li je to bio sasvim muzički doživljaj, kao što u to nisam siguran ni kad je u pitanju prvi susret s Bitlsima. Ali, to je bilo toliko upečatljivo da se i danas savršeno sećam trenutka kad smo na našem predratnom "Filipsu" uhvatili Radio Luksemburg i prvi put čuli *She Loves You*. Ono je-je-je bilo je najveća muzička novost koju sam ikad čuo i bacila nas je u potpunu ekstazu. Stručnjaci su taj fenomen svakako objasnili na hiljadu načina, mada ne znam kako se čudo može objasniti.

Posle je sve izgledalo kao beskrajno variranje te iste ideje. Čini mi se da sam se isključio negde početkom sedamdesetih, približno posle smrti Otisa Redinga i od tada tu scenu pratim krajnje površno.

Pre nekoliko godina otkrio sam Gabrijelu Feri, koja je neverovatno slikovito pevala stare napolitanske i rimske kancone. Lepo čujete i osećate karakter žene tipa Ane Manjani, ali šta vredi kad se više ni u Italiji niko ne seća ni nje ni filmova iz tog vremena.

A u Americi sam jednom u nekom rentiranom "fordu", celim putem od Bostona do Njujorka s najvećom radošću, najglasnije što se moglo, slušao gudačke kvartete s neke lokalne radio-stanice. Posle sam probao ponovo u drugim okolnostima, ali nekako nije bilo isto.

Na kraju, međutim, ako razmislim, ispada da sada najviše i najradije slušam džez. Čak sam i ćerku uspeo da zainteresujem za Bili Holidej. A čini mi se da od sviranja saksofona nema boljeg načina da čovek provede život.

I još nešto. Kad sam bio mali, Radio Titograd je nedeljom ujutru uvek puštao gusle. Tada mi je to bilo smešno i dosadno, a kasnije jedva da sam ikad ponovo čuo taj zvuk.

Ali svejedno sam spreman da poručim svim onim rafiniranim ljubiteljima muzike koji smatraju da je guslanje najgora navika Radovana Karadžića, da ne računaju na mene. ×

(Vreme zabave, septembar 1995)

"VREME", JUL 1993.

VREME UŽIVANJA

Pisarnica

Stvarno, čoveče, gde ti živiš? Zar si mislio da to više ne postoji samo zato što su pronađeni kompjuteri, što su propale Otomanska i Habzburška imperija, pa i socijalistička administracija?

Možda je upravo moja lakomislenost i nebriga uvredila to staro božanstvo, pa je rešilo da me pozove i podseti na sebe, kako drugačije nego poštom, putem plavog, službenog koverta.

(Ne znam zašto sam mislio da ni takvi koverti više ne postoje.)

Otvorim, dakle, pročitam tekst pisan mašinom, zaveden pod nekim brojem, overen štambiljem i potpisom ovlašćenog lica i razaberem da sam pozvan da se tog i tog dana javim u zatvor radi odsluženja kazne od pet dana.

Zatim, u drugom pasusu, pruža mi se poslednja šansa da okajem grehe, to jest da ukoliko sam platio novčanu kaznu donesem dokaz o tome u Pisarnicu. Soba broj, recimo 84, u nadležnoj upravi, sa adresom na Novom Beogradu, u zgradi opštine na čijoj teritoriji nikad nisam živeo.

Baš tog jutra bio sam pospremio sto i pobacao neke papire, ali ta koincidencija beše samo opomena. Božja promisao nije htela da se slučaj okonča na taj način. U kesi za đubre pronašao sam potvrdu o uplati kazne, zaboravljenu i zaturenu. Prošle godine bio sam prešao ulicu na crvenom, a baš tada su bili uvedeni novi, stroži propisi pa su se saobraćajci trudili da kažnjavaju i pešake.

Elem, u poslednjem trenutku pronašao sam pismeni dokaz da sam se uredno otkupio, ali Pisarnica nije ni tvrdila da nisam. Ona me je samo upozoravala da o tome ne zna ništa, da sam ja pred njom kriv dokle god se lično ne pojavim u sobi 84 s tim papirom. Taj glas zvučao mi je više smešno i jadno nego preteći, znao sam da je sve na mojoj strani, i pismeni dokaz i današnji datum i ceo svet i sve što vidim na ulici. Saobraćaj mi je davao za pravo, nigde konjskih zaprega i fijakera. Niko od prolaznika ne beše ni nalik Francu Kafki.

Ali se mi ovde nerado odričemo starih stvari i pošto nabavimo nove. Obično sačekamo da prođe cela jedna generacija dok se ne uverimo da novo stvarno vredi, da radi, da je staro zbilja dotrajalo, prevaziđeno i da nam neće zatrebati. Tako je, valjda, i sa ustanovama poput Pisarnice, tim crkvama u kojima se klečalo, božanstvima čiju milost niko nije umeo da zasluži, niti je iko pouzdano znao kako uopšte da im se obrati ("Molim gornji naslov"?) a da ne izazove onu hladnu odbojnost ravnu Strašnom sudu.

I tako, uđem ja i proderem se odmah s vrata na prvu od, kako se ispostavilo, mnogo glava te hidre, nameran da osvetim sve one bezbrojne nevoljnike koji cvokotahu i premirahu ne dočekavši da je vide. Setio sam se kako je jedan moj prijatelj u sličnoj situaciji, kad je otišao da se žali na neopravdano ogroman telefonski račun, nadležnoj službenici rekao, otprilike: "Gospođice, ja od vas ne očekujem ništa, došao sam samo da se derem."

I on i ja bili smo jednako svesni sadašnjeg statusa Pisarnice. Ona više nije u stanju nikoga da uplaši, možete da joj kažete šta god hoćete, na sav glas; ako ste član nečega ili raspolažete bilo kakvom silom, možete i da odbijete da izvršite zahtev Pisarnice, čak i da javno pocepate neko od njenih nekad tako opasnih i strašnih "rešenja".

Međutim, ona je još tu i ne mogu joj se osporiti izvesna moć i uticaj na naše živote. Da, ja sam bio u pravu, objašnjeno mi je da pošta iz nekih razloga ne obaveštava Pisarnicu o tome da li se kazne uplaćuju. Na moje: šta se to mene tiče, zar mislite da ja treba da idem u zatvor zato što pošta vas ne obaveštava, Pisarnica nije imala šta da kaže i samo je uredno zavela moju potvrdu, a da se derem mogao sam koliko hoću. Pisarnica je zadovoljna time što sam je ipak posetio i postupio kako mi je rečeno.

To što ona ni u Beogradu još nije zamenjena nečim boljim siguran je znak da je u unutrašnjosti moć Pisarnice još ozbiljna i jedva da se može zamisliti život bez rolo-ormana, prašnjavih fascikli, šaltera-puškarnica, možda čak i mastiljavih olovaka. Pritom pojava kompjutera koji sve to ukida ili zamenjuje, ubrzava, olakšava i ne greši, nikako ne izgleda kao prihvatljivo rešenje.

Pisarnica, naime, odbija da umre i opominje nas da su sve te nove sprave i komplikovani sistemi možda nepogrešivi, ali mogu da se pokvare kao sve što čovek napravi, zatim dolaze nam iz inostranstva, što znači da bez naše stare Pisarnice postajemo zavisni od drugih, bespomoćni pred neokolonijalizmom. Najzad, zar Pisarnica nije poslednji čuvar reda, zakona i tradicije, faktički najvažniji sastojak našeg pokornog bića?

Šta ćemo uopšte poštovati i od čega strepeti ako se tako nepromišljeno prepustimo stihiji takozvanog progresa? I zar sad, tek što smo osvojili pravo i slobodu da se na nju izdiremo, da se tek tako lišimo Pisarnice? Dobro, može čovek i kompjuter da razbije, ne bi bilo prvi put, ali kad to uradiš osećaš se kao da si priznao poraz. A to nam nije namera.

Razume se, kad se ovako približimo kraju jedne epohe čiji je Pisarnica jedan od jačih simbola, na pamet nam najpre pada ideja muzeja. Ne sumnjam da je nešto slično već negde izvedeno, samo se valja raspitati. U međuvremenu, živimo u ne sasvim lagodnom vremenu i na mestu gde se muzejski eksponati još otimaju za život i brane prava Pisarnice, a sile progresa ionako nisu prejake i nepobedive. Dakle, mislim da bi na nacionalnom nivou zaključak glasio: neka Pisarnica, zlu ne trebalo, ostane još neko vreme, to jest dok se ne vidi šta će s ovim svetom biti i kako će skončati. ×

(VREME 678) >>

“ZVUČNI FILM”

Vala, svašta!

Režija: Manoel de Oliveira; Uloge: Leonor Silveira, Stefania Sandreli, Irena Papas, Ketrin Danev, Džon Malkovič

Na proteklom Festu desilo se da me je puki slučaj, pouzdanije nego božja ruka, odveo da vidim *Zvučni film* (*Talking movie*, portugalsko-francuska koprodukcija, čini mi se) o kojem ne prestajem da mislim evo već treći dan. Naime, količina gluposti koja je učestvovala u izradi svih elemenata ovog dela, od imbecilnog početka do savršeno idiotskog kraja, predstavlja prvoklasnu misteriju. Uveren sam da niko od autora ni pred sudom (a za ovakvo nešto neko bi morao i krivično da odgovara) ne bi umeo da objasni kako je sve to baš tako ispalo.

Nemojte pomisliti da je ovo kritika Festa, ne, meni je Fest uvek dovoljno dobar, a u ovom slučaju najmanje je čudo kako se ovaj film našao u selekciji. Kako je, pre svega, napravljen? Otkud u njemu Džon Malkovič, Katrin Danev, Stefania Sandreli i Irena Papas? Zatim, kako je to dospelo u bilo koji bioskop na svetu? Ali, evo o čemu se radi.

Mlada majka i ćerka predškolskog uzrasta ukrcavaju se u Lisabonu na brod, koji pristaje u Marselju, Napulju, Atini, Istanbulu i još negde na Bliskom istoku. Treba da stignu u Bombaj gde će se naći s mužem i ocem pilotom. Pomenuta mesta snimljena su ovlaš, uglavnom vidite nekoliko lučkih kadrova, neuporedivo manje nego u kakvom turističkom filmu, ali to, recimo nije važno, pošto smo naslovom upozoreni da je ovde stvar u pričanju.

Pa, to pričanje sastoji se u objašnjenjima koje mama, u ulozi turističkog vodiča, daje detetu, i koja su sasvim primerena tom uzrastu. E na taj uzrast već niste upozoreni. To traje oko sat vremena i vi ne čujete ništa o Mediteranu što ne znate još od osnovne škole. Pritom ne saznate ništa ni o toj mami, ni o ćerki, nema ni reči o njihovom odnosu, prosto ničega ličnog, čak ni njihove likove ne možete da upamtite.

Zatim, u nekom trenutku, sasvim iznenada, pojavljuje se kapetan (Malkovič) koji seda za sto i večera sa odabranim putnicama, gorepomenutim glumicama koje su u ulogama opet potpuno bezličnih uspešnih žena. Ona mama i ćerka nestanu, a društvo za stolom nekih dvadesetak minuta vodi razgovor, to jest ne, oni ne razgovaraju, nego redom izgovaraju nešto na temu žena, muškaraca, ljubavi, karijere, Evrope itd.

Scena je snimljena tako da sam ja mogao da budem i kamerman i montažer. A to je još sjajno prema onome što su izgovorili. Nema tog stola ni u jednom beogradskom kafiću za kojim srednjoškolci ne vode zabavniji, inteligentniji i duhovitiji razgovor. Jedino što se onamo govorio engleski, francuski, italijanski, grčki i portugalski (kad se u jednom trenutku reditelj setio one mame i ćerke pa ih doveo za sto ovih vedeta), a svi su se, kao, razumeli, ili možda nisu, ali to je bilo toliko svejedno.

I onda, pet minuta pre kraja, kapetanu neko nešto šapne na uvo i ispostavi se da je na brodu bomba, da svi moraju u čamce, što i urade, ali ono dete se vrati po neku lutku u kabinu, a mama za njom, pa čamci odu bez njih. Sa poslednjeg čamca kapetan Malkovič ih primeti na palubi i krene da skida košulju i cipele, ali utom brod eksplodira, što se naravno ne vidi nego samo čuje, i to je kraj. Nekako se moralo završiti, a i da niko nije preživeo, gledaoci bi bili jednako ravnodušni.

Sad, ako je sve ovo svesno i namerno budalasto, ako je u pitanju neka nova poetika gluposti, vreme mi je da prestanem da idem u bioskop. Ali, pre će biti da se tamo u Evropi događa nešto što se odavde ne primećuje baš najbolje, to jest da proces integracije nužno prati izvesna debilizacija, kao posledica potrebe da se ustanovi najmanji zajednički imenitelj (*lowest common denominator*), jer to samo po sebi spušta nivo i obeshrabruje misao.

Neću da insistiram na ovoj instant-teoriji a pogotovu ne predlažem bilo kakvo političko naravoučenije, u smislu “šta će nam Evropa, zar nije jasno da smo mi pametniji”. Ovaj film bi bio očito sićušan povod za tako krupan zaključak, ali nekako sam morao da objasnim to što sam video. A, na kraju, sve i kad bi se pokazalo da u Evropsku uniju ne sme da se unosi nikakva lokalna pamet, inventivnost i preterano sočan humor, to bi samo značilo da je sva ta dosetljivost civilizacijski prevaziđena i napuštena kao štetna ili izlišna.

U mom slučaju, sažaljenje spram tužne sudbine Evrope trajalo je dok nisam izašao iz bioskopa i došao do svog, to jest redakcijskog auta i pokušao da ga upalim.

(VREME 688)

ODJECI VIDOVDANSKOG PUCNJA

Gavrilov Princip

Moguće je da je Princip uradio nešto što je bilo vrhunski izraz našeg “kolektivnog bića”, možda je njegov pucanj najbolje sažeo sve što smo ikad imali da kažemo. Ali ako je sve tako dobro rečeno, to samo znači da moramo da naučimo da se izražavamo i na druge načine i o manjim stvarima

Da je Gavrilo promašio Ferdinanda, neko bi drugi nekoga negde pogodio, da bi mogao da izbije Svetski rat, dotad najveća klanica koju su mnogi želeli i za koju su svi bili spremni. Posledice tog metka koji nije promašio bile su, dakle, tolike da se neizbežno nametalo traganje za uzrocima jednako krupnim. Srušilo se ne jedno carstvo, nego ceo dotada poznati svet kojem je očito bio istekao rok trajanja. Vekovima stare imperije i dinastije koje su izgledale od boga stvorene, sudarale su se, stropoštavale i raspadale; zatim je postignuto kratkotrajno primirje, da bi se onda Evropa i svet ponovo još jače razgoreli.

Skoro ceo vek odjekivao je taj sarajevski, vidovdanski pucanj Evropom. Izgledalo je nemoguće da iza svega nije stajalo ništa više od usijanih glava nekoliko bosanskih đaka. Zar nije samo proviđenje pridržalo i usmerilo Principovu od straha drhtavu ruku? Apis, “Crna ruka” i ko zna koje sve tajne službe velikih sila morale su negde ostaviti svoje tragove da bi taj atentat dobio ikakvo razumljivo značenje, da svetska istorija ne bi izgledala toliko nepodnošljivo besmislena. Ali, sada znamo da je taj atentat čudom uspeo, da je mnogo sitnih slučajnosti uticalo na smrt Nadvojvode, a stari svet bi i bez toga svaka-

ko našao razloga i načina da propadne.

Hrabrost i spremnost na žrtvu kod mladog Principa su neporecivi, ali to ga ne čini izuzetnim, ni u našoj istoriji ni u Evropi onog doba. Bilo je zaverenika i atentatora i pre i posle, bilo je heroja, mučenika i podvižnika, ali nikad se niko nije jednim gestom toliko umešao u istoriju sveta. Gavrilov lik je opisan, kao i njegova porodica; znamo kako je izgledalo njegovo rodno mesto, znamo kuda je putovao, koga je poznavao, šta je čitao. Ni tu nema ničega posebnog, osim tog imena. Princip. Nije bilo moguće tek tako preći preko tog imena. Prevideti uzvišenost koju ono daje Gavrilovom činu. Ne znam koliko je staro to ime, ali ono je ubistvom Nadvojvode postalo nešto kao naknadno zasluženi nadimak. Gavrilovi preci nosili su ga nepotrebno, ne znajući da to ime čeka svoje opravdanje.

Sam atentat spada u onu vrstu o kojoj nikad neće biti postignuta istorijska saglasnost. Za Austriju, onda i danas, kao i za dobar deo Evrope, pogotovu danas, to je ipak teroristički čin. U svetu u kojem se množe, očajnici, fanatici i teroristi-samoubice, neminovno raste neodobravanje prema sličnim delima makar iz dalje prošlosti, makar bila počinjena iz razloga plemenitih, nesebičnih i narodnooslobodilačkih.

U Jugoslaviji je, međutim, bilo jednako neminovno da se na Principa gleda znatno bolje, prosto zato što je bilo očito da je atentat imao neke veze sa potonjim stvaranjem te države. Pucajući u aneksionu (okupacionu) silu, on je verovao da deluje u ime Bosne, srpstva, slobode, jugoslovenskog ujedinjenja, sveopšte pravde, svetlosti, istine... Po svoj prilici, on nije pravio veliku razliku između srpstva i jugoslovenstva, a po nastanku prve Jugoslavije ni mnogi drugi nisu mnogo marili za tu razliku.

Za Jugoslovene, to što je uradio Princip morala je biti vrsta podviga koji se ne sme ponoviti. On je pokrenuo ono što je postalo oslobođenje i ujedinjenje o kojem se sanjalo, ali ko je mogao učiti decu da se dive ubistvu? Problem je bio upravo u tome što se jedan veliki gest nikako nije mogao pretvoriti u princip. A, opet, kako u ovom slučaju, kad se neko čak tako i zove, ne osetiti makar nelagodu, jer je ovde možda u pitanju nakakav vrhovni princip, onaj koji ukida sve druge?

Za nas ovde, kao što se pokazalo mnogo puta, prava opasnost preti od suviše lakih i čestih pokušaja da se u istoriju uđe na velika vrata i jednim potezom, to jest metkom. U istorijama srećnijih naroda takve stvari su retke. Od onolikih kraljeva u Engleskoj je ubijen samo jedan, a sigurno ih je bilo još koji nisu bili ništa bolji. Tamo im to nije prešlo u naviku. A srpska istorija vrvi od pobuna, ubistava, atentata, ustanaka i revolucija, čak se i obični izbori po pravilu dočekuju kao šansa za prevrat i za osvetu.

Gavrilo Princip bio je samo jedan, to jest najuspeliji od svih sličnih. Možda je bio premlad i previše pun ideala, ili je prosto imao veće i bolje razloge nego bilo ko drugi ko je potegao oružje. I bio je spreman da odmah umre. Takve nećete naći na optuženičkim klupama današnjih sudova, iako će nekima od njih svakako pasti na um da se pozovu na Gavrilov princip. Ali, Ulemek i njegova banda ubica nalaze se, naravno, na potpuno suprotnom kraju moralne skale.

Kao što reče antički mudrac, "svaka stvar se vremenom pretvara u svoju suprotnost". U ovakvim slučajevima to je, kao što smo videli, opasno. To znači da sve što možemo da uradimo sa Sarajevskim atentatom jeste da ga gurnemo duboko u istoriju i da Principa ostavimo da počiva u miru. Naša istorijska navika da se neprestano od nekoga i nečega oslobađamo postala je suviše štetna u svetu u kojem nema ropstva, to jest ono ima sasvim drugačije oblike.

Ne treba da se brinemo da će neko pomisliti kako ne umemo da se branimo i da ubijemo ako treba. Pre će se desiti da se neko pita da li umemo išta osim toga. Od Principa do Ulemeka, u Evropi smo njčešće pominjani povodom nekakvih egzekucija. A to što na tržištu današnje Evrope više nisu na ceni stručnjaci tog profila nije razlog da je preziremo. Moguće je da je Princip uradio nešto što je bilo vrhunski izraz našeg "kolektivnog bića", možda je njegov pucanj najbolje sažeo sve što smo ikad imali da kažemo. Ali ako je sve tako dobro rečeno, to samo znači da moramo da naučimo da se izražavamo i na druge načine i o manjim stvarima.

(VREME 703)

LEPOTA VOJNIČKOG GROBLJA

O slavi i sramoti

Nadam se da nije u pitanju nikakva posebna nekrofilija, ali priznajem da me privlače vojnička groblja; ne propuštam da razgledam nijedno na koje naiđem, a par puta sam i decu pokušao da zainteresujem za taj predeo

Šta je tu tako uzbudljivo? Urednost, pod konac poređane istovetne humke. Geometrija smrti. Brojnost: vojničko groblje uvek izgleda veće od civilnog jer ono što vidimo je samo celina, ničiji grob se ne izdvaja bilo čime. Najpre ćemo pomisliti da se to pred našim očima materijalizovao jedan puki statistički podatak, jer ljudska smrt je uvek pojedinačna i lična.

A onda priđemo i vidimo ime na ploči, krstu, ili na zidu kostur- >>

nice, u beskonačnom nizu imena. Tada ta masovna smrt postaje potresna. Svi oni tako isti, imaju ime i prezime, ponekad čin, kao u Kobaridu, Caporettu, gde su pokopani italijanski vojnici izginuli tu na Soči, isto kao i nedaleko na Piave, "santa fiume della patria", ubijeni ponajviše u sudaru s Krajišnicima u austrijskoj vojsci, pa tako tamo čitamo da je Zbara Domeniko bio sottotenente, a neki Fiorello bez prezimena beše, recimo, caporale maggiore.

Tu mrvicu bližeg određenja iza nekog imena nalazimo i na srpskom vojničkom groblju na Zejtinliku u Solunu, gde ponekad još stoji i ime sela poginulog. Onaj čiča koji čuva groblje, posao koji je nasledio od oca, a ovaj od svog oca, pokušaće da vam približi barem neka od tih imena, "ovo je deda onog glumca iz Beograda", "ovaj nije iz Valjeva, to je greška, nego iz Hercegovine"... Čiča je rođen u Grčkoj, govori s greškama i jakim akcentom, a ove stvari je naučio, valjda od oca i dede. Nešto mora da se kaže o tim mrtvima, nešto što nije statistika, nisu preuzvišeni stihovi V. Ilića mlađeg, koje čiča čita sa zida, u smešnoj imitaciji patriotskog patosa, pomalo pod dejstvom rakije koju vam nudi iz flaše od Balentajnsa sa ugraviranim likom Radovana Karadžića.

Verujem da bi se ljudi lako mogli podeliti na one koji smatraju da nema ničeg tužnijeg od vojničkog groblja, od te uniformisanosti u smrti, usamljenosti u gomili, odsustva porodice i prisustva države, te da nema niti je ikad bilo valjanog razloga da toliko mladih muškaraca odjednom izgubi život... I na one koji bi kazali da je vojnička smrt lepša od bilo koje druge, isto kao i vojničko groblje na kojem nema nepotrebnih ukrasa, slika, otužnih stihova, nema bogatih i siromaha, nema ni žena, ni staraca koji su dugo bolovali, nego samo momci koji su zajedno poginuli u borbi za nešto važno.

Šta je bilo to zbog čega su poginuli, da li se zvalo kralj i otadžbina ili sloboda, ili ujedinjenje, o tome nam govori samo onaj ko ih je tako lepo pokopao, a to je uvek neka država koja uvek hoće da pohvali poginule i pozove neku buduću generaciju da uradi isto, ako zatreba. To prisustvo i zainteresovanost države za živote svojih građana ne oseća se više tako jasno ni u Kobaridu ni na Zejtinliku. Oni koji su tamo pokopani, borili su se za nešto čega više nema; države koje su ih u rat slale sada su sasvim drugačije, čak i sama ideja takvog ratovanja u ovom delu sveta izgleda nepovratno prevaziđena.

Poslednja vojnička groblja u Evropi potiču iz Drugog svetskog rata. U Americi, ako obiđete elitno groblje u Arlingtonu kod Vašingtona videćete da se kult vojničkog žrtvovanja za američke interese još i te kako brižljivo neguje. Ali, ni tamo se ne može gledati jednako na žrtve iz Vijetnamskog rata, kao i na one koji su poginuli na plaži Omaha u Normandiji. A probajte da zamislite groblje američkih vojnika "palih za slobodu Iraka".

Ako se ne varam, nigde, barem ne na srpskoj strani, niko nije uspeo da osmisli vojničko groblje iz ratova devedesetih. Mrtvih nije nedostajalo, ali u svakojakim uniformama, ili bez ikakvih; tako se i ratovalo iz svakojakih razloga pa i bez ikakvih. Uz takav rat prosto ne ide koncept vojničkog groblja kakav smo znali. Nema države koja bi htela da pristojno sahrani poginule, ne zna se ni koja bi država (Srbija, Srbija i Crna Gora, Republika Srpska) priznala te mrtve za svoje i koji bi to ideal žrtvovanja bio istaknut za budućnost.

Vođe i heroji tih ratova su ili u ilegali ili u Hagu, a čak i ako bismo hteli da nekako obeležimo i izrazimo dužnu zahvalnost onima koji su ratovali protiv NATO-a, morali bismo na istom mestu da napomenemo, u nekoj fusnoti, da protiv NATO-a inače nemamo ništa i sve ćemo uraditi da se i sami pridružimo tim dušmanima. Ovo je, naravno, ozbiljna i opasna zbrka koja proističe iz neobične činjenice da mi ovde živimo istovremeno u raznim istorijskim epohama.

To što se Karadžićev lik našao tamo na Zejtinliku savršeno je logično, pošto on i pripada tom vremenu, ili nekom još starijem; tada se mislilo i radilo na taj način, guslalo se i išlo u hajduke. Dušmani su bili Turci ili Švabe, kao takvi. "Mi" smo bili Srbi i ništa drugo. Ko hoće može da misli da je tada sve bilo mnogo bolje, jasnije i zdravije, da su Srbi i Srbija bili na vrhuncu svoje istorije, ali niko nema pravo da nam dokazuje da je moguće vratiti bilo šta u ovoj zemlji u ondašnje stanje.

A baš ta misao je odnekud ponovo oživela, kao da se zemlja već zasitila i umorila od komplikovanog dvadesetprvog veka pa se zaoštrila polemika oko toga u kojem vremenu mi stvarno živimo (ili želimo da živimo, kao da je to stvar izbora i glasanja). Vojničko groblje je možda najbolja metafora tog vremena i tih snova i ideala za kojima danas čezne jedan veliki deo Srbije, ne mareći za to što ništa više nema ono staro značenje: ni država, ni prijatelji i neprijatelji, ni bezbednost, ni strateški ciljevi, pa ni sama vojska koja uskoro neće više ličiti na sebe.

Čeka nas, izgleda, još jedan ciklus priča o žrtvovanju za domovinu, o izdaji, slavi i sramoti, i o neprolaznoj lepoti vojničkog groblja.

(VREME 694)

Strah, Nada i Maja

Maja Gojković je nekako najpogodnije otelovljenje "transformacije" radikala, koja postoji samo u mašti posmatrača

Gradonačelnica Novog Sada, "naša Maja" (hvala, niste treba-li!) ima, dakle, problema. Oh, ne sa novonastalom Ujedinjenom novosadskom opozicijom, nego onih "privatne naravi". I zbog tih se problema, kako sama kaže, nije pojavila na onom ekscentričnom radikalskom hepeningu na beogradskom Trgu Republike. A baš joj je silno bilo žao zbog tog odsustva – naravski: ko bi normalan propustio tako bogat kulturno-zabavni program, pa još džabe?! – a još se više stužila (i "otplakala", veli) kad je videla kako su Zli Novinari protumačili njeno nesrećno odsustvo kao distanciranje ne samo od mitinga i njegovih vrućih parola (koje su, bajdvej, bile ponosno zaratile ne samo sa Krivičnim zakonom nego i sa većinom Božijih zapovesti) nego i od braće radikala *kao takvih*.

Zašto se vraćam na ovaj već poluzaboravljeni događaj, potisnut u svesti javnosti docnijim, još spektakularnijim mentalnim ispadima vodećih radikala? Zar će da ispadne ono: ko o čemu – kurva o poštenju, vojnik o skraćenju, Voja o *vlasnosti* i *valjanosti*, Labus o MMF-u a Teofil o radikalima? Tja, neka bude i tako, ali ona priča koju smo započeli u prethodnom broju (ili dva-tri?) mora da se zaokruži, i to baš tamo gde zapravo najviše "propušta vazduh". Elem, samo polako, 'ajmo po redu. Najpre treba reći da verujem Maji Gojković: nije moglo biti ozbiljnih "političkih" razloga za njen nedolazak na The Miting; ako je izostala, za to je sigurno imala dobrih, tj. privatnih razloga. Koji bi to razlozi mogli biti? To niti znam niti me zanima, a sve i kad bih slučajno znao ne bih to podelio sa vama. Okej, kako je moguće da ja, koji o javnom i političkom liku i delu Gojković Maje mislim, jelte, "sve najgore", verujem njenim rečima, a oni koji je – bilo u političkim ili medijskim krugovima – bar malo simpatišu, misle da Maja tu "nešto mulja" i da tu, brate, ima nečega zdravo sumnjivog? E, tu smo došli do prave teme: oni u to veruju jer im je to potrebno. A potrebno im je zato što je Maja G. nekako najpogodnije otelovljenje "transformacije" ili čak "evolucije" radikala, koja inače postoji samo u mašti izvesne sorte posmatrača, kako ih ovih dana uporno i razložno opominje sam Nikolić Tomislav, hodajuća legenda i ovaploćenje svega najgoreg što je ikada iznedrio "srpski neoradikalizam" kraja XX veka, a taj je bar umeo svašta da iznedri.

Odakle potreba dela javnosti da vidi ono čega nema, i to baš kada su radikali u pitanju? Koren ovog blago patološkog poremećaja u percepciji stvarnosti može biti u strahu, ili pak u nadi. Jedni se boje povratka "starih" radikala, pa pomalo "šamanski" prizivaju neke nove, drugačije, umivene i depilirane, čak i verbalno gotovo pa artikulisane; pošto se u tom smislu i nemaju baš bog-zna-za-šta uhvatiti, onda su se dohvatili Gojković Maje pa je ne ispuštaju, sve glasno maštajuć' o tome kako je ona najava nekog novog reform-radikalizma. Tu mu Maja dođe, otprilike, kao simbolički kontrastna figura onoj vazda eteričnoj i poetično ljupkoj Gordani Pop-Lazić, idealnoj manekenki *hard-core* radikalizma. Drugi se, pak, nadaju da bi im to *prihvatljivije lice radikalizma* olakšalo neke buduće političke dilove, tj. da će se lakše vladati i deliti dobro i dobro (u zemlji Srbiji zlo uvek ostane opoziciji...) sa radikalima ako oni kolektivno zaliče na NS gradonačelnicu, tj. na čeljade koje odaje utisak da mu nije neophodan staratelj za snalaženje u svakodnevnom životu u naseljenom mestu, i koje prilično tačno razume smisao i funkciju semafora. Pa čak i onoga što stoji u kupatilu, a nije ni čučavac ni kada, a čemu napredna nauka – po pisanju rubrike "Verovali ili ne" u "Velikoj Srbiji" – još nije otkrila poreklo i svrhu.

Ovakvo je isforsirano, iz malog prsta isisano medijsko-političko "reformisanje" radikala protiv njihove volje, prirode i najdubljih ubeđenja, najkarakterističnije za *DSS i okolinu*, te za njima sklone medije, ali setimo se da je i Dragan Od Tadića Đilas nedavno izjavio kako bi s radikalima sve bilo pesma da su svi kao Maja Gojković?! I niko da ga priupita – a zašto, 'leba ti? Ima dobar parfem, ili šta? Možda rešava ukrštenice brže od nesrećnog Mirčića?

Sa Gojković Majom ili bez nje, svo je to kolektivno fantaziranje o nekakvom *new wave* radikalizmu puko koješta. Radikali su danas navlas ono isto što su bili i ranije, samo što su se okolnosti oko njih promenile. Oni to do neke mere uviđaju – ta, nisu baš suicidalni – ali samo u smislu "taktičkog primirivanja" ograničenog roka trajanja, a onda će ponovo doći Naše Vreme... Jakako, i politička stranka sa "ružnom prošlošću" može se suštinski transformisati – mnoge su ekskomunističke stranke uspešnih tranzicionih zemalja dobar primer. Ali to onda znači bar ovo: 1. ozbiljan kadrovski diskontinuitet u najmanju ruku u celom "prvom ešalonu"; 2. trajno, glasno i nedvosmisleno odricanje od nekadašnjih temeljnih dogmi (boljševizam, "svetska revolucija", jednopartijski sistem, sveopšte državno vlasništvo odn. "Velika Srbija", borbeni nacionalizam i sve što uz to ide). Radikali svakodnevno naglašavaju suprotno: bezostatni kontinuitet s Najgorim Vremenima Naših Života. A u tim je vremenima i Maja G. bila ono što je i danas i u istu tikvu duvala, bez obzira što će nam sada rado koketno reći "da ni ne zna gde su ti Hrtkovci" (jeeebote!). Uostalom, ako vaistinu ne zna neka pita Vojvodu; a može i Tomislava Od Antina, kako joj je na volju. ×

IZJAVA NEDELJE>

"Moja najbolja politička opcija bi bila prosvećeni apsolutizam, međutim problem je što više nema prosvećenih apsolutista."

Svetislav Basara, književnik ("Danas")

Milan Gurović,

košarkaš, govori o nadimku Zvezdin četnik:
"Ponosan sam na taj nadimak. To što sam istetovirao Dražu Mihilovića je moja lična želja, kojom nikoga nisam hteo da provociram, ni da uvredim. Što se mene tiče, svako bi mogao ako želi i Tita da istetovira. Poreklom sam iz Trebinja, a taj kraj je poznat kao četnički. I moj deda je bio četnik. Ja sam dokaz da krv nije voda."
Ko mu se udvara:
"Imao sam veze sa sponzorušama, i u inostranstvu i ovde, ali to je bilo prolazno i kratkog daha. Takvim devojkama ni sada nije važno što sam oženjen, njihova deviza je – oženjen je proveren."
("Nedeljni telegraf")

Jovana Janković,

voditeljka Jutarnjeg programa na RTS-u, osoba koju "najčešće prepoznaju po osmehu", priča:
"Osmeh je za ženu, bez obzira na to kojim se poslom bavio, dličan adut. Većina pripadnica lepšeg pola to vešto koristi. U poslednje vreme primetila sam da se i muškarci sve češće smeju." ("Story")

Tomislav Nikolić,

zamenik predsednika Srpske radikalne stranke, nedugo pošto je otvorio dušu Olji Bećković u ekskluzivnom izdanju emisije "Utisak nedelje", čitaocima "Blica" se pružila prilika da još jednom saznaju šta misli o predsedniku Srbije:
"Jeste ustaša – i šta sad."
O Zoranu Đinđiću:
"Šta me briga što je neukusno. Što me pitaju ko je bio Đinđić? Njegova smrt jeste morbidna i tragična, ali šta je čovek koji se družio sa svim kriminalcima. Pogledajte ankete, trpaju ga na treće, četvrto mesto Srba svih vremena. To neću da trpim."
I na kraju nešto sasvim dirljivo, na pitanje da li je u sukobu sa Majom Gojković:
"To su apsolutne gluposti. Njen lični problem, koji ne želi da iznosi u javnost, a koji ja poštujem, sprečava je da javno nastupa. U svakodnevnom smo kontaktu, a otplakala je medijske izveštaje sa mitinga SRS-a." ("Blic")

Danica Drašković

Tajna dobre linije supruge lidera Srpskog pokreta obnove Vuka Draškovića "leži u tome što pazi na ishranu, redovno vežba":
"Uglavnom jedem jednom dnevno i to meso i salate, izbegavam hleb i slatkiše. Ujutro umesto doručka uzmem voće. U ovo doba godine to su pomorandže, mandarine, grejpfrut, banane i, naravno, jabuke. Ne jedem posle šest sati po podne."
Preko nedelje se hrani po restoranima, a vikendom kuva za sebe i Vuka. Ministar spoljnih poslova SCG nije mnogo zahtevan:
"Vuk voli jednostavna jela, supe, čorbe... Meso obavezno. Najviše voli kad mu spremim pekarski krompir."

Ksenija Milivojević,

poslanica G17 plus u Skupštini Srbije, "ne vodi mnogo računa o ishrani, voli sve, ali preskače prvi obrok":
"Doručkujem tek oko 13 časova. Pre toga popijem bar pet kafa i popušim nekoliko cigareta... Depresivno je brojati koliko. Znam da to ne valja, ali šta da radim. Inače volim laganu hranu, bez puno mesa. Nemam omiljeno jelo i odmalena sam učena da ne izvoljevam kada je hrana u pitanju. Nikada nisam imala problema sa linijom, tako da jedem i u pola dva ujutro ako sam gladna."

Gordana Pop-Lazić,

potpredsednica srpske skupštine iz redova Srpske radikalne stranke, redovno doručkuje, a večeru uglavnom preskače:
"Nemam miran san ako legnem s punim stomakom, zato uzmem voće ili popijem čaj. Ali, zato obavezno doručkujem, i to peciva ili jedno kuvano jaje, malo crnog hleba, neki namaz i jogurt koji je obavezan, a ponekad uzmem i pahuljice. U skupštinskom restoranu jedem samo kad moram, jer mi ne odgovara restoranska hrana. Danas sam spremila pasulj s rebarcima. Mi u kući stvarno najviše volimo pasulj, ali kuvam i ostala naša jela: podvarak, slatki i kiseli kupus, paštašutu, pilav, đuveč, grašak, jedino ne volimo boraniju. Moram da pazim na ishranu jer vodim računa da se deca zdravo hrane. Zato tako lepo izgledam." ("Kurir")

Biljana Obradović,

voditeljka, jedno od zaštitnih lica Televizije Pink, osnovala je producentsku kuću, snimila nekoliko novih emisija koje čekaju na emitovanje:

"Jedna od njih, pod nazivom 'Izbliza', uskoro kreće sa emitovanjem na jednoj beogradskoj televiziji, a emitovaće se i na 40 lokalnih televizija. Traje 30 minuta i u njoj poznati pričaju o svom detinjstvu, nestašlucima... Do sad su bile jako zanimljive priče: Dragoljub Đuričić je pričao kako se rodio u snegu, Bebi Dol kako su joj, kad je imala sedam godina, deca zapalila čizmu iz pakosti, jer je bila drugačija, a Sergej Ćetković kako zna super da popravlja kola."

Biljana je uradila i pilot-verziju emisije u kojoj gostuju fanovi naših zvezda:

"Pri realizaciji treće emisije bilo je zaista komičnih situacija. Naime, u toj emisiji gostuju pevači narodnih pesama, koji pričaju o novom albumu, modi, kuhinji... Kad sam ih zvala da gostuju u emisiji, mislili su da je u pitanju skrivena kamera. Nisu mogli da veruju da jedna Biljana Obradović, koja je dosad radila sa Bredom Pitom, Džordžom Klunijem, želi sada da s njima pravi jednu ozbiljnu emisiju. Dosad su bili Željko Šašić, Luis..." ("Blic")

Cvetko Lainović,

slikar, kaže da iz kuće izlazi samo kada ga muka natera:

"U kući mi je najprijatnije, plašim se da izađem i to ne krijem. Ne volim ljude, ali ni oni mene. To je i razumljivo jer kada me ugledaju na ulici ovako malog, odmah požele da me biju. A ja, kukavica kakav jesam, kuda da bežim? Pre nekoliko meseci našao sam se u autobusu i slučajno osvrnuo oko sebe. Sledio sam se od straha. Video sam ljude koji ništa nisu govorili, niko se nije smejao, dok im je iz svake pore lica, činilo mi se, izbijalo neko zlo." ("Story")

Bojana Lekić,

direktorka BK televizije, priča o dramatičnim trenucima kada je voditeljka vesti Biljana Popović-Ivković u vreme emitovanja "Telefakta" pala u nesvest:

"Odmah mi je bilo jasno šta je u pitanju, pa sam prvo zvala da vidim kako je Biljana, da ekipa zna da sam uz njih, a kad je sve prošlo, i da im čestitam. Volela bih da se to nije desilo, ali je ekipa odlično reagovala. Zbog svega ružnog što se i BK TV-u i meni ovih dana dešava, pitala sam se zašto ja gubim zdravlje u celoj ovoj priči. Sinoć sam sebi rekla – zbog ljudi na BK." ("Blic")

Aleksandar Kapriš,

"beogradski frizer, poznat po tome što je promenio izgled mnogim pevačicama", priča o svom ljubavnom životu, strahovima i planovima:

"Prija mi kad mi neko nešto lepo ponudi, pa i seks. Jer, seks je lep. Ja sam svašta konzumirao, jer startovali su me pojednako i žene i muškarci, na kulturan način. Meni sve prija. To znači da sam privlačan. U svojoj, ne tako ranoj mladosti, kada sam mislio *da se jede sve što leti*, hteo sam sve da probam, a bio sam materijalno ograničen. Svesno sam se upuštao u avanture sa starijim ženama za određeni vid nadoknade. Prestao sam istog trenutka kada sam video druga koji je baveći se istim stvarima propao. Morao je da počne da koristi vijagru. Ostao je bez porodice, sada živi kao biljka. Nisam želeo tako da završim. To me je nateralo da se preusmerim na frizeraj i muziku!" ("Story")

Siniša Kovačević,

dramski pisac, suprug glumice Ljiljane Blagojević, govori o njihovoj dvadesetpetogodišnjoj ljubavi:

"Zahvalan sam Bogu što sam je sreo. Smatram je jednom od par najlepših Srpkinja XX veka. Nemamo smrdljive tragove iza sebe, što me jako veseli." ("Story")

Adrijana Čortan,

odnedavno urednica časopisa "Venčanje" i TV voditeljka, kaže da "izuzetno voli naočare za sunce i ima ih dosta u svojoj kolekciji", i priča o jednom posebnom modelu:

"Danas providna stakla nisu toliko aktuelna kao pre par godina, ali ih s vremena na vreme koristim." ("Story")

VREME

u štampanom izdanju
na ovoj stranici se nalazi reklama

Teatar desno

Čim je skleptan da ne kažem sklepan generalov dosije, organi gonjenja bacili su se na zdravstveni karton koji je trebalo da ih dovede do same zdravstvene knjižice

Vlada Srbija ulaže maksimalne i neprekidne napore da uđe u trag Ratku Mladiću u svrhu njegove dobrovoljne i bezuslovne predaje ili radi hapšenja protivnog njegovoj inače jakoj volji. Ne ulazeći u motive Haškog tribunala, ni u to zašto traženik toliko zazire od suda, Vlada je odlučna da međunarodnu obavezu ispuni čim se za to steknu uslovi. Opsežna istraga pokazala je gde general Mladić od Božića 2001. do Sretenja 2002. nije boravio: u Kanjiži ga ni najstariji žitelji nisu nikad videli, čuvar dolme na Starom Begeju dao je pisanu izjavu da od 1983. na dolmi nije viđeno nijedno sumnjivo lice, prema tome ni general Mladić, pisana izjava čuvarova već je poslata DHL-om u Hag...

Voleo bih da uz odobrenje autorovo prikupim i objavim sve što je Rasim Ljajić izjavio o saradnji sa Hagom. Okružene drugim vestima u kojima se doista nešto tvrdi ili poriče, službene tautologije ovog stahanovca sevnu i minu, sakupljene u knjigu bile bi dovoljne za dramu apsurda – je li pre četiri godine general imao pčele, jeste, pravio je izvrstan bagremac, tako dakle, istražni organi pravac Deliblatska peščara gde bagrenja ima kao kod Balaševića... Red kakvih god fakata, red retorike, Ljajić je reklamni agent tvrtke koja ima samo ofis i vozni park, ama on sebe ne može da zamisli van te tvrtke te jednako baje šta je sve preduzeto u slavu developmenta, Vlada Srbije ulaže stalne napore da locira generala Mladića, u tu svrhu inspekcija je zajedno sa novinarima banula u dojuče tajni lagum Vojske SCG jer se govorkalo da begunac tamo takoreći planduje, kamere su pokazale da general toga dana nije bio u Karašu, eksperti su uzeli uzorke svega, tepiha, tapeta, lavaboa, pepeljara, prvi testovi koje je uradila lično BIA negativni su a rezultati faksirani Hagu...

Ljajić me podseća na đaka koji nije doneo ni drvca ni svesku za matematiku i koji iz torbe pred strogu učiteljicu vadi užinu i plastelin, evo, nisam došao praznih ruku, tako i mi, kad već pojma nemamo gde bi mogao biti traženik, razgovor navodimo na njegov dosije, koji, naravno, takođe ne znamo gde je, ali ima da ga nađemo za dva meseca, to je i u našem interesu, u protivnom bismo morali pristupiti rekonstrukciji ili čak pisanju novog, isto doduše verodostojnog... I onda neko vreme niko ne haje za Mladića, sve raspoložive snage stežu obruč oko dosijea, napokon, dobra vest: "Nekoliko minuta nakon ponoći uhvaćen je Mladićev dosije, nemi, ama ključni svedok predao se bez borbe, dobrovoljno i besplatno, ne traži ništa ni za sebe ni za one koji su ga čuvali, fali, nažalost, nekoliko najvažnijih stranica..." Savet za saradnju kolebao se bi li poslao nekompletno štivo ili bi radije sačekao dok nedostajuće stranice odnekud same ne iskrsnu... Napokon, nije li najbolje poslati to što je priroda dala a umesto stranica koje fale ubaciti bele listove?!

Čim je skleptan da ne kažem sklepan generalov dosije, organi gonjenja bacili su se na zdravstveni karton koji je trebalo da ih dovede do same zdravstvene knjižice: da li je general poboljevao, je li potražio pomoć stručnjaka ili se oslanjao na ono što kao oficir zna iz prve pomoći? Bingo! General se trired razboleo, svaki put poverenje je ukazivao Vojnomedicinskoj akademiji, a i ona njemu, avaj, to je bilo pre četiri godine... Istražni organi otkrili su dosad nepoznatu crtu generalovog karaktera, travestiju, general se lečio pod tri različita imena od kojih je jedno suprotnog pola... Do tog otkrića tragalo se za zdepastim ali još uvek naočitim muškarcem, sada je istraga dodatno otežana, napravljen je i fotorobot gospoje koja je sa VMA odšetala njišući se svojim novim bokovima...

¶

Pa dobro, kako bi otprilike izgledala ta predstava? Mogla bi da ide hronološki, ako je živa Mladićeva učiteljica, da ispriča kakve je ocene imao, šta je imao iz vladanja, je li još kao dete izostajao ili čak nestajao, onda bi reflektor obasjao Rasima koji bi igrao sebe, on bi ćutke pružio ruku, učiteljica bi mu uručila školski dnevnik, Rasim bi udario crveni pečat DRŽAVNA TAJNA: "Napori Srbije da locira učenika Mladić Ratka nisu još urodili plodom, ali smo svakim danom korak bliže, ovaj dnevnik biće uvršten u dokazni materijal, koliko sutra kurir će overenu kopiju odneti u Hag." Učiteljica odlazi, iz tame izranja Aco Tomić koga Rasim pita kakav je Mladić bio u Akademiji: "Ne znam ti ja to, ja mislim da je on završio, ja sam ti više samouk..." Ljajić (gasi magnetofon): "Hvala vam na ovoj informaciji, snimak će podupreti našu tezu da je sve što ima veze sa traženikom obavijeno velom tajne, usled čega kasne i njegova dobrovoljna predaja i njegovo hapšenje na koje Vlada čeka kao zapeta puška..." Tomić se odlazeći mimoilazi sa trojicom oficira čije desnice same salutiraju... Rasim: "Hvala vam što ste ne pružajući ionako uzaludan otpor pristali da sarađujete, za vas trojicu sumnja se da ste podizali Mladićevu penziju, je li to istina?" "Jedno vreme sam podizao, u poslednje dve nedelje mi više ne daju!" "A vas dvojica?" "Isto!" "Istragu zanima *gde* ste mu odnosili novac, *gde* se krio?!" "Nismo mu odnosili, ovlastio nas je nakoo, da nam se nađe, nas trojica smo se utrkivali oko te dve penzije, ko će pre da podigne..." Rasim onda kaže publici: "Eto vidite! Penzija i ne dolazi do generala a od nas se traži dokumenat sa potpisom onoga ko ga je penzionisao! Koja bi molim vas država pala toliko nisko da i to oda!..."

Mizanscen bi bio verna kopija spomen-sobe Vojislava Koštunice, gde su darovi koje je čovečanstvo dalo ovome velikanu, osamdeset dve ikone, sedamnaest Svetih pisama, svećnjaci, stihari, kadionice, ali i servisi i činije (koje seljačija iz Hrvatske još uvek poklanja, kao da pre pedeset godina ide na svadbu!)...

Nasuprot Titu koji je dobio sto trideset karabina, sedamnaest zlaćanih harpuna, dvadeset dve jahte, koji je dakle percipiran kao osoba koja voli prirodu, našeg bivšeg a daće bog i budućeg predsednika Koštunicu svet vidi kao osobu izrazito kućevnu, u patofnama i kućnom haljetku, pa bi drama "Rasim" bila smeštena u taj ambijent: odatle se nikome ne ide u mrak, na studen ili u nepoznato, ako Mladić navrati dobro jest, Koštunica i Rasim će ga snagom usmene reči privoleti da se preda, trojni pakt biće siže nove drame. ×

FILM: "GRBAVICA" JASMILE ŽBANIĆ

Grbavica u Beogradu

Film Jasmile Žbanić jedan je mali i intiman film o ljudskim sudbinama. Ako i nije zaslužio Zlatnog medveda, za ljubitelje sedme umetnosti svakako vredi utrošenog vremena

Nedugo nakon osvajanja Zlatnog medveda na tek završenom Berlinskom festivalu, organizatori FEST-a su ažurno i hitro doveli u Beograd bosanskohercegovački film *Grbavica* rediteljke Jasmile Žbanić i upriličili za njega posebnu projekciju u ponedeljak u Velikoj sali Sava centra. Poprilična halabuka je pratila *Grbavicu* još od kada je primajući Medveda rediteljka izjavila sledeće: "Želim da podsetim da su, iako je rat završen pre 11 godina, ratni kriminalci Mladić i Karadžić još na slobodi. Organizovali su silovanje 20.000 žena u Bosni, ubili 100.000 ljudi i iz domova proterali milion ljudi. Ovo je Evropa, a još niko nema interesa da ih uhapsi."

Od tada je Mira Karanović, koja glumi glavnu rolu u filmu, doživela nekolicinu nesuvislih napada od strane ovdašnjih tabloida, i možda još nesuvislijih odbrana, između ostalih i na televiziji Pink. Loše je prošao i reditelj Goran Paskaljević, koga je u kafani fizički napao jedan gost uzvikujući da je "najveći izdajnik srpskog naroda", pošto je glasao za taj film. On je, uzgred, u Berlinu bio u potpuno drugom žiriju od onoga koji je Jasmili dodelio nagradu. Ni beogradska premijera filma nije prošla bez incidenata. Manja grupa pripadnika podmlatka Srpske radikalne stranke u majicama sa likovima Vojislava Šešelja te Mladića i Karadžića ispratila je prve kadrove zvižducima i skandiranjem "Srbija", pošto je jedna devojka iz te grupe pokušala da se obrati gledaocima ali joj je obezbeđenje otelo mikrofon. Publika je proterivanje *podmlatka* pozdravila sa odobravanjem. Nakon projekcije, gledalištu su se poklonili rediteljka i deo ekipe predvođene glavnom glumicom. Prave ovacije dobila je pre svega Mira Karanović, čime joj je beogradska publika dala nedvosmilenu podršku. Jasmila je i u ovoj prilici imala, doduše nešto uvijenije, potrebu da svetlo reflektora iskoristi za političku akciju, te je kratko izjavila: "Hvala vam što ste došli. Želim da kažem kako se nadam da je prikazivanje *Grbavice* u Beogradu početak zatvaranja kruga jer je pretpočetak scenarija pisan ovde."

E, sada. Sasvim je legitimno da autor koristi pažnju javnosti da izrazi svoje političke stavove. Legitimno je i da se nekome, nekom *podmlatku* ili nekim *novinarima*, ti stavovi ne sviđaju. Ali treba razlikovati ono što reditelj govori kao javna ličnost od onoga što govori u svom filmu i svojim filmom. Opskurni "Srpski nacional" u tekstu "Osuda zbog *Grbavice*" iznosi sledeći podatak: "Film *Grbavica,* dobitnik ovogodišnjeg Zlatnog medveda u Berlinu, rediteljke Jasmile Žbanić, o silovanjima 20.000 muslimanki od strane Srba uzburkao je srpsku javnost." Potpuno netačno. Naime, u filmu nije reč o tome, ali je simptomatično kako rediteljkin politički govor "Srpski nacional" meša sa sinopsisom filma. Druga zabluda koju ste mogli steći iz *ofrlje* medijske promocije *Grbavice* u našim medijima jeste da je to ratni film. Nije. Dešava se nekih 15-16 godina posle rata. Treće, da je to neka politička propaganda u kojoj su Srbi prikazani kao zlikovci. Nije ni to. Srbi, zapravo, nisu prikazani uopšte, te nema ni *č* od *četnika*, iako se, istina, pominju njihova zlodela. Videli smo šta sve nije. Sada, kada je konačno stigao u veliku dvoranu Sava centra, mogli smo da se uverimo šta sve film *Grbavica* – jeste.

Pošteno je na početku reći da *Grbavica* nije zaslužila Zlatnog medveda, odnosno da odluka o dodeli ove nagrade nije vođena nekim čisto estetskim razlozima. Kao i u slučaju bosanskog Oskara koji je pre nekoliko godina dobio Danis Tanović, pri dodeli *bosanskog Medveda* Jasmili Žbanić žiri je uzeo u obzir širi socijalno-istorijski kontekst priče te izvestan pijetet prema unesrećenima kojima se ovi filmo-

vi bave. Film, pored neverovatne glume i solidne produkcije, očigledno ne krasi neko posebno rediteljsko umeće. Ali jedno je reći da film ne zaslužuje nagradu, a potpuno drugo da je reč o potpunom promašaju, kako se olako jedno zaključuje iz drugoga. Najbolje za ovaj film je reći da je on poštena drama, čiji je osnovni kvalitet nepretencioznost, tj. to što nikada ne obećava ono što ne može da pruži. Estetikom i dramaturgijom najviše podseća na televizijske drame sa socijalnim motivima, snimane na televizijama širom bivše Jugoslavije sedamdesetih i osamdesetih godina. Esma, glavna junakinja filma, i njena maloletna ćerka nose se svaka na svoj način sa posledicama rata. Za majku, rat je mračna tajna koju bi radije da potisne i nastavi sa životom, dok je za ćerku on veliki rez koji je odvaja od sagledavanja svog porekla i u njemu osiguranog identiteta. I Venders i Džarmuš u svojim novim filmovima, koje smo takođe mogli da vidimo na Festu, bave se ovom potragom za samospoznajom kroz uspostavljanje prekinutih porodičnih odnosa. U tome leži i pravi kvalitet *Grbavice* – što temu rata ne doživljava kao poligon za istorijsko-politička prepucavanja, a to je inače aktuelni hit pristup, već kao *tačku prekida*, izvor onog univerzalno prepoznatljivog nemira koji treba zatomiti u cilju tog *dolaženja do sebe* modernog čoveka. Silovanje se pominje samo u jednoj burnoj sceni kada majka saopštava svojoj ćerci istinu o njenom začeću. Dve najlepše stvari u filmu su dugačak kadar kada jedna od žena u centru za grupnu terapiju peva staru sevdalinku dok kamera polako klizi po ozbiljnim licima ostalih žena, a drugi je samo Sarajevo. Afekcija junaka, pa i same rediteljke prema svome gradu čine da Sarajevo postane jedan od junaka filma. Imaćete osećaj da se *Grbavica* nije mogla desiti nigde drugde do u Sarajevu sa svojim usudom i svojim vidljivim i nevidljivim ožiljcima.

Filmski materijal iz dokumentarnog žanra *home video,* kao i TV prilozi tipa *before and after* sa likovima iz aktuelnog političkog asortimana, *vruća* su *roba* po sudnicama od Beograda do Haga. Nasuprot upinjanju rediteljke, tabloida, podmladaka, pa i samog berlinskog žirija, *Grbavica* nije pokušaj fikcije da se uključi u tu igru. Ona je jedan mali i intiman film o ljudskim sudbinama. Kao takav možda ne zaslužuje Zlatnog medveda niti pažnju političkim, i drugim, opscenostima sklone publike, ali za ljubitelja sedme umetnosti vredi utrošenog vremena i cene bioskopske ulaznice. I kao takav, jedino i ima smisla. ×

IVAN JEVIĆ

34. FEST: REKAPITULACIJA

Autori i filmovi

Publike je na ovogodišnjem FEST-u bilo poprilično, organizacija je bila neprimetna i uhodana, što će reći dobra, a prikazano je i nekoliko odličnih filmova. Dovoljno?

Još jedan FEST je za nama. U nedelju je zvanično, a u ponedeljak i utorak projekcijama na bis i definitivno, okončano 34. izdanje našeg najvećeg i bez premca najznačajnijeg filmskog festivala. Ukratko sumirati učinke i domete proteklog FEST-a mučna je rabota. Možda je najbolje reći da smo na pozitivnoj nuli. Što je sasvim dovoljno ako ne očekujete ništa, ali kada se ponadate nečem izuzetnom, kao što je letimičan pogled na program festivala obećavao, onda *zlatna sredina* ima neprijatan ukus razočaranja. Nema FEST-a bez dobrih filmova, ali može biti dobrih filmova a da nema FEST-a. Čini se da je to bio slučaj sa ovim izdanjem festivala. To je najočiglednije u glavnom programu, koji je bio nategnuta *zbudževina* najrazličitijih ostvarenja, od politički korektnih sapunica, preko lakih komedija do dalekoistočnih fantazmagorija. No, daleko od toga da je sve bilo loše. Publike je bilo poprilično, organizacija je bila neprimetna i uhodana, što će reći dobra a prikazano je i nekoliko odličnih filmova. Dovoljno?

Čast festivala odbranili su prateći programi prikazani *u gradu* u Dvorani kulturnog centra i Domu omladine, daleko od (kao) glamuroznog Sava centra i tamo upriličenog programa nazvanog *Tokovi,* koji je delimično namigivao ukusu nešto šire publike. Naročito pozitivni utisak tiče se segmenta *Evropa van Evrope*, neke vrste preseka dostignuća *rubnih* evropskih kinematografija, uglavnom bivših sovjetskih republika, te filmova iz Hrvatske, Izraela i Makedonije. Iz ovog programa potiče film za koji su najpre rasprodate karte pa zatim uvođene i dodatne projekcije, koje su takođe rasprodate. Reč je o ostvarenju *4,* mladog ruskog redi-telja Ilje Krzanovskog. To je krajnje bizarna, na momente gotovo parodična, na momente briljantna, ali uvek beskrajno gadna, stilska vežba o kloniranju *na ruski način*, koja je izazvala burne reakcije publike. Sam rediteljgost festivala, na razgovoru sa studentima Fakulteta dramskih umetnosti doživeo je burne kritike i negodovanja od svojih budućih kolega. Program koji je takođe zadovoljio posvećen je novom francuskom filmu i >>

PORTRET JAPANSKOG CARA: Iz filma "Sunce" Aleksandra Sokurova

deskriptivno je nazvan *Izvestan pogled na francuski film*. Posebno ostaju u sećanju *Gabrijela* Patrisa Šeroa, svedena i briljantna studija o buržoaskom braku, ali i tročasovna celuloidna poema posvećena svakodnevici postrevolucionarne generacije pariske omladine, film *Svakodnevne ljubavi* Filipa Garela, koji je neka vrsta kontrapunkta Bertolučijevom filmu *Sanjari* u kome takođe glumi rediteljev sin Luis Garel. Fransoa Ozon je podbacio ostvarenjem *Ostatak života,* a ni Dominik Mol nije opravdao famu koja je okruživala njegov *Leming*. U programskim celinama *Svetionik* i *Filmeur* bilo je svačega. Vredi pomenuti komediju *Ledeni breg,* koja nam stiže iz Belgije, u maniru Tatija ali i Bastera Kitona, zatim novo ostvarenje *lošeg dečaka* južnokorejske kinematografije Kima Kiduka prevedeno kao *Provalnik*, čiji je prethodni film *Samarićanka* igrao sa dosta uspeha u beogradskim bioskopima. *Provalnik* je nastavak njegovog istraživanja osnovnih postulata budističke filozofije življenja ispripovedanih u kontekstu savremenog društva. Ipak, jedini film na celokupnom festivalu koji bi se mogao nazvati remek-delom, konstatacija sa kojom ne morate niti je neophodno da se složite, jeste *Sunce* Aleksandra Sokurova. *Sunce* je intiman, kućni portret japanskog cara Hirohitoa u danima nakon američke okupacije i bavi se carevom odlukom da se odrekne svojih božanskih prerogativa.

Otvarajući ga, Kusturica je, pomalo prekorno, preporučio FEST-u da se okrene autorima. Srećno sa tim. Ali, šta to danas uopšte znači teško se da proceniti. Lars fon Trir je svojim tvrdoglavim *autorstvom* dosadio i upao u mehaničku repeticiju, a nekada je pobeđivao u Kanu i njegove glumice su nominovane za oskare. Teri Gilijem je istim tim principom svoj rediteljski izraz doveo do virtuozne hermetičnosti. Njegova *Opustošena zemlja* gotovo da nema publiku. Džim Džarmuš je snimio dobar film, koji najmanje liči na *Džarmuša* od svih njegovih filmova. Tajvanac Cai Minglijang svakako je artikulisani autor, tu nema greške. Njegov *Ćudljivi oblak* sablažnjiva je parada kiča i potisnutog humora. Haneke? E, to vam je autor. Njegov film *Skriveno* ostavio je jednobrazan utisak da *tu nešto ima*; on zahteva dalje gledanje. Šta je pak sa *principom autorstva* u sledeća dva slučaja: Atom Egojan režira *Tamo gde je istina*, *noir* triler iz miljea šou-biznisa, po svim pravilima žanra zagliбljen u pripadajuću patetiku i uz obavezne golišave prizore te, dakle, stvara unutar granica mejnstrima, a da, pri tom, nikada ne gubi svoju prepoznatljivu osećajnost i rediteljsku staloženost. S druge strane, takođe osvedočeni *autor* Stiven Frijers snima lepršavi vodvilj *Gospođa Henderson vam predstavlja,* koji, iako krajnje zabavan, ni po čemu ne predstavlja dobar materijal za festivalsku selekciju. I kao što imate dobre filmove bez *autora* i *autore* bez dobrih filmova, isto tako imate FEST bez FEST-a, ali sa dosta kvalitetnih ostvarenja. Dovoljno. ×

I. JEVIĆ

Dodela Oskara

Trijumf korektnosti

Teško da su ceremonija dodele Oskara, kvalitet nominovanih filmova i sve što okružuje ovu manifestaciju, ikada izgledali tužnije

KINO U SRBIJI

Niš bez bioskopa

Posle šest bioskopa koje je nekad imao, Niš, "drugi grad u zemlji", koji voli da se pohvali kako je jedini u Evropi sa glumačkim filmskim festivalom, praktično je ostao bez ijednog

Tokom zlatnih osamdesetih filmofili u Nišu mogli su da uživaju uz svetska i domaća ostvarenja u bioskopima Ambasador, Čegar, Park, Radnik, Istra (sadašnji Vilin grad) i Dom Vojske

VREME : 09/03/2006

U noći između nedelje i ponedeljka održana je svečanost proglašavanja dobitnika nagrada Američke filmske akademije, naširoko poznatih kao "Oskar". Zahvaljujući 34. FEST-u, beogradska publika mogla je iz prve ruke da se uveri u kvalitet svih glavnih favorita za nagradu Oskar. Može se, čak, reći da je glavni program FEST-a bio pretrpan filmovima iz te *prestižne* kategorije. Problem potiče iz jedne neumoljive činjenice: teško da su sama ceremonija, kvalitet nominovanih filmova i sve što okružuje ovu manifestaciju ikada izgledali tužnije.

Glavne nagrade podelili su, kao što se i očekivalo, *Planina Broukbek* Anga Lija i *Fatalna nesreća* Pola Hegisa. Prvi za najbolju režiju, drugi za najbolji film. Podelili su i oskare za najbolji originalni i adaptirani scenario. Malo iznenađenje je da je *Fatalna nesreća* osvojila najbitnijeg oskara nakon besomučnog lobiranja za gej melodramu *Planina Broukbek*. Dodeljivanje oskara priči o ljubavi dva kauboja bio bi trijumf političke korektnosti, koja polako postaje jedini kriterijum za nagrađivanje. Gej zajednica u Americi doživela je najavljenog oskara kao veliko priznanje borbi za njihova građanska prava. *Fatalna nesreća* pobeđuje u toj igri. Naime, teško je proceniti da li je bolji, ali je Higisov film još *korektniji* jer se bavi rasnim odnosima u Los Anđelesu, koji je poznat kao opterećen dotičnim problemom. I u marketinškom smislu *Fatalna nesreća* pobeđuje u foto-finišu. Procenjuje se da je za ovaj film, koji je koštao samo 6.500.000 dolara, potrošeno 4.500.000 na reklamu. Stiče se utisak da su ova dva prosečna ostvarenja, uz tek poneki kvalitet, medijski napumpana da bi Akademija imala nekoga kome bi dodelila sve te Oskare.

REUTERS

Oskare za glumačka ostvarenja dobili su Filip Sejmur Hofman za film *Kapoti* i Riz Viterspun za ulogu životne saputnice Džonija Keša u biografskom filmu *Hod po ivici*. Oskare za sporedne uloge osvojili su Džordž Kluni za svoju rolu u ostvarenju *Sirijana* i Rejčel Vajs, koju smo gledali u *Brižnom baštovanu*. Tehničke nagrade dobili su pretežno *King Kong* Pitera Džeksona i *Memoari jedne gejše* Roba Maršala.

Što se FEST-a tiče, odluka da se glavni program naseli pomenutim kandidatima za oskara, osim u slučaju *Hoda po ivici,* pokazala se kao sumnjiva. Naime, svi dobitnici, kao i neki pretendenti na nagrade kao što je Klunijev *Laku noć i srećno*, bave se specifičnim temama i frustracijama američkog društva te gotovo da ne komuniciraju sa publikom van tog okruženja. Zbog poklapanja FEST-a i dodele Oskara, ovdašnji distributeri vole da svoje *male* filmove promovišu na FEST-u. FEST pak voli da ima u programu nekoliko filmova o kojima se priča i to na globalnom nivou. Razumljivo i od jednih i od drugih, ali je ove godine to dovelo do kompromisa na račun kvaliteta prikazanog. ×

I. JEVIĆ

Jugoslavije (sadašnji, jedini preživeli, mada u teškom stanju, Dom Vojske SCG). Kasnije su prostor bioskopa Ambasador zaposeli poslenici privatne televizije Bel ami, a prostor Čegra raznovrsni zakupci. Sada ga, po nezvaničnim informacijama, zauzimaju predstavnici „kontroverznog" bosanskog biznismena Momčila Mandića. Oni su ga renovirali i pretvorili u diskoteku Studio, koja, dakako, posluje bolje od bioskopa.

Nišu, sa oko tri stotine hiljada žitelja, preostali su bioskopi gradskog javnog preduzeća Nišfilm, Vilin grad, Park i Radnik, te bioskop Doma Vojske (kojegod). Početkom februara, međutim, gradu je ostao samo bioskop Doma Vojske, koji je, uprkos činjenici da je „konkurencija" zatvorila vrata, danima knjižio tek ponekog gledaoca. Bioskopi Nišfilma još su zatvoreni, ne zna se do kada, jer problemi koji su ga koštali katanca još nisu rešeni.

„Naši bioskopi su zatvoreni još 8. februara kako bi nekako pregurali zimu i nedostatak novca, koji nas je i prinudio na ovakav postupak. Očekujemo, međutim, da za desetak dana počnemo sa radom i organizujemo 'Mini FEST bar u dva od tri bioskopa. Pošto ima nezvaničnih informacija da će Republika za niške kulturne institucije uskoro izdvojiti 50.000.000 dinara, očekujemo da će 20.000.000 pripasti Nišfilmu za renoviranje bioskopa Vilin grad. S obzirom na to da je grad u prošloj godini izdvojio šest miliona dinara za Nišfilm, očekujemo da nam i sada dodeli sredstva za programe koje ćemo ponuditi. Imamo konkretnih ponuda i od niškog Fakulteta umetnosti, beogradskog Pro vižna i drugih. Sve te ponude razmotriće Upravni odbor Nišfilma i izabrati najpovoljnije", kaže predsednik Upravnog odbora Nišfilma Goran Bojić.

Čelnici Nišfilma, koji postoji već pola veka, nedavno su saopštili da bioskopi prestaju sa radom, a tridesetak zaposlenih odlazi „na prinudni odmor" zbog katastrofalne finansijske situacije. Oni su kazali da je dug ovog javnog preduzeća porastao na deset miliona dinara i da zaposleni već godinu dana ne primaju plate, a podsetili su i da Nišfilm do sada nije bio na gradskom budžetu, već je poslovao na dohodovnom principu, i upozorili da to više nije moguće.

„Dotukla nas je pre svega piraterija, koju država nije ozbiljno zaustavljala, iako je nas uništavala. Zatim slede zastareli bioskopi, i loše ponašanje distributera, koji nam šalju po četiri ili pet kopija filmova, umesto 20 kao ranije, tako da niška publika neke filmove vidi i dvadesetak dana posle Beograda. Naravno, veliki problem je i nemaština u Srbiji. Zato je firmama koje se bave ovim poslom potrebna dotacija države, odnosno grada, u našem slučaju. Takva pomoć biće neophodna sve do privatizacije bioskopa. Ukoliko je ne bude, bioskopi u Nišu, ali i Srbiji, mogu da stave katance", kaže direktor Nišfilma Dušan Arsenijević.

Dragan Arsović, filmski radnik koji je do sada držao bioskop u Domu Vojske za račun Pro vižna, kaže da će umesto njegove distributerske kuće ovaj prostor najverovatnije zaposesti Sine ars, koji za kraj meseca planira premijeru domaćeg filma *Karaula*. Pro vižn je pak već pisao Nišfilmu da namerava da preuzme bioskop, Park, u koji je spreman do uloži do 70.000 evra za „rekonstrukciju" platna, ozvučenja i sedišta, i zaposli pet radnika.

„Sva je prilika da će u perspektivi Niš ostati samo sa dva bioskopa, Vilinim gradom i Parkom. Velika je šteta da ostali bioskopski prostori budu pretvoreni u kockarnice ili kineske i druge prodavnice, kako se već može čuti", kaže Arsović.

On ocenjuje da je „kraj bioskopa" došao još 2003, kada je samo na niškom buvljaku bilo više od 50 tezgi sa piratskim kasetama i DVD-jevima. Policija je u poslednje vreme „radila posao", ali pravosuđe nije. U niškim sudovima nije osuđen nijedan od pirata protiv kojih su podnete krivične prijave, tvrdi on.

Izgleda da nedavna tribina pod nazivom „Spasimo bioskope", koju je organizovao Nišfilm, nije ništa drugo do utopistički san filmskih fanatika sklonih negaciji novih tehnologija, kao i nostalgičnom bekgraundu. Isto to su i gužve, tapkaroši i miris kokica tokom projekcije našeg omiljenog filma. Mrsko je reći, ali čak ni dobra stara nostalgija, na koju smo uvek mogli da računamo, nije što je nekad bila. ×

ZORICA MILADINOVIĆ

A. ANĐIĆ

INTERVJU: VIM VENDERS, REDITELJ

Iza praznog horizonta

"Neverovatna je stvar u vezi sa filmovima da, iako se naizgled bave vidljivim svetom, oni neke nevidljive stvari mogu učiniti vidljivim. Filmovi mogu nadići naše živote, mogu pokazati nešto izvan vidljivog sveta, nešto što smo zaboravili ili navikli da više ne gledamo. Filmovi nam, prikazujući određeno vreme, zaista mogu pružiti ideju o večnosti"

Prethodnih dana na ulicama Beograda mogao se sresti jedan čovek sa fotoaparatom u rukama. Za razliku od drugih stranaca, on nije pokušavao da zabeleži nešto što bi se moglo nazvati znamenitostima grada. Njegov pogled je tragao za nečim drugim: praznim, gradskim eksterijerima koji govore mnogo više od svega ostalog. Otkrivanje te rečite praznine neka je vrsta strasti Vima Vendersa, jednog od najvećih filmskih reditelja današnjice, koji je gostovao na proteklom FEST-u. No, ne samo da je svojim dolaskom izašao u susret višegodišnjim nastojanjima selektora ovog festivala Miroljuba Vučkovića nego je filmska publika dobila nesvakidašnju privilegiju da sretne reditelja koji je obeležio svoju epohu i pogleda njegov poslednji filma *Kada prošlost zakuca*.

Vim Venders rođen je 1945. godine u Diseldorfu u Nemačkoj. Studirao je medicinu i filozofiju, da bi se 1966. godine preselio u Pariz i posvetio studijama slikarstva. Godinu dana kasnije vratio se u Nemačku i upisao Visoku školu za film i televiziju u Minhenu, nakon čega se bavio pre svega rediteljskim radom. Snimio je filmove koji su menjali njega i one koji su ih gledali.

"VREME": Koji je vaš motiv da i dalje obilazite filmske festivale u svetu? Publika tom prilikom dobija priliku da vidi lice reditelja koje se obično skriva iza filmova, ali šta vama znače ti susreti i putovanja?

VIM VENDERS: Nikada nisam mislio da se pravljenje filmova svodi na proizvodnju filmskih traka. Film postoji jedino kada sedite okruženi ljudima i shvatite da tu postoji nešto što oni mogu poneti sa sobom. Film postoji jedino onda kada ga ljudi gledaju.

Kada završim neki film, putujem sa svojom ekipom gotovo isto onoliko vremena koliko je bilo potrebno i da se film snimi. Smatram da je to integralni deo procesa u kome film nastaje. Kada bih morao da se zaustavim u trenutku kada se film montira i nastaje prva kopija, i ako više ne bih imao kontakt sa njim, osećao bih da ništa nisam ni uradio. Jedino kada prikazujem film ljudima, publici, tek onda osećam da je taj film zaista završen, da sam postigao nešto korisno. I tek tada kada saznajem kako ljudi doživljavaju moj film, shvatam šta sam zapravo uradio. Moji filmovi se na neki način znatno menjaju u zavisnosti od toga ko ih gleda, a i sâm sam video veliki broj različitih filmova sa istim otiskom.

Da li to znači da se percepcija vaših filmova razlikuje od zemlje do zemlje, od grada do grada? Mislite da ljudi u Beogradu u vašim filmovima vide isto što i gledaoci u Berlinu, Parizu ili Los Anđelesu?

Mislim da ih svi gledaju na sličan način, ali se razlike najčešće sastoje u tome kako žene vide neki film, a kako muškarci, zatim, kako ga gledaju mladi, a kako stariji. Ali, postoje i kulturološke razlike i ponekad je zaista iznenađujuće šta ljudi vide u jednom filmu. Kada sam svoj novi film *Kada prošlost zakuca* prvi put prikazao u Americi, u Sandensu, shvatio sam da je to u stvari evropski film, jer način na koji su ga ljudi u Americi doživeli potpuno se razlikuje od reakcija publike u Evropi. Primetio sam da su ga u Americi doživeli kao nešto strano. Dok sam radio sa američkom glumicom, snimajući film u različitim gradovima u Americi, a i scenarista Sem Šepard je Amerikanac, osećao sam da radim na američkoj teritoriji, i da je to nešto što im može biti blisko. I tek kada je film prikazan u Sandensu, shvatio sam da ga ljudi gledaju kao da je sa potpuno druge planete. Dakle, postoje različiti načini gledanja na stvari, a kulturološke razlike možete uočiti tek kada razgovarate sa ljudima. Kada prođete kroz film zajedno sa njima, shvatite kako oni zapravo reaguju, i vidite kroz kakvu kulturološku prizmu oni posmatraju i doživljavaju vaš film.

Radnja vaša dva poslednja filma – *Zemlja izobilja* i *Kada prošlost zakuca* odvija se u Americi. Zbog čega su zapravo američki gradovi tako često pozornica za vaša ostvarenja?

Možda samo iz jednog razloga. Često kada sam u Americi osećam, odnosno osećao sam, jer se kasnije to promenilo, da posmatrajući društvene fenomene u američkim gradovima mogu videti nešto od onoga što će se uskoro dogoditi i u drugim delovima sveta. To je bila neka vrsta osećaja kao da živite u budućnosti, i da je, na primer, gledanje nasilja u američkim gradovima, strah i otuđenost, nagoveštaj nečega što će se veoma brzo preneti u Evropu.

Kada prošlost zakuca je porodičan film, ali *Zemlja izobilja* govori upravo o tome kakvi su Amerikanci danas. Mislim da su oni dosta zbunjeni i otuđeni od ostatka sveta, i to na jedan bolan način. Kažem bolan, jer ja volim Ameriku. Amerikanci za sebe misle da su centar sveta, a zapravo žive na njegovom obodu jer im nedostaju informacije o onome što se zbiva u svetu, što je za nas u Evropi potpuno nezamislivo. Kod nas postoje susedi, granice, komšije, sukobi, razmena informacija i svih drugih stvari, dok su Amerikanci zarobljeni u svojoj samodovoljnosti. To ukazuje na neku vrstu narcizma koja se može videti i u njihovim filmovima.

Da li vaša vezanost za američku pop kulturu, rokenrol pa i puste pejzaže koji tako često promiču vašim filmovima, uspeva da kompenzuje sve drugo što vam smeta u toj zemlji?

Postoji nešto što rokenrol i filmovi imaju zajedničko. Nije u pitanju samo to što oni pripadaju popularnoj kulturi, već i da su to istovremeno komercijalni proizvodi svog vremena. Takođe, oni su istovremeno ostrva otpora i tačke kontrakulture, da tako kažem. Rokenrol je većim delom danas deo onoga što konzumirano, deo potrošačke kulture. On je i dalje potencijalno revolucionaran jer sadrži elemente znanja. I rokenrol i filmovi nam pružaju mogućnost da razmišljamo o našoj kulturi, i da je na taj način proživljavamo.

Pustinje su moji omiljeni pejzaži, zato što su one poput praznog platna. Mnogo je lakše zamisliti filmske junake u pustinji nego u nekom drugom pejzažu koji je već određen različitim elementima. Pustinja je potpuno prazna, tako da je ostavljeno vašoj mašti da dopuni ono što nedostaje. Naravno, pustinje i gradovi imaju mnogo toga zajedničkog. U velikom gradu možete da budete usamljeniji nego u pustinji. U pustim predelima postoji neka vrsta neprekidnog horizonta, horizont se pomera na neki čudan način sa vama gde god idete, tako da nikada ne možete da ga dosegnete. To je poput nekog večitog izazova da se krećete, idete dalje i tragate za onim što se skriva iza praznog horizonta.

Čini se da ste vašim filmovima već izgradili čitav jedan svet. Da li, kao svaki tvorac, već znate kakav će konačni oblik imati vaša konstrukcija?

Ne bih rekao da znam, jer za mene je svaki film nova avantura. Ja pokušavam da učim od mojih filmova, koliko god nastojim da u njima sprovedem određenu ideju. Pokušavam da naučim nešto kroz proces nastanka filma tako što ću biti iznenađen nekim stvarima. Tačnije, ja želim da budem iznenađen. Nisam od onih filmskih stvaralaca koji unapred znaju kako će sve na kraju izgledati, jer se uvek nadam da će iskrsnuti nešto što nisam mogao da predvidim.

U poslednjem filmu *Kada prošlost zakuca* ponovo se vraćate na motiv bežanja od vlastitog života. Šta vam je toliko privlačno u samoj mogućnosti da se sruši sve postojeće i započne život ispočetka?

Mislim da svako saznaje na osnovu iskustva, jer svi mi grešimo, svi imamo određene navike u životu, i svi se prilagođavamo izvesnim pravilima. Šta ako se jednoga dana probudimo i zapitamo – šta bi bilo da smo imali drugačiji skup pravila, da smo imali neke druge prioritete? Ponekad shvatite da su vam prioriteti pogrešni. Mnogi ljudi tek naknadno shvataju da su propustili značajne stvari u svom životu i, ukoliko bi mogli da se vrate unazad, postavili bi sebi druge prioritete. Za muškarca se danas, više nego ikada ranije, svet sveo na nekoliko zakonitosti. Karijera je često sama srž njihovog života. Znam veliki broj muškaraca koji su propustili detinjstvo svoje dece vođeni drugim prioritetima, dok u jednom trenutku svog života nisu shvatili >>

da je to bilo pogrešno jer su propustili neke suštinske stvari u svom životu. A to je tragično, jer ujedno shvatate da to više ne možete da ispravite. Hauard, junak filma *Kada prošlost zakuca*, jasno vidi da nikada neće moći da ispravi ono što je uradio svome sinu koji je odrastao bez oca. To, na neki način, postaje zamka, iz koje ga izbavlja njegova ćerka koja mu ukazuje na ono što je prepustio zaboravu. U tome se sastoji čitava ideja o oproštaju. Čak i kada ste pogrešili i kada ste bili vođeni pogrešnim prioritetima, dođete do jednog momenta kada to možete da prihvatite i kada i drugi, na primer vaš sin, to može da podnese. Ako ništa drugo, napor koji činite može dovesti do oproštaja.

Ali uprkos trenutnom olakšanju nakon što su "iskočili" iz onoga što su bili, vaše junake i dalje proganjaju krhotine prethodnog života. Da li je uopšte moguće napraviti neki radikalan životni rez?

Ponekad nije moguće napraviti radikalnu promenu, ali je moguće radikalno promeniti svoj stav ili suštinski promeniti način na koji vidimo sebe ili čitav svet. Na primer, svi mi često upoznajemo ljude i shvatamo da njihova ličnost odrasle osobe i njihova ličnost kada su bili deca nije ista. Ali, još prepoznajemo dete u njima i vidimo da je to dete stranac, tačnije potpuni stranac u telu odraslog čoveka. S druge strane, povremeno srećemo ljude koji su u potpunom kontaktu sa tim detetom, detetom koje su oni sami nekada bili. To dete i taj odrastao čovek i dalje su ista osoba.

Mnogi u jednom trenutku načine raskid sa onim što su nekada bili, pretvarajući se u trenutak sadašnjosti, tako da to mlado biće u njima postaje neka sasvim strana osoba. Misim da se ta vrsta rascepa ipak može korigovati, tako da svako može ponovo da prihvati sopstveno detinjstvo i neku vrstu lične istorije.

Možda emocionalna praznina, osećanje teskobe vaših filmskih junaka i dolaze kao posledica saznanja da tako radikalna životna promena nije moguća?

Mislim da je jedini razlog zbog koga pravim filmove upravo insistiranje na mogućnosti promene, na saznanju da je promena sastavni deo, odnosno jedna od opcija u životima ljudi. Kada idem da pogledam neki film – inače gledam dosta filmova – oni koji mi već na početku govore da je svet dobar zato što je onakav kakav jeste, ili ukoliko je poruka ovih filmova da, ma šta se dešavalo, svet ostaje onakav kakav je bio, dovode do toga da se osećam potpuno slabo i bespomoćno. Ja obično izlazim sa takvog filma, to je nešto što mi ne treba, na šta ne želim da gubim svoje vreme. A ponekad izađete sa nekog filma, bilo u mrak ili na svetlost dana, i tada vaš pogled na sve što se nalazi pred vama, čak i na sopstveni život, postaje drugačiji jer vam je film otvorio vrata. To je ono što očekujem od svojih filmova, da otvore vrata, da podsete ljude na ogromnu slobodu koju imaju, a to je da su promene moguće u bilo kom trenutku.

Da li vam filmovi pomažu da razrešite neke vlastite životne dileme?

A. ANBIČ

>> "PUSTINJE I GRADOVI IMAJU MNOGO TOGA ZAJEDNIČKOG. U VELIKOM GRADU MOŽETE DA BUDETE USAMLJENIJI NEGO U PUSTINJI"

Svakako. Neverovatna je stvar u vezi sa filmovima da, iako se naizgled bave vidljivim svetom, oni neke nevidljive stvari mogu učiniti vidljivim. Filmovi mogu nadići naše živote, mogu pokazati nešto izvan vidljivog sveta, nešto što smo zaboravili ili navikli da više ne gledamo. Filmovi nam, prikazujući određeno vreme, zaista mogu pružiti ideju o večnosti. Većina ljudi živi bez ikakve svesti o večnosti, jer se nalaze uhvaćeni u sopstvenim problemima, u vlastitim datostima, tako da ih plaši sve ono što se nalazi izvan tog okvira.

Da li vam oni nude mogućnost boljeg razumevanja onoga što dolazi?

To u svakom slučaju nije bilo koja vrsta predviđanja, jer mislim da samo Bog može da predvidi stvari. Nama nije dato da imamo kontrolu nad vremenom. Ne bih rekao da smo žrtve vremena, ali smo vođeni događajima. U najvećem broju slučajeva vode nas događaji. Ali, ponekad smo u mogućnosti da razumemo i vidimo sebe iz drugog ugla, da shvatimo da smo deo nečeg mnogo većeg. Čak i kada sam bio dečak, jedina stvar koja mi je ponekad bila od pomoći u vezi sa mojim svakodnevnim problemima, kad god bih patio zbog nečega, bila je nastojanje da gledam na sebe odozgo. Pokušavao sam da gledam na sebe kao na nešto malo tamo negde dole, i da se postavim u perspektivu naratora. Svako ko piše priče vidi svoje likove odozgo. Tako nam i filmovi ponekad pružaju mogućnost da posmatramo sebe odozgo, iz druge perspektive, da vidimo sebe kao deo jedne veće celine.

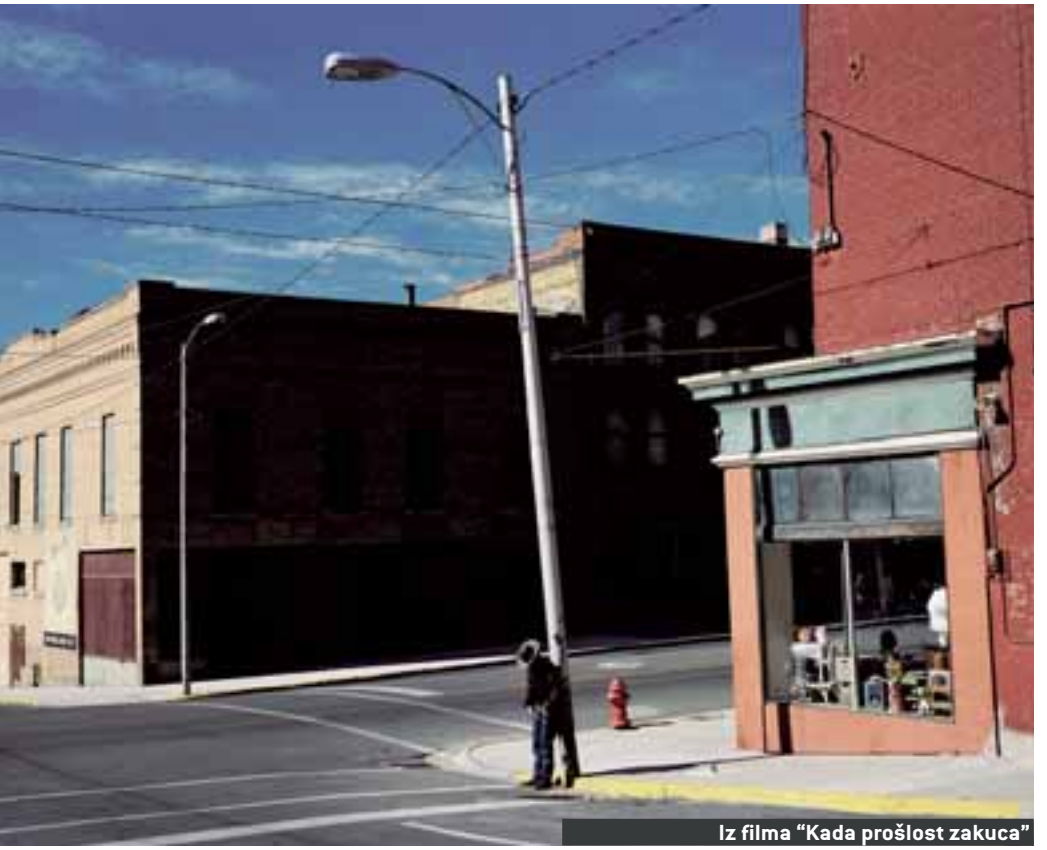
Broj vaših filmova iz godine u godinu raste, ali vi i dalje uspevate da sačuvate neku vrstu dečje naivnosti iz koje i izviru metafizička pitanja o samoj biti sveta. Kako uspevate da održite taj pogled na stvari?

Znam da to nije lako, ali s druge strane, svako ko je ikada zaista razgovarao sa detetom i odgovarao na dečja pitanja, mogao je da vidi da nije u mogućnosti da na njih odgovori, jer je dete, odnosno to dečje pitanje, veće od bilo kog odgovora koji mu možete dati. Veoma često, čitav proces stvaranja filmova sastoji se u izbegavanju velikih pitanja, u pokušajima da se objasni to i to i konstruiše nešto što ima smisla. Jedno dečje pitanje može da gurne prst u oko. Mislim da je s vremena na vreme dobro biti svestan toga, ponekad je neophodno uzeti ova pitanja u ozbiljno razmatranje. Mi uglavnom zanemarujemo tu vrstu zapitanosti, jer za tu vrstu dilema obično nemamo odgovore. A pošto nemamo odgovore, zaboravljamo pitanja, poput onoga o pojmu večnosti. Svako dete želi da zna šta je to večnost. Kada sam ja imao pet ili šest godina, ponekad nisam mogao da zaspim noću, jer me je pomisao na večnost toliko mučila da mi nije davala da spavam. Niko od odraslih koje sam pitao o večnosti, nije bio u stanju da mi da nikakav odgovor. Dakle, to pitanje je i dalje aktuelno u mom životu. Čak i danas kada se

koncentrišem na pojam večnosti, to me veoma poremeti.

Izgleda da se sa vašom potrebom da postavljate takva pitanja ipak promenilo nešto nakon filma *Nebo nad Berlinom*? Da li je taj film bio nekakva vrsta prekretnice u vašem radu?

U *Nebu nad Berlinom* sam možda prvi put sam sebi dozvolio da uvedem neka metafizička pitanja u proces pravljenja filma. U početku, kada sam došao na tu ideju o anđelima, anđelima čuvarima kao likovima u filmu, nesam živeo sa svešću o toj nemogućnosti, shvativši da ti likovi koje sam prizvao traže nešto što je potpuno prevazišlo moje mogućnosti. I taj film, uprkos nemogućnosti da to učini, bio je nošen nečim što je mnogo veće od mene samog i što ja nisam sam proizveo. A ti anđeli, koje sam na neki način prizvao kroz metafore, nosili su nas, držeći naš film i taj neizmeran napor da se služimo tim metaforama. I na kraju sam shvatio da mi je čitav film na neki način bio dat, da ja nisam bio njegov stvaralac, već da sam bio na strani onoga koji prima.

Iz filma "Kada prošlost zakuca"

kako sam prihvatio tu čudnu ideju, jer mi je ona omogućila da vidim grad Berlin iz različitih uglova. Zaključio sam da anđeli nisu loše rešenje zato što su nevidljivi, oni su mogli da menjaju svoj položaj ili da doslovno prolaze kroz zidove. Tako su mi, kao naratoru, dozvolili da načinim veću i jasniju sliku o tom gradu i njegovoj istoriji nego što bi to mogao bilo koji čovek. Na taj način sam prihvatio anđele kao narativne elemente ili, mogu reći, kao metafore. Nisam ih zaista shvatao ozbiljno, oni su za mene bili kao neka vrsta oruđa. I tako, dok smo snimali scene sa njima, dok smo radili na filmu, kroz poglede anđela sam zapravo shvatio da se dešavalo nešto što nisam nikako mogao da kontrolišem, da je čak i sam napor da se u filmu predstavi tačka gledišta anđela bio smešan, i da kamera nije bila u stanju da to na bilo koji način prenese. Nastavili smo sa radom, i ja

Ovo vas pitam zbog toga što oni koji vam nisu naklonjeni obično kažu da je Venders, nakon tog filma, postao suviše opsednut samim Vendersom?

Mislim da sam nakon tog filma shvatio da Vim Venders uopšte nije bio stvoritelj svog univerzuma. Više sam bio kao neki sakupljač i, kako bih rekao, više sam primao, pronalazio neke stvari. Nisam bio izumitelj, meni je mnogo toga bilo samo dato. Dakle, mislim da je tačno upravo suprotno od onoga što neki govore, sve sam manje i manje ubeđen da sam bio svemoćan režiser.

Koliko su uopšte brojni oni koji vas prate u svim fazama rada? Možda upravo od njih nastaje neka zajednica ljudi rasutih po čitavom svetu koji imaju mnogo više dodirnih tačaka od te da vole jednog filmskog reditelja?

To nije nova pojava. Mislim da je u istoriji filma, kao i rokenrola, uvek bilo neke vrste klubova, porodica, da tako kažemo. Pogledajmo rad, recimo Trifoa, ili Tarkovskog, koji su sada mrtvi. Ja pokazujem njihove filmove svojim studentima, jer sada držim i nastavu, i oni uviđaju da porodica kojoj sam ja u to vreme pripadao, tj. ljudi koji su bili pod velikim uticajem Tarkovskog ili Trifoa, nastavlja da živi. I taj potencijal, taj način objašnjavanja sveta, ta želja da se saznaje sve više, ukazuje možda ne samo na porodicu već i na neku vrstu sekte. I u književnosti imamo istu pojavu. Možda je uloga umetnosti da stvara znanja koja delimo sa drugim ljudima, koja možemo da prepoznamo i koja nosimo sa sobom.

Sećam se jednog trenutka. Možda je to dobar trenutak. Kada sam prvi put u svom životu posetio jednu istočnu zemlju, bilo je to 1969. godine, imao sam 24 godine. Otišao sam u Budimpeštu u vreme kada je bila socijalistička zemlja. Šetao sam naokolo i, nakon nekog vremena, udaljio sam se od svih ostalih, želeo sam da malo budem sam. Budimpešta je za mene zaista bila deo jednog čudnog sveta, jer nigde nije bilo komercijalnih natpisa, reklama, nije bilo proizvoda u radnjama, sve je bilo kao na nekoj drugoj planeti. S druge strane, ljudi su izgledali kao i bilo gde drugde, ali njihovi životi su bili potpuno drugačije uslovljeni, tako da sam se stvarno osećao kao da hodam po drugoj planeti. Išao sam praznim ulicama, dok kroz jedan prozor nisam čuo udaljeni zvuk jedne pesme od Bitlsa. Zastao sam tamo i skoro zaplakao, shvativši da je to nešto zajedničko što imamo, možda jedino zajedničko. Jednog dana, to pomislim uvek kada pustim tu istu pesmu od Bitlsa, svi ćemo biti deo iste kulture. I tada, kada budemo imali tu vrstu zajedništva, bićemo znatno jači, možda čak i od svega onoga što nam nameće bilo kakva uslovljavanja.

Da li je vrsta zajedništva koje povezuje ljubitelje vaših dela jedan od razloga što i dalje pravite filmove?

Da, svakako. To je i razlog zašto putujem zajedno sa svojim filmovima. Ja takođe veoma volim muziku, rokenrol, slikarstvo, književnost, i ja sam ono što jesam zahvaljujući tome što sam mogao da vidim određene filmove, čujem određenu muziku i da pročitam određene knjige, a to me na neki način pokreće da budem deo tog procesa. Tačnije, nadam se da sam deo tog procesa i da će ti filmovi otvoriti vrata mojoj publici, baš kao što drugi filmovi otvaraju vrata meni. ×

SLOBODAN KOSTIĆ

Zavodljive dubine plišanog podzemlja

Lu Rid na pozornici i danas isijava onaj isti makabrični dekadentni šarm sredine šezdesetih. Naredne sedmice održaće koncert u Beogradu

PIŠE: ZORAN PAUNOVIĆ

First we take Manhattan, then we take Berlin
LEONARD KOEN

DRUGA DECENIJA života bila je presudna za razvoj tragično i nepotrebno rano upokojene umetnosti, u redovima ostarelih poklonika upamćene pod nazivom rokenrol. Ponikla u začecima potrošačkog društva ranih pedesetih godina dvadesetog veka, kao posledica, pored ostalog, nove ekonomske moći i političke osvešćenosti mladih generacija, u visoko razvijenom potrošačkom svetu, ta će umetnost u nekom neodređenom trenutku devedesetih doživeti i svoj kraj, da bi nastavila da egzistira u nepristojno šarenom i bučnom zagrobnom životu, lišena gotovo svakog smisla izuzev komercijalnog. Sredinom šezdesetih, međutim, njen pravi smisao tek je počinjao da se nazire, onaj smisao što će je ubrzo pretvoriti u silu koja će bezuspešno, ali donkihotski velelepno, pokušati da promeni svet. Tada je, naime, rokenrol izašao iz kratkih pantalona u kojima su ga, vrteći se u začaranom kvintnom krugu, predugo držali kabaretski uniformisani prvoborci poput Litl Ričarda ili Džerija Lija Luisa: muzika nije prestala da bude poziv na ples, ali je istovremeno postala i poziv na razmišljanje, a onda i bunt protiv svih nametnutih oblika mišljenja i trošenja vremena. Grupa Velvet andergraund nudila je upravo to: umesto politički korektnog eskapizma, putovanje u srce tame; umesto nedotupavnih ljubavnih fraza, gnevne i bogohulne pesničke tirade Lua Rida; umesto bezazlene zabave, opasnu i subverzivnu provokaciju.

Razloga za provokaciju u tadašnjoj Americi bilo je u izobilju: hladni rat sa Sovjetskim Savezom i vreli rat u Vijetnamu, antirasistički pokret i iz njega proistekla "gibanja" na univerzitetima, jačanje nove levice – sve to zajedno doprinelo je da omladina šezdesetih godina počne aktivno, katkad i veoma borbeno, da dovodi u pitanje liberalizam, građanski moral, vladavinu razuma i druge životodavne himere zapadne civilizacije. Relativno lako ostvarena pobeda u Drugom svetskom ratu stvorila je u njihovim spolja i iznutra kratko podšišanim očevima uverenje da treba ostati uniformisan, pokoran, i spreman na prihvatanje svog mesta i u mirnodopskoj komandnoj hijerarhiji; verovali su da će time sebi obezbediti uspeh i u svim predstojećim, kako se tada i drugde govorilo, životnim bitkama. Generacija rođena tokom četrdesetih godina, međutim, tek je trebalo da dobije svoj rat. Pre toga, morala je i da ga započne.

Kao i toliko puta ranije u istoriji čovečanstva, taj rat započeo je u oblasti umetnosti. Šezdesete su u američkoj kulturi od samog početka bile epoha otvaranja novih mogućnosti, stvaranja nove svesti o umetnosti kao uzbudljivom eksperimentu, u kome i nije poželjno da baš svaki korak bude unapred precizno osmišljen. Spontanost i improvizacija kao osnovne odlike stvaralačkog čina bile su deo nasleđa modernističke umetnosti s početka veka; udružene s novim senzibilitetom prvih posleratnih generacija, te su odlike već pedesetih godina otvorile prostor za novu umetnost, koja će u narednoj deceniji iznedriti i čitavu jednu sasvim novu i samosvojnu kulturu. U temelje te kulture bila su ugrađena dela poput poeme *Urlik* Alena Ginzberga, ili romana *Na putu* Džeka Keruaka. Iz takvih i sličnih dela korifeji rok kulture šezdesetih sticali su svest o tematskoj i ekspresivnoj širini kojima će ubrzo uspeti da prevaziđu onaj do tada nepremostivi jaz između umetnosti i svakodnevnog života, i potom popularnu kulturu pretvore u moćno oružje subverzije. Značajnu ulogu u tom procesu, slavno okončanom veličanstvenom implozijom energije na festivalu u Vudstoku u avgustu 1969. godine, odigrala je grupa Velvet andergraund, tvorevina Lua Rida i Endija Vorhola.

Lu Rid je odrastao u Bruklinu, uz stroge i

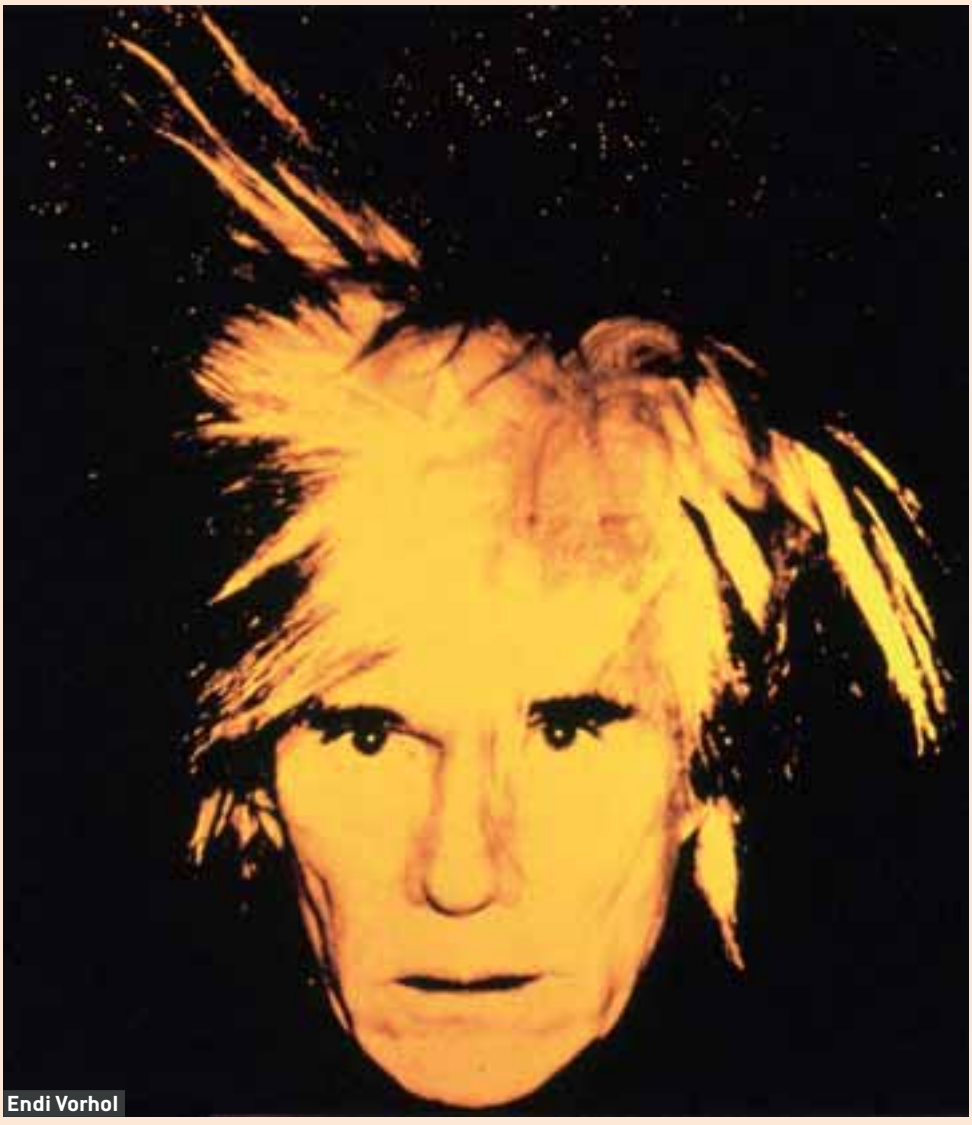

GODINA 1967: Niko, Vorhol i Velvet andergraund

Već u prvim danima zajedničkog prosviravanja Ridovih kompozicija, na stanici podzemne železnice naleteli su na gitaristu Sterlinga Morisona, Ridovog prijatelja sa studija. Ovaj se opet setio da njihov zajednički poznanik Džon Taker ima sestru Morin, koja svira bubnjeve. I tako je, 11. decembra 1965. godine, grupa Velvet andergraund u jednoj njujorškoj srednjoj školi održala svoj prvi koncert. Neobična je bila već i sama postava u kojoj su nastupili – sa devojkom za bubnjevima i Kejlom koji je svirao bas, klavijature i električnu violinu, uz Morisona i Rida sa gitarama – ali je još neobičniji bio svetonazor koji su širili sa pozornice, ponašanjem koje je bilo u punom saglasju sa nimalo umiljatim stihovima i muzikom. U nostalgičnom prisećanju njihovog prvog menadžera Ala Aronovica, oni su bili "narkomani, hohštapleri, lopuže. Većina muzičara u to vreme negovala je nekakve uzvišene ideale, ali Velveti su bili teški seratori. Oni su jednostavno bili lopuže". Verovatno mu je zbog te njihove lako uočljive nekonvencionalnosti (prilikom prvog susreta ukrali su mu kasetofon) >>

konzervativne roditelje, čije će najcrnje slutnje i strahove veoma rano početi da pretvara u stvarnost. Brižni otac odveo ga je psihijatru kada mu je bilo sedamnaest godina da bi ga izlečio od homoseksualnih poriva i dramatično kolebljivog raspoloženja. Lekar je lucidno preporučio elektrošok terapiju; ta će terapija, osim mržnje prema roditeljima, usaditi u Lua i visoku voltažu na koju će narednih decenija trajno ostati priključen.

Tokom godina studija na Univerzitetu Sirakuza izdvajao se svojom sklonošću prema muzici i narkoticima. I jedno i drugo nesebično je delio sa svojim vršnjacima – ovo drugo, istina, uz izvesnu materijalnu nadoknadu. Karijeru dilera droge – u to doba još uvek prilično egzotičnu profesiju – po okončanju studija pokušao je da zameni karijerom profesionalnog muzičara: u leto 1964. godine dobio je posao kompozitora jeftinih pop pesmica za jednu još jeftiniju muzičko-producentsku kuću. Da ga bestidno komercijalizovana popularna kultura ne bi potpuno progutala, morao je makar da pokuša da on proguta nju i pretvori je u deo novog, neuporedivo manje konformističkog umetničkog koncepta, koji se već tada prilično jasno kristalisao u njegovoj svesti. To, međutim, nije mogao da ostvari sam. Na svom radnom mestu unajmljenog kompozitora upoznao je klasično obrazovanog muzičara Velšanina Džona Kejla, sa kojim ga je zbližila ljubav prema muzici, anarhiji i heroinu.

Endi Vorhol

Lu Rid, danas

REUTERS

delovalo sasvim prikladno da im prvu dvonedeljnu tezgu organizuje u klubu pod nazivom Kafe bizar. Među nedužnim turistima, koji su u klubu uz egzotična pića dobijali sa scene i neočekivanu porciju horora i sablazni, jedne večeri našao se i Endi Vorhol.

Ugled i novac stečen tokom pedesetih godina, Vorhol je početkom šezdesetih poželeo da iskoristi za pionirsku misiju temeljnog redefinisanja odnosa između popularne i "visoke" umetnosti, odnosno ustoličenja pop kulture kao, po njemu, jedine autentične umetnosti kraja dvadesetog veka. Stoga su članovi grupe, naročito Lu Rid, vrlo brzo postali inventar Vorholovog studija Fektori, smeštenog u velikom potkrovlju jedne četvorospratnice u Četrdeset sedmoj ulici na Menhetnu. Ako je Kafe bizar bio bizaran, Fabrika je bila mesto koje je pripadalo nekom drugom svetu. U ovom epicentru njujorške visoke popularne kulture okupljali su se oni koji su iščekivali svojih petnaest minuta slave, kao i oni koji su ih upravo trošli, ali i mnogi koji su ih odavno potrošili: foto-modeli i glumci, pesnici i slikari, i svi ostali koji su sebe s razlogom ili bez razloga smatrali avangardom.

Velvet andergraund jesu bili avangarda. Toga je morao biti svestan čak i Endi Vorhol, za koga je rokenrol bio tek jedan od načina – nikako ne i najvažniji i najkreativniji – da se bude drugačiji. Velveti su odista umeli da budu drugačiji i to je, a ne njihova muzika, privuklo Vorhola. Ovi su, opet, zaključili da bi im njegovo razvikano ime moglo biti od koristi u građenju karijere art-rok grupe, i tako je Endi Vorhol postao zvanični menadžer grupe Velvet andergraund.

On to, međutim, nije shvatio tek kao počasnu funkciju, zasluženu time što im je omogućio da kao živa muzička pratnja upotpunjuju projekcije njegovih andergraund filmova, već je odlučio da se aktivnije no što je iko očekivao uključi u rad grupe. Najpre je zaključio da odbojni Luov lik isturen u prvi plan ometa istinski medijski prodor grupe, pa im je predložio da za pevačicu uzmu mladu Nemicu po imenu Niko. Mistična i neodoljiva, ona je već imala zapaženu karijeru foto-modela i određena iskustva s muzikom: na tom planu, značajniji od činjenice da je u Engleskoj snimila jedan album bio je podatak o njenom prisnom druženju sa zlehudim gitaristom Stounsa Brajanom Džonsom i Bobom Dilanom. Amfetamin je uzimala iz čisto profesionalnih razloga – da bi sačuvala vitku liniju. Sve to nije nimalo impresioniralo Rida i Kejla, koji su se ogorčeno protivili Vorholovoj zamisli o Niko kao pevačici Velvet andergraunda. Ipak, pošto i u oblasti beskompromisnog art-roka sve ima svoju cenu, kada im je uporni mecena ponudio nove instrumente i prostor za vežbanje, uz nešto malo dodatnih zadovoljstava za dušu i telo, složili su se da njegovu ljubimicu puste da u pojedinim numerama otpeva glavni vokal. Naravno, podlo bi i netačno bilo reći da je Ridova odluka da napiše nekoliko pesama za Niko (među njima će se naći i neke od najlepših u opusu Velvet andergraunda, poput *Femme Fatale* ili *I'll Be Your Mirror*) bila podstaknuta isključivo koristoljubljem. Ta odluka bila je i odraz istinske naklonosti i poštovanja koje je gajio prema Vorholu.

"Polja" o Vorholu

Martovsko-aprilski broj novosadskog časopisa za kulturu "Polja" posvećen je Endiju Vorholu. O Vorholu, "najgorem, ali i najznačajnijem i najuticajnijem umetniku svog vremena", za "Polja" su pisali Andrej Tišma, Bojan Jovanović, Draško Ređep, Ješa Denegri, Jovica Aćin, Mihajlo Pantić, Mileta Prodanović, Miodrag Raičević, Muharem Bazdulj, Radivoj Šajtinac, Robert Tili, Miško Šuvaković, Vasa Pavković, Vladimir Kopicl, Vule Žurić, Zoran Ćirić, Zoran Đerić, Zoran Paunović, a u broj su uvršteni tekstovi Daglasa Koplanda i Dejvida Bouvija, te Janusa Niciporoviča iz Poljske, Jekaterine Đogot iz Rusije, Mihala Bička iz Slovačke, Đorđa Tolvaija iz Rumunije.

R. V.

Spona koja je povezivala Lua Rida i Endija Vorhola bila je čvrsta i mnogostruka. U vreme kada su se upoznali, dvadesettrogodišnji Rid je u bogatom i slavnom tridesetšestogodišnjaku video istinsku roditeljsku figuru kakva mu je oduvek nedostajala. Ovaj je opet u Ridu video sopstvenu, znatno mlađu inkarnaciju, a s njom i mogućnost da ostvari i ono malo preostalih neostvarenih snova i ambicija. Povrh toga, i jedan i drugi su svoju introvertnost i ranjivost skrivali iza drečavih maski agresivnih ikonoboraca. Njihova umetnička simbioza najznačajnije plodove dala je u dva ostvarenja: u začudnom performansu pod naslovom *The Exploding Plastic Inevitable* i na prvom, s punim pravom legendarnom i istorijskom albumu grupe Velvet andergraund.

Program *The Exploding Plastic Inevitable* bio je, današnjim rečnikom rečeno, multimedijska prezentacija. U njemu je grupa imala zadatak da stvara muzičku podlogu za sedamdesetominutni nemi crno-beli film pod naslovom *Velvet andergraund i Niko: Simfonija zvuka*. Njihova sklonost ka improvizaciji dobila je u ovako osmišljenom nastupu mogućnost da se razmahne više no ikad, i smelo ispita sopstvene granice. U tim nastupima, u kojima su sopstvenim likovima na pozornici darivali svaki put drugačiji život, Velveti su svojim raznolikim inkarnacijama umeli da iznenade i sami sebe: umeli su da budu i ortodoksni ritam i bluz bend, i avangardni umetnički ansambl, i sasvim konvencionalna pop grupa, ali i sve to odjednom. "Znali smo da se događa nešto revolucionarno", reći će kasnije Endi Vorhol. "To smo jednostavno osećali. Sve to ne bi delovalo tako čudnovato i sveže da pri tom nije probijena i neka barijera."

Zarad probijanja još nekih barijera – nalagali su to neumoljivi zakoni šou-biznisa – trebalo je snimiti i prvi album. Grupa je imala dovoljno pesama, s tim što su mnoge od njih zbog svoje političke nekorektnosti i moralne dubioznosti mogle predstavljati odličan nastavni materijal za obuku mladih cenzora. Zbog toga je Vorhol promućurno odlučio da grupa najpre snimi album, pa da tek onda pokuša da ga proda nekom izdavaču. Tehnička ograničenost u ovom slučaju donela je neograničenu stvaralačku slobodu: album je snimljen u jeftinom studiju, sa svega četiri mikrofona, ali je doneo pravu eksploziju stvara-

lačke energije petoro sasvim osobenih i svojeglavih muzičara, prvi i poslednji put združenih u tako homogenom zajedničkom ostvarenju. Pesme su, istina, na prvi pogled bile izuzetno heterogene: od pankerski žestoke, seksualno ambivalentne *I'm Waiting for my Man*, preko sasvim ezoterične, paučinaste *I'll Be Your Mirror*, do Ridove bespoštedne autodestruktivno-autobiografske ispovesti pod naslovom *Heroin*, kojom je drsko i otvoreno gurnuo prst u oko tadašnjem kulturnom, i svakom drugom establišmentu.

Umesto prsta, zapravo, gurnuo im je u oko bananu. Žuta banana na beloj podlozi – naravno, Vorholovo delo – postala je jedan od najčuvenijih omota ploča u istoriji vinilnog rokenrola (epoha kompakt-diskova gotovo će potpuno obezvrediti ovaj vid umetničkog izraza). Taj omot, uz činjenicu da je Vorhol bio potpisan i kao producent ploče, presudno je uticao na odluku kuće Verve da otkupi i konačno, u martu 1967. godine, objavi prvi album Velvet andergraunda. Prava, velika karijera grupe mogla je da počne.

Ili se to samo tako činilo. Jer, ulazak u mašinu rok industrije obeležio je početak kraja Velvet andergraunda. Odlazak na turneju po Kaliforniji bio je greška. Ne samo da su Velveti mrzeli zvuk zapadne obale već su i deca cveća u San Francisku videla Velvet andergraund kao otelotvorenje urbanog zla, njujorške prljavštine i mraka koji će uništiti čednu lepotu kalifornijskog roka. Kalifornija je želela da nastavi da sanja, Velveti su nastojali da je na bučan i grub način probude. I tako, posle prvih neuspešnih nastupa, neizlečivo je narušena hemija ne samo između grupe i publike već i unutar same grupe. Počele su uobičajene rasprave oko podele honorara, raspodele glavnih i epizodnih uloga u grupi, i sličnih ne previše umetničkih pitanja. U proleće 1967. godine, Lu Rid je odlučio da prekine saradnju sa Vorholom i Niko. Niko će otpočeti solo karijeru, Vorhol će takođe otići svojim putem, na kome će ga uskoro sustići metak iz pištolja sumanute obožavateljke. Preživeće, ne samo on, već i njegov uticaj na Velvet andergraund i čitavu rok kulturu. Lu Rid na pozornici i danas isijava onaj isti makabrični dekadentni šarm sredine šezdesetih; dok u suton korača ulicama Menhetna i Bruklina, za njim se vuče duga senka Endija Vorhola. Lišena onih stranica koje su ova dvojica zajednički ispisala, istorija rokenrola bila bi možda malo manje mračna, ali svakako i mnogo manje uzbudljiva. ×

piše: Dragan Ilić

Štiklom u sridu

Dva osnovna balkanska mita na kojima se zasniva dramaturgija ratova i medija jesu legende o **srpskom junaštvu i hrvatskoj kulturi**. Dramatični raspad Jugoslavije, obostrana medijska barijera i tranziciono pomirenje, sve su to pokušaji da se ove dve prepletene legende ispričaju novim generacijama Srba i Hrvata. Svi ostali narodi u ovoj tragikomediji shvaćeni su kao epizodne uloge ili **kolateralna šteta**. Već godinama virimo jedni drugima u dvorišta kroz rupe na tarabi, a u poslednje vreme kroz te rupe su nam provukli kablovsku televiziju. U Srbiji više ne možemo da dočekamo Beoviziju i nastup Grandovih zvezdica, jer je pitanje Evrosonga postalo **suštinsko na Balkanu**. Nije važno što vukovarski veteran iz čista mira počne da puca po pijaci u Pančevu, što sudija Vrhovnog suda odgovara zbog primanja mita, sin masakrira roditelje u Novom Sadu, vladika Pahomije biva oslobođen optužbi za seksualno zlostavljanje dečaka, u Hagu teče proces po tužbi BiH, sve je to mačiji kašalj ili ptičiji grip. **U pitanju su proceduralne stvari.** Da se ne lažemo, u Bosni je bilo i postrojbi Hrvatske vojske koja je uredno špartala Banjalukom u ratno vreme u punoj ratnoj opremi, da bi bolje zašla s leđa balijama, ali **Hrvati su se izvukli**. Kod nas je situacija komplikovanija, naročito nakon bombardovanja 1999, pa sad postoje i proceduralni problemi. Dosta je teško napraviti televiziju koja će delovati normalno u ovako nenormalnim okolnostima. Ako verujem direktoru RTS-a gospodinu Tijaniću da **narod veruje RTS-u**, našem tv-brendu, onda verujem da je najvažnija stvar na televiziji zabava.

Otud Beovizija postaje nasušna potreba, baš kao i Dora u Hrvatskoj. Tamo je na poslovično dosadnom takmičenju ršum napravila **Severina** pobedom i pesmom "Moja štikla". Muziku je napisao Đorđe Novković, aranžman uradio **Goran Bregović**, a tekst je sročila Seve lično. Ovaj lascivni linđo uz dinarsko orzenje (ili ojkanje) uz vrhunsku Grand produkciju razvalio je otužnu festivalsku konkurenciju – Massimo **(duboko osjećajno)** i lokalne legende Ulični svirači u tango aranžmanu. Hrvatska muzička javnost smatra da je Severinina pjesma "**srbočetnički turbo-folk"**, "srbovanje" i "vrhunac sustavnog uništavanja hrvatske glazbe". U emisiji "Otvoreno" na HRT-u gledao sam žustru polemiku gde su učestvovali – autor (prevejani muzički lisac Novković), **povređeni pjevač-patriota** i potpisnik prosvjednog pisma (Matko Jelavić), etnomuzikolog – intelektualka koja se bavi samo hrvatskom muzičkom tradicijom i mrzi turbo-folk i **Severinin pornić**, muzički kritičar koji je očajan što nema više klasike na HRT-u i antropolog koji **donekle** kapira Severinin fazon. Danas sam poptuno svestan da je turbo-folk najbolji lakmus papir za balkanske demokratije. Hrvatima smeta srpski prizvuk, Srbima turski i sve tako do Irana, gde se zbog prodaje takvih diskova **odsecaju ruke**. Prema anketama, 60 odsto mladih Zagrepčana voli srbijanski turbo-folk, što je tamo velika bruka. Arije iz Gotovčeve opere *Ero s onoga svijeta* deca smatraju delom Marka Perkovića Tompsona, baš kao što srednjoškolka u Beogradu veruje da su se četnici i partizani hrabro borili protiv Turaka. U Hrvatskoj su na Dori prvi put pale maske i pobedila je muzika koju narod na ovim prostorima najviše voli uprkos činjenici da nije **politički korektna**. Zamislite, recimo, raspravu o nacionalnoj kulturi i identitetu ABBA ili Džonija Logana. Posle godina zloupotrebe, narodnjaci postaju kohezivni faktor na Balkanu, pa je pesma **"Moja štikla"** postala ključna numera i za Severinu i za Bregovića događaj po značaju ravan okupljanju Bijelog dugmeta. Neverovatno je što ekstremni kritičari (što je manir koji prati turbo-folk u Srbiji) počinju da traže čistotu etničkog porekla autora, utvrđujući da ni Severina ni Bregović ni Novković nisu etnički čisti Hrvati, već kojekakvi **srpski polutani**. Gospodin Tijanić se u međuvremenu obratio gledaocima ubeđujući nas da će RTS imati u našem društvu ulogu koju BBC ima u britanskom. Evo, priznajem, plaćam pretplatu unapred, očekujem poboljšanja, neću da unapred budem zloban, iako me govorancija podsetila na Miloševića, ali poređenje RTS-a sa BBC-jem liči na zagonetku – **više od autonomije, a manje od nezavisnosti.** To je narodna zagonetka koju niko ne razume, dostojna Baš-Čelika, ali neko stalno smišlja nove. Nisu izbeglice nego privremeno raseljena lica, nije RTS nego nacionalna mreža evropske Srbije. I emisije tako menjaju ime kako se država smanjuje – od "Dozvolite da vam se obratimo" ostade samo "dozvolite...", kao da ih je neko ućutkao pre nego što su zaustili pitanje, a od "Nedeljom odmori!" postade "Žikina šarenica".

Ja sam samo želeo da čujem koliki je procenat naplate tv-pretplate, jer je to merljiv statistički podatak koji govori o stepenu poverenja. Dobar dan – naplatili smo 90 odsto uz račune, očigledno vam se program sviđa, 300 dinara **nije neka kinta**, verujete nam, **do viđenja i laku noć.**

Ovako su, da citiram Tijanića, **razmere moje usamljenosti** kao redovnog platiše tv-pretplate zaista kosmičkih razmera i epohalne. Ima li pretplatnikâ na drugim planetama? ×

POZORIŠTE

Srbijanska ibijevština

Miloš Nikolić, *Atentat*
režija **Ljuboslav Majera**
igraju **Slobodan Ljubičić, Vahidin Prelić** i dr.
gostovanje Narodnog pozorišta iz Užica u JDP-u

Nedavno gostovanje Narodnog pozorišta iz Užica u Jugoslovenskom dramskom pozorištu ponovo nam je otkrilo jednu nepravedno zaboravljenu domaću dramu od pre dvadeset godina – "istorijsku komediju" *Atentat* Miloša Nikolića. Pojam *istorijska* u žanrovskom određenju koji je dao sam autor, opravdan je podatkom da siže drame zaista dolazi iz naše istorije: krajem XIX veka pokušan je atentat na srpskog kralja u poljskom klozetu! Iako je istorijski istinit, ovaj događaj deluje neshvatljivo groteskno i apsurdno, što apsolutno legitimiše drugi deo autorove žanrovske sintagme, odnosno njegovu odluku da napiše komediju. U skladu sa ovakvim sižeom, komad je napisan u farsičnom, tragikomičnom i apsurdističkom stilu Alfreda Žarija, a konkretna veza sa ibijevštinom nalazi se u upotrebi iste lozinke za društvene i životne probleme, pogotovu one vezane za vlast, vladanje i vladare. Oba autora, naime, obilato koriste izraz – "sranje".

Motiv "atentata u čučavcu", kome bi teško odoleo bilo koji rasni komediograf, dramski je razložen na dva dela: izgradnju posebnog klozeta za kralja u sklopu priprema za njegov doček u nekoj nedođiji, i kraljevu posetu koja se završava pokušajem atentata u tom klozetu. Ove glavne dramske situacije nisu detaljnije razrađene, u okviru njih ništa se važno ne dešava, osim što lokalni kapetan optužuje lokalnog večitog studenta da se samo razmeće jer nema hrabrosti za antidržavne akcije, što će ovoga razgneviti i motivisati da prereže daske u kraljevom klozetu. Jedini svedok priprema za ovu *govnariju od zločina* je slep čovek koji je čuo zvuk zavereničke testere (mitska figura "slepca koji sve vidi"), a čiji su se pokušaji da opomene kralja završili očajničkim uzvikom, zbog koga samo što nije izgubio glavu – "kralju ne seri!".

Na osnovu spomenutih izraza, može da se nasluti da je *lascivnost*

BAJA VUJOVIĆ

govora jedna od glavnih odlika komedije *Atentat*. To je neosporno tačno, s tim što lascivnost nema za cilj da sablažnjava malograđansku publiku, niti da označava neki konkretni milje ili karakter. Sočan, bujan i lascivan jezik je sastavni deo jednog sveobuhvatnog *poetskog prosedea*, koji je izvorno uslovljen i određen time što je komad napisan u stihu. Gotovo sve misli i emocije koje komad pokreće rezultat su te *poetske evokacije*, mada ima i delova u kojima dolazi do znatnog verbalnog šlajfovanja, u kojima lascivni jezički žongleraj na silu pravi humoristički efekat.

Ipak, središnja metafora drame, bar onako kako je ja vidim, ne proističe toliko iz dramskog govora, mada je u njemu podržana i razvijena, koliko iz osnovne dramske situacije. Atentat na kralja u klozetu razotkriva, na metaforičkom planu, svu zaostalost i divljaštvo jedne sredine u kojoj ne samo da se sve rešava zločinom već i taj zločin mora da bude gadan, primitivan i glupav. Analizom ove metafore stižemo do jedne bitne odlike drame; iako ima ibijevsku šematizovanost i opštost, iako radnja i likovi nisu geografski locirani, komedija *Atentat*, ipak, nudi dovoljno mentalitetskih i kulturoloških obeležja koja je pouzdano ukorenjuju u našu, srbijansku nedođiju (dovoljan je samo kraljev sjajan komentar na gomile mesa kojima ga služe – "povrće vam ovde ne uspeva").

U predstavi užičkog Narodnog pozorišta, reditelj Ljuboslav Majera razvio je, prateći piščeve indikacije, svoj prepoznatljiv, minimalistički i diskretno metaforičan koncept scenskog prostora (saradnik na scenografiji bila mu je Marijana Zorzić-Petrović). Centralno mesto, naravno, zauzima glavni dramski junak – poljski klozet napravljen od svetlih dasaka – a oko njega su još samo sto i korito od istog materijala. Obilata trpeza može da se shvati kao oznaka provincijskih napora da se korumpiraju moćnici iz velikog sveta, dok korito i kuvarica koja u njemu stalno riba nečistoću (posle upadanja u klozet, i *onu* kraljevu) funkcionišu kao simbol zatvorenog kruga vlasti, bezizlazne situacije u kojoj je samo pitanje trenutka kada će čisti postati prljavi. Sve unaokolo pokriveno je trunjem od dasaka za klozet (da bi ovaj znak bio razgovetan, treba da ga bude mnogo više), što može, u krajnje slobodnom tumačenju, da bude simbol moralne i duhovne *piljevine* u kojoj se taj svet guši. Kostimi Snežane Kovačević su realistički, ali diskretno stilizovani kako bi izoštrili pojedinačne tipove (okraćale nogavice, umoljčani džemperi, preuska odela).

U radu s glumcima Ljuboslav Majera je uglavnom uspeo da scenski artikuliše komičku dinamiku i vitalnost ovog komada. Ipak, u pojedinim momentima, tekst je bio ugrožen problemima u glumačkoj interpretaciji, bilo da je u pitanju savladavanje stiha, "obična" govorna artikulacija (bilo je saplitanja u govoru, zamuckivanja, vraćanja), ili prenaglašenost i nerazgovetnost sredstava, što je prilično narušavalo utisak o zanatskom nivou predstave. Iz ansambla se izdvajaju Slobodan Ljubičić kao Slepac, tragikomična figura pronicljivog čoveka koji vidi više od drugih, i Vahidin Prelić kao dezorijentisani, prpošni i nesigurni Večiti student s nervom revolucionara... Čini se da bi za ambicioznije ansambl-predstave u manjim pozorišnim sredinama bilo poželjno da se pozove jedan do dvoje glumaca iz većih centara, kako bi oni povukli celu stvar i pokrenuli svoje kolege.

Poslednje, ali ne i najmanje bitno: predstava *Atentat* u Narodnom pozorištu iz Užica je pametan repertoarski potez, jer spaja zdravu zabavu s ozbiljnim značenjima. Kao i Nikolićeva komedija tako i Majerina predstava ima tu dobroćudnu komičku snagu i vitalnost, ali ne i onaj perfidni, ulizivački ton, kojim se abolira prostački menatalitet koji bi, navodno, trebalo da se kritikuje i ismeva.

IVAN MEDENICA

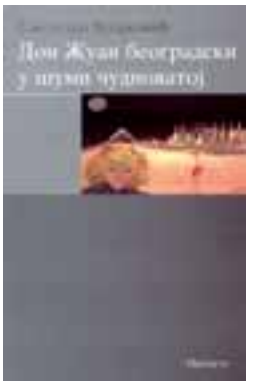
KNJIGE

Mušičavo i lucidno

Svetozar Vlajković: *Don Žuan beogradski u šumi čudnovatoj*
Prosveta, Beograd 2005.

Možda i grešim, ali ne mogu se oteti dojmu da će mlađi čitaoci, oni koji su se formirali u devedesetim, ugledavši ime autora ove knjige uglavnom slegati ramenima ili se zapitati *who-the-hell*. Tako je, elem, nekako ispalo da je pripovedač i romansijer (te radio-dramatičar i godinama prepoznatljivi *muški vokal* "Poetskog teatra 202"...) Svetozar Vlajković, jedan od bitnih *beogradskih* (u mnogo suštinskijem značenju od pukog mesta stanovanja) pisaca sedamdesetih i osamdesetih, baš negde s nadolaskom Zlih Vremena počeo da otklizava u poluzaborav, u javno polupostojanje. Nije da Vlajković nije i dalje pisao i objavljivao, ali em te knjige nisu bile tako dobre kao neke prethodne, em su mahom izlazile kod nekih opskurnih izdavača (tja, ni ova kojom se ovde bavimo u tome nije izuzetak). Ishod: Vlajkovićev je opus danas jedan od onih pomalo zaturenih, *zagubljenih u tranziciji*, jedan od onih koje manje-više previđaju istoričari i antologičari moderne "beogradske proze". Šteta? Jeste. Nepravda? Svakako, bar kada se radi o njegovom najboljem periodu, onom obeleženom knjigama kao što su *Vera*, *Pokretne stepenice*, *Večernji trkači* ili *Dobar provod*. Mada se zbog toga ne treba mnogo sekirati: knjige su kao voda, uvek nađu svoj put...

Sada se, međutim, Vlajković javlja s "nečim potpuno drukčijim": *Don Žuan beogradski u šumi čudnovatoj* memoarska je proza par ekselans, svojevrsno *svođenje računa* jednog pisca sa sobom, bližnjima, književnom čaršijom i ostalim što je činilo okruženje, iliti neizbežne *kulise* njegove egzistencije. I Vlajković, bogami, taj žanr shvata doslovno, ne libeći se ja-pa-ja pristupa, ne koketirajući mihizovski sa "autobiografijom o drugima": ne, Vlajković će u "Don Žuanu..." em iscrpno opisati sve ono glede "životnog i stvaralačkog puta" za šta misli da je važno da znamo, em iskoristiti priliku da skreše u brk ono što mu sleduje svakome ko mu je kadgod i gdegod stao na put... Ovo mestimično istresanje gorčine – ili pre: mrzovolje kao životnog stava – ponekad malo odviše zaliči na tipično spisateljsko vajkanje o tome kako je njegova veličina nedovoljno prepoznata i cenjena, za razliku od kojekakvih mediokriteta, mrsomuda i picopevaca koji prekomerno i nezasluženo porastoše na račun našeg autora... U tom su smislu Vlajkovićevi autobiografski zapisi ponekad vaistinu pravi ego-memoari, do te mere da to postaje *zabavno*. Ne pateći od autoriteta (što je pohvalno – kad je suvislo), Vlajković će rado podeliti pokoju packu ama baš svakome ko mu se nečim zameri – od Ive Andrića do Davida Albaharija, via Jovan Ćirilov! Ipak, ovo povremeno mrzovoljno međuspisateljsko olajavanje treba strogo odvojiti od trivijalne *strategije trača*, tako popularne u današnjoj i ovdašnjoj (para)literaturi.

Vlajković načelno nikome ne zaviruje u gaće, lonac i buđelar: radije se spori sa ljudima koji imaju drugačije shvatanje književnosti od njegovog, ili pak u nekom trenutku nisu bili dovoljno susretljivi prema njegovoj građanskoj osobi ili književnom delu...

Razume se, pisac "ima pravo" na ovu vrstu ćudljivosti u ovakvom štivu. Značajnije je, uostalom, napomenuti da je "Don Žuan beogradski..." – ispisan više eliptično nego linearno-hronološki – u svojim boljim momentima više nego intrigantan i dragocen fragmentarni prikaz (jedan od bezbroj mogućih, dakako!) društvene, medijske i književne atmosfere Beograda i SFRJ još od ranih šezdesetih pa do druge polovine osamdesetih godina, dakle epohe koja nam danas izgleda već tako zaumno daleko, a opet, bez čijeg razumevanja nećemo mnogo toga razumeti ni o sadašnjosti. Od studentskih dana preko sumornog argatovanja u sudskoj rubrici "Borbe" – koje Vlajković ne samo da moćno opisuje, nego usred kojeg ispisuje i jedan pravi *pamflet protiv novinarstva kao takvog*, koji me je silno zabavio... – do dugogodišnjeg okapanja na Radio Beogradu, te natezanja sa izdavačima i pozorišnim upravama, Vlajkovićevim zapisima špartaju likovi malih i malo većih moćnika, direktorčića i urednič ića, pisaca i onih koji se takvima predstavljaju, zavičajaca (koje prezire), disidenata (u koje sumnja), postmodernista (u koje ne veruje), pozorišnog sveta (do kojeg ne drži) etc. Gotovo programatski odan selinovskim romantičnom (anarho)individualizmu, pisac se – za nekoga možda narcisoidno, za drugog autentično i ubedljivo – postavlja kao nepotkupljivi surfer kroz sopstveni život i literaturu, te lucidni opservator svega i svakoga ko se na toj plovidbi o njega očeše... *Don Žuan beogradski u šumi čudnovatoj* knjiga je koja (možda) pati od mušičavih ma(ha)na karakterističnih za jednu ličnost, ali i obiluje vrlinama zbog kojih je vredna čitanja, i kojom je Svetozar Vlajković podsetio zaboravne ne samo na jedan istorijsko-kulturni pluskvamperfekt koji nas se ipak još i te kako tiče, nego i na jedno kanda još nedovoljno pročitano književno delo. ×

TEOFIL PANČIĆ

SCENA

SNP U KANU

Prvi put nakon više od petnaest godina Srpsko narodno pozorište imalo je priliku da se predstavi relevantnoj evropskoj operskoj publici, i to nastupom u slavnoj Festivalskoj palati u Kanu, u kojoj se odigrava i jedan od najznamenitijih filmskih festivala na svetu. Operski ansambl SNP-a je dva dana za redom, 3. i 4. marta, u pozorištu "Žorž Debisi" izveo Verdijevu operu *Rigoleto*, pod dirigentskom palicom Jona Jankua, u rediteljskoj postavci Vojislava Soldatovića. Nastup novosadske Opere publika je na ovom gostovanju pozdravila višeminutnim aplauzom, nagradivši tako sopran Danijelu Jovanović, solistkinju Opere SNP-a, koju su već upoznali prilikom njenih ranijih gostovanja u Francuskoj, zatim Kamil Maru, gosta iz Rumunije, Sašu Štulića, Marinu Pavlović-Barać, Dragoljuba Bajića, Aleksandra Stamatovića, ali i hor, kao i gospodina Jankua, uglednog dirigenta iz Rumunije, koji godinama uspešno sarađuje s Operom Srpskog narodnog pozorišta. U okviru turneje po Francuskoj (Kan, Bezanson, Bordo), osim operskih biće izvedene i neke od baletskih predstava s repertoara Srpskog narodnog pozorišta.

A. M.

AMERIKA – INDIJA

Novo prijateljstvo – stari interesi

U Indiji više ljudi govori engleski nego u Americi, osim toga njihovo obrazovanje je na zavidnom nivou. Naravno, pored ove srednje klase od 300.000.000 ljudi isto toliko Indusa jedva preživljava. Pred džinom koji se budi je veliki zadatak da i ovaj deo indijskog društva oseti blagodeti privrednog rasta

"Amerika želi Indiju za svog novog 'najboljeg prijatelja", "Amerika ima poverenje u Indiju", "Bušova administracija je naklonjena Nju Delhiju", "Amerika vidi Indiju kao globalnog lidera", "Pala je istorijska odluka..."

Iza ovih optimističkih naslova u medijima širom sveta o najnovijem "strateškom prijateljstvu" nalazi se prošlonedeljno potpisivanje nuklearnog pakta između SAD i Indije. Predsednik SAD Džordž Buš i indijski premijer Manmohan Sing poručili su prošle nedelje svetu da su postigli istorijski dogovor o nuklearnoj energiji: Buš je na sva usta hvalio "veliku indijsku demokratiju", dok je indijski premijer poručio da je uveren da "nema granica indoameričkoj saradnji", a ugledni "Tajms ov Indija" doneo je na naslovnoj strani tekst pod naslovom "Indijsko-američka civilizacija".

Neki analitičari su Bušovu posetu Indiji već uporedili sa Niksonovom posetom Kini 1973. Po njima, potpisivanjem ovog sporazuma Indija izlazi na svetsku pozornicu kao jedna od vodećih sila i partnera SAD što nužno dovodi do promene ravnoteže sile i u regionu i u svetu.

PREKRŠENI PRINCIPI: Amerika je ovim Bušovim gestom napravila velik i značajan izuzetak zbog čega se mnogi mršte i u Indiji i u SAD, ali i u ostatku sveta. Naime, Amerika je prekšila svoj globalni princip o nešireniu nuklearnog oružja potpisavši pakt o saradnji sa Indijom, koja je svojevremeno odbila da potpiše Ugovor o neširenju nuklearnog oružja. Kao što je poznato, SAD su pre osam godina prema Indiji zavele sankcije zato što je "mimo međunarodnih normi isprobala nuklearno oružje".

Dogovorom Buša i Singa precizira se da će Amerika sa Indijom sarađivati na nuklearnom programu, da će Amerika obezbediti gorivo kako bi pomogla razvoj indijske ekonomije i energetike. Naravno, sve pod uslovom da ova Bušova odluka dobije i podršku američkog Kongresa. Robert Blekvil, bivši američki ambasador u Nju Delhiju, rekao je na nacionalnoj televiziji Indije da je ubeđen da će Kongres

FOTOGRAFIJE: REUTERS

Pet sati u Kabulu

Tajnu posetu Avganistanu predsednik SAD je iskoristio da pošalje poruku *urbi et orbi* da će Osama bin Laden biti uhvaćen: "Nije pitanje da li će on biti izveden pred lice pravde, već kada." Bila je to i prilika da Amerika pompezno poruči narodu Avganistana da svojim prijateljima i saveznicima pruža podršku i da "čvrsto stoji uz narod Avganistana koji radi na svojoj budućnosti i uspostavljanju demokratije".

Bušova poseta ovoj zemlji bila je pravi filmski spektakl: avioni su nadletali Kabul, helikopteri su zujali iznad kuća, džipovi hamvi su patrolirali gradom. Specijalnim vojnim helikopterom Buš je prebačen iz vojne baze Bagram u Kabul. U zemlji ima oko 22.000 inostranih vojnika koje predvode američke snage. Inače, do sada je u Avganistanu poginulo oko 200 američkih vojnika. Pet godina posle proterivanja talibana u zemlji se mnogo toga promenilo: situacija je nešto bolja u školstvu i zdravstvu, ali je znatno gora na opijumskim poljima. Talibani su gotovo uništili opijumska polja, a sada proizvodnja heroina vrtoglavo raste. Prošle godine je zabeležena rekordna žetva na opijumskim poljima. Eksperti Ujedinjenih nacija, koji inače hrane 3.000.000 stanovnika Avganistana, kažu da je droga jeftinija nego ikada.

prihvatiti sporazum koji je Buš napravio sa Singom, kada detaljno razmotri "strateški kontekst indo-američkih odnosa". Blekvil naglašava da pakt stavlja u istu ravan Nju Delhi i Peking, i da "niko ne želi da Kina zato što ima nulearno oružje dominira nad Indijom".

Većina analitičara u svetu očekuje da će sporazum dobiti zeleno svetlo i da će Indija moći da trguje sa drugim zemljama, nuklearnim silama: oko 40 zemalja okupljeno je u Udruženje nuklearnih snabdevača koje kontroliše globalne nuklearne transakcije. Trebalo bi da i ove članice ukinu sankcije Indiji i da ovim činom Indija bude primljena u društvo zemalja, nukleranih sila.

Indijski premijer Manmohan Sing ushićeno je naglasio da je zasluga Bušova administracije ogromna i da mu on duguje veliku zahvalnost.

Ovim sporazumom Indija se obavezala da će od 22 svoja nuklearna reaktora veći deo, precizno 14, posvetiti istraživanju u mirnodopske svrhe. Posebno je važan detalj da će međunarodni inspektori prvi put imati pristup indijskim nukleranim reaktorima. Indija neće čak morati da potpiše Sporazum o neširenju nuklearnog oružja.

Buš je otvoreno poručio da je sklapanje ovog pakta o nuklearnoj saradnji u interesu američke ekonomije, ali da će obe strane imati ogromnu korist.

KRITIKE I POHVALE: Laskave poruke američkog predsednika o novom partnerstvu i prijateljstvu, o indijskoj demokratiji, nisu utišale kritičke tonove u Indiji. Deo opozicije u Indiji, socijalisti i komunisti, ali i brojni nepartijci i predstavnici nevladinih organizacija organizovali su povodom Bušovog dolaska možda najveće demontracije u novijoj istoriji Indije (troje mrtvih), a posle potpisivanja pakta optužili su indijskog premijera da se "Nju Delhi odriče dela svog suvereniteta".

Indijski mediji prigovaraju da Buš nastavlja da koketira sa pakistanskim predsednikom Pervezom Mušarafom kao svojim "vitalnim saveznikom u ratu protiv terorizma, iako ovaj tajno šuruje sa teroristima u Kašmiru". Ovi kritičari prigovaraju da je Buš uvek neutralan kada se povede reč o Kašmiru, a još više zbog toga što Buš okreće glavu na drugu stranu kada se povede reč o tome da Indija postane stalni član Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija. Indijski komentator Bal Takeraj najbolje sažima ovu školu mišljenja: "Nije Amerika ni naša dobra vila ni naš dušmanin. Držimo se na distanci prema SAD. Indija treba da postane supersila sopstevnim snagama: nisu nam potrebne štake *Made in USA*."

Treba priznati da je Bušova ofanziva šarma na indijskom potkontinentu ipak urodila plodom: deo medija u Indiji američki predsednik je prilično očarao svojom neposrednošću i narodskim šarmom, hvalio je indijsku demokratiju na svakom koraku, znao je da se indijska tenis-zvezda zove Sanja Mirza, da je centar indijske filmske industrije Balivud i da je jedan astronaut Indus nastradao u eksploziji letelice pre tri godine. Dosta za jednog "predsednika-kauboja", koji nigde, pa ni u svojoj zemlji, ne slovi za osobito bistrog, radoznalog i dobro obaveštenog političara.

Buš je žestoko kritikovan i kod kuće i u svetu, zbog "dvostrukih aršina", jer eklatantno krši svoj princip da ne odobrava širenje nuklearnog oružja: Vašington upravo vodi žestoku međunarodnu kampanju da se Iranu i Severnoj Koreji zabrani posedovanje nuklearnog oružja, a ovamo se Indija uprkos tome bira za "najboljeg prijatelja i partnera".

Na Kapitol hilu čuju se oštri tonovi koji poručuju da će ovaj Bušov potez ohrabriti i druge zemlje da se naoružavaju nuklearnim oružjem.

RAVNOTEŽA STRAHA: Istaknuti predstavnici Bušovog štaba, ali i brojni komentatori i "spin doktori", stručnjaci za usmeravanje javnog mnjenja, pokušavaju da opravdaju izuzetak koji potvrđuje pravilo: Indija je vodila vrlo miroljubivu politiku, dok "otpadnik" Iran poručuje da "Izrael treba izbrisati sa mape". Amerika sada Indiju pozicionira i kao "protivtežu" sve snažnijoj i uticajnijoj Kini. Argumenata ima još: Indiju treba nagraditi i zato što je pouzdan saborac u borbi protiv terorizma pa, zatim, atomsku bombu ima i susedni Pakistan. Na ovaj način uspostavlja >>

NIJE SVE IŠLO GLATKO: Demonstracije u Nju Delhiju

Eksplozija u Islamabadu

Na svom putešestviju po indijskom potkontinentu Buš nije želeo da zaobiđe ni Pakistan, saveznika u ratu protiv terorizma. Želeći da se potvrdi kao pouzdan partner koji će se oštro obračunati sa ekstremistima, general Pervez Mušaraf preduzeo je akciju protiv gerilaca "povezanih sa Al kaidom". Odgovor je bio eksplozija pred američkim konzulatom (na slici gore), četiri mrtva Pakistanca i jedan američki diplomata. Dok je Buš 24 časa boravio u Pakistanu, na severu zemlje u obračunu sa gerilcima poginulo je pedesetak policajaca i vojnika.

Benazir Buto, bivši premijer Pakistana, danas lider Pakistanske narodne partije, iskoristila je Bušovu posetu Pakistanu da u londonskom "Gardijanu" optuži Buša da u svojim političkim partnerstvima selektivno poštuje demokratiju i ljudska prava, da iz "strateških interesa" za saveznike često bira autoritarne režime, pa i sada u Pakistanu. Po njenom mišljenju, generalova čvrsta ruka može da dovede do eksplozije nezadovoljstva. Ta pogrešna američka računica koja je zbog jeftine nafte pružala ruku diktatorima za posledicu ima talibane, pa i Al kaidu, koji još vladaju na granici prema Avganistanu, mada je general Pervez Mušaraf navodno važan saveznik u borbi protiv terorizma.

se "ravnoteža straha", ali i sistemska ravnoteža u ovom delu sveta, Indija je demokratska zemlja, a Pakistan autoritarna.

Svakako da je u ovom novom rasporedu globalnih snaga od ogromnog značaja činjenica da Indija postaje tržište na kome izvoz američke robe beleži najveći rast.

Put u Indiju je vrlo važan za Buša: njegova popularnost kod kuće pala je na najniže grane i njegovu politiku podržava jedva trećina birača. Buš zna šta Amerika voli da čuje pa je pre puta u Indiju poručio Amerikancima da se zamisle nad činjenicom da srednju klasu u Indiji danas čini oko 300.000.000 ljudi, da je to više nego što SAD imaju stanovnika: "Ta indijska srednja klasa kupuje klima-uređaje, aparate za domaćinstvo, automobile i to često američke proizvodnje. Ti ljudi govore engleski, oni su demokrate, mi ih dobro poznajemo, u Americi živi oko dva miliona Indusa, mnogo naših kompanija imaju poslovne veze s njima. Imajte to u vidu! Mislite na to!", poručio je Buš svojim zemljacima.

Treba reći da su Indusi u Americi izuzetno dobro pozicionirani: oni spadaju među najškolovanije, 64 odsto njih ima fakultetsku diplomu, a 12,5 odsto višu stručnu spremu. Oni "drže" gotovo čitav informatičko-tehnološki, ali i zdravstveni sektor. Siguran indikator njihovog socijalnog statusa je da Indus u Americi prosečno zarađuje 52.000 dolara godišnje. Prosečan Amerikanac zarađuje znatno manje – 37.057 dolara, prema preciznoj američkoj poreskoj statistici. U Americi se trenutno školuje oko 80.000 studenata iz Indije, naglašava list"Tajms ov Indija".

Stopa privrednog rasta u Indiji je izuzetno visoka: osam odsto ove godine, stručnjaci predviđaju da će ova stopa narednih godina biti dvocifrena. Mnogi eksperti predskazuju dalji ekonomski bum: u poslednjih 15 godina indijska privreda se radikalno transformisala i od zemlje trećeg sveta Indija je izrasla u giganta koji želi da konkuriše Kini. U Indiji više ljudi govori engleski nego u Americi, osim toga njihovo obrazovanje je na zavidnom nivou. Naravno, pored ove srednje klase od 300.000.000 ljudi isto toliko Indusa jedva preživljava. Pred džinom koji se budi je veliki zadatak da i ovaj deo indijskog društva oseti blagodeti privrednog rasta.

Statistika kaže da Indija godišnje izvozi u Ameriku robe u vrednosti od 18,8 milijardi dolara, dok Amerika izvozi u Indiju znatno manje, u vrednosti od 7,9 milijardi dolara. Sasvim je logično da je Buš u Indiju došao sa čitaviom svitom stručnjaka za energetiku, trgovinu, poljoprivredu.

Mnogi analitičari smatraju da je izuzetno važan podatak da Indija izvozi u Ameriku softver u vrednosti od 12 milijardi dolara. Finansijska kuća "Goldman Saks" prognozira da će do 2032. indijska privreda biti po snazi treća na svetu, pa nimalo ne iznenađuje da je nedavno, na Svetskom ekonomskom forumu u Davosu, u centru pažnje globalnih investitora bila Indija.

Očigledno, prošla su vremena kada su vesti iz Indije bile samo loše vesti: poplave, zemljotresi, nesreće... Ili u najboljem slučaju, slon na ulicama Delhija. Sada su to sve češće fotke vunderkinda, mlađanih genija za kompjuterski softver. ×

SLOBODANKA AST

Republikanci ili huligani

Nemiri u Dablinu pokazali da pojam republikanizam ima drugačiju konotaciju

Specijalno za "Vreme" iz Dablina

Slike Dablina te subote 26. februara više su nego "već viđene" za ljude iz Srbije: miting, kontramiting, policija u sukobu sa demonstrantima, automobili u plamenu, razbijeni i opljačkani izlozi, kamenice i flaše na sve strane. Možda bi bilo i vodenog topa da ga irska policija Garda poseduje.

Ovo se desilo u godini kada su slike položenog oružja IRA i intenzivniji politički pregovori na severu obećavali da dolazi mirnije vreme za stanovnike obe Irske. Nemiri u irskoj prestonici, neviđeni u poslednjih 25 godina, pokazali su, međutim, da dugogodišnja ukorenjena različitost pogleda na irske granice, religijska polarizovanost i podvojenost socijalnih slojeva i te kako postoji.

KONTRAMITING: Parada nekoliko protestantskih organizacija sa Severa trebalo je da na miran način pokaže da postoje mnoge žrtve u sukobu, ne samo katolika već i protestanata. Za trideset godina neprijateljstava palo je više od 3000 žrtava. Među organizatorima je bila organizacija Voli Alster – Love Ulster (severni region irskog ostrva) i Udruženje rođaka žrtava, koji većinom krive teror IRA za smrt svojih najbližih. Njih oko 300 došlo je autobusima, neki od njih u uniformama "oranžista", spremili su instrumente i engleske zastave i planirali da prošetaju glavnom O'Konel ulicom. U istoj ulici okupili su se u istom broju, većinom mladi ljudi, koji su klicali "IRA" i tražili od policijskog kordona da ih pusti da slobodno šetaju. Tenzija je rasla do trenutka kada se Gardi učinilo da parada nije bezbedna pa je vratila goste nazad u autobuse. Pokazalo se da su bili u pravu, mada očigledno niko u Gardi nije posumnjao da će nemiri dostići takve razmere da se spaljuju automobili, bacaju kamenice, plačkju skupocene radnje u centru.

Više od deset policajaca završilo je u urgentnom centru, kao i novinar nacionalne televizije koga su pretukla tri demonstranta uzvikujući "Protestantsko kopile". Divljanje je trajalo oko sat vremena, a masi nije zafalilo "municije" jer je O'Konel ulica ovih dana pravo gradilište, pa je kamenica i gvozdenih palica bilo na pretek. Kada je Garda sabrala redove i dovela pojačanje, situacija se smirila a čistači su morali da uklone štetu u centru grada procenjenu na 10.000.000 evra.

KO SU REPUBLIKANCI: Iako su se republikanske partije ogradile od učešća, mnogi Irci, a naročito mediji, koriste ovaj termin da imenuju učesnike sukoba. Jednima to predstavlja uvredu i blaćenje pravog irskog republikanizma, drugima tačan naziv za "vandale i odmetnike" IRA.

REUTERS

NAVIJAČ ILI ...:
Tokom obnovljenih nereda u Dablinu

Kandidat za Evropski parlament irske opozicione partije Laburista Hju Bekster deklariše se kao irski republikanac, ali je svestan složenosti ovog pojma. Specijalno za "Vreme" izjavljuje: "Ja poštujem republikanizam Tomasa Pejna – ali ironično, ovde se ta reč vezuje sa fizičko nasilje i nešto što je suprotno demokratiji. Trebalo je sada da pokažemo kako smo mi prava republika, koja poštuje i druge religije i način mišljenja i koja je zrela za parade ovakvog tipa. Nisam republikanac u banalnom značenju ujedinjene Irske. Ona će biti ujedinjena ako to budu izglasali stanovnici Severne Irske, kako je i rečeno u Sporazumu 'Veliki petak', pre osam godina. Irci misle da su u specifičnoj situaciji, mada etničkih sukoba zbog zemlje i religije ima svuda u svetu, a vi to dobro znate."

NAVIJAČI SELTIKA: Nijednom oku koje je posmatralo događaje sa dablinških ulica nije promaklo da je većina demonstranata nosila zeleno-bele (smaragdno-bele) dresove Seltika. To je i dalo pravo medijima da učesnike nemira nazovu fudbalskim huliganima. Objašnjenje ove pojave je više sociološke nego političke prirode. Već gotovo sto godina Seltik zovu irskim klubom, a škotskom institucijom. Na stadionu Raj u Glazgovu čuju se tradicionalne irske pesme iz vremena oslobađanja od britanske krune, iz grla hiljade Iraca koji redovno dolaze na utakmice. Za gradske rivale Rendžerse vezuju se pesme koje govore o lojalnosti Britaniji.

Nošenje dresa Seltika ovde znači mnogo više opredeljenje nego samo navijanje za omiljeni klub. Mladići, a naročito oni pripadnici zapostavljenih slojeva, siromašni i neperspektivni, skloni da ne poštuju autoritet policije i države, radije izražavaju svoju pripadnost naciji preko ovog dresa. Nažalost, pozitivno raspoloženje navijača Seltika, koji pevaju i dva sata nakon izgubljene utakmice (finale UEFA 2003), posle ovih nemira dobija negativnu etiketu. I do sada su starije generacije zazirale od mladića sa kapuljačama u fudbalskim dresovima, a sada će biti još gore. Udruženja "pravih" fudbalskih navijača Seltika, kojih samo u Dablinu ima više nego republikanskih organizacija zajedno, pokušavaju da vrate poverenje svojim bojama, ograđujući se od bilo kakve povezanosti, nemoćni da ograniče prodaju dresova na "ispravne" i "neispravne" navijače.

Nemiri u svakom slučaju predstavljaju pravu glavobolju irskoj vladi. Pokazale su nespremnost Garde da zaštiti demonstrante i opipa puls naroda još nespremnog za "paradiranje" narandžaste boje kojom protestanti slave pobedu nad katoličkim kraljem pre četiri veka, pa čak i kad je ta parada posvećena žrtvama sukoba. I to sve pre velikih priprema za obnavljanje vojničke parade posle 40 godina, u čast čuvenog irskog Uskršnjeg ustanka iz 1916. Da izbegne nacionalističko shvatanje proslave, irski premijer Berti Ahern ovih dana predlaže da se istovremeno oda počast i bici na Somi, gde su se u najkrvavijem sukobu Prvog svetskog rata borili rame uz rame i lojalisti i republikanci. ×

IRENA CVETKOVIĆ

Nuklearna ili naftna kriza

Iranski nuklearni slučaj koji već mesecima potresa svet neprijatno podseća na dešavanja koja su prethodila invaziji na Irak. Bezbrojne komisije koje su godinama po Iraku tražile hemijsko i biološko oružje redovno su slale izveštaje da takvo oružje nije nađeno, ali je propagandna mašinerija radila svoj posao. Dok se vesti o tim izveštajima nisu objavljivale ili su bile svedene na nekoliko redova izgubljenih po uglovima unutrašnjih stranica novina, mogućnost postojanja takvog oružja je histeričnom vikom, koja ne dopušta drugačije glasove, transformisana u neoborivu istinu koja je poslužila kao ključni argument za okupaciju

POD SUMNJOM: Nuklearni reaktor u Bušeru

FOTOGRAFIJE: REUTERS

U Beču je početkom sedmice održan sastanak borda Međunarodne agencije za atomsku energiju. Generalni direktor Agencije Mohamad el Baradej podneo je izveštaj o *iranskom slučaju*. Iako predviđen samo za internu upotrebu, izveštaj je procurio u javnost i još prošlog petka objavljen je na sajtu nezavisnog rimskog nedeljnika "Karta" (*Carta*). Na jedanaest strana navode se detalji saradnje Agencije i iranskih vlasti u poslednje tri godine, uz pominjanje svih podataka koji su od Irana traženi, a nisu dobijeni. U završnom delu izveštaja, između ostalog, navedeno je da "Agencija nije u ovom trenutku u poziciji da zaključi da u Iranu nema neprijavljenih nuklearnih materijala ili aktivnosti", da je za takav zaključak potreban duži vremenski period i potpuna otvorenost Irana prema svim zahtevima koje u narednom periodu bude postavljala Agencija. Navodi se, međutim, i da "Agencija nije primetila nikakvo odvajanje prijavljenih nuklearnih materijala za nuklearno oružje i druge nuklearne eksplozivne naprave".

Ovaj uravnoteženi izveštaj je veoma različit od onoga čime barataju američki zvaničnici i mediji. Većina, naime, više gotovo i ne postavlja pitanje da li Iran razvija atomsko oružje ili ne, ova zemlja je već proglašena nuklearnom opasnošću za čitav svet. Slučaj Iraka nas uči da je potrebno izvesno vreme (meseci, često i godine) da propaganda cementira projektovane istine, i da se to postiže konstantnim pritiskom koji ponekad, samo naizgled, popušta. Svetski mediji su pre nekoliko dana preneli kratku, uglavnom prepričanu izjavu koju je prilikom posete Pakistanu dala Kondoliza Rajs, američki državni sekretar, da je malo verovatno da će Savet bezbednosti uvesti sankcije Iranu. Ovu pomirljivu izjavu ipak treba pročitati pažljivo, i to celu: "Ne verujem da će ljudi predložiti da *odmah* budu uvedene sankcije." Čini se da je strela odapeta i da je presuda za Iran već doneta. Ako izveštaji Agencije nisu dovoljan dokaz za tu presudu, utoliko gore po izveštaje. Jedan pogled na geografsku kartu je dovoljan da objasni i razlog osude: desno od Irana je Avganistan, gde mnogobrojne savezničke trupe već pet godina love fantome Al kaide; levo je Irak, gde trupe tih istih saveznika svim mogućim

sredstvima, uz more prolivene krvi, zavode demokratiju na prebogatim naftonosnim poljima; u sredini, u obruču moćnih vojnih snaga nije Iran, pretnja svetskom miru, već treće najbogatije rezerve nafte na svetu, nafte koje ima sve manje i koja određuje kojim putevima će se razvijati planetarna ekonomija u ovom veku.

JEDAN OD VAS: Iran je u centru pažnje još od prošle godine, kada je na predsedničkim izborima pobedio do tada gotovo nepoznati ultrakonzervativac Mahmud Ahmedinedžad. Njegova pobeda je šokirala Zapad, posebno zbog toga što je Ahmedinedžad nasledio umerenog klerika Mohamada Hatamija, koji je na toj funkciji proveo čak dva četvorogodišnja mandata. I Hatamijeva prva pobeda, 1997. godine, bila je veliko iznenađenje, ali na drugi način. Pre izbora bio je autsajder iza koga nije stajala nikakva državna propaganda, ali su mnogi sa radošću prepoznali dah promene u njegovim rečima da "islam nije tako uzak kao što neki pokušavaju da ga predstave". Čudo se desilo, Iranci su izašli u ogromnom broju na birališta i Hatami je dobio neverovatnih 69 odsto glasova, uglavnom mladih i žena.

Funkcija predsednika u Iranu gotovo je protokolarna i, mada ima veliki simbolički značaj, bez pomoći verskih vlasti predsednik ne može učiniti mnogo. A tu pomoć Hatami sigurno nije imao. Njegovi napori da, korak po korak, poveća lične slobode i zemlju otvori i približi svetu kao da nikome nisu odgovarali. Za konzervativce su te promene bile preterane, za Hatamijeve glasače nedovoljne i previše spore. Mada je sa Zapadnom Evropom produbio i poboljšao odnose, Hatami sigurno nije odgovarao ni Americi. Njegova umerenost nije se uklapala u odavno sklopljenu sliku o iranskim političarima i sudbinu koju su Sjedinjene Države namenile ovoj zemlji. Retke pohvale zatrpavane su stalnim optužbama za podršku terorizmu, sumnjama u dobre namere i demonizovanjem države.

Većina nekadašnjih Hatamijevih glasača nije se ni pojavila na izborima 2005, razočarana izneverenim nadama u velike promene. Hatami se nije mogao kandidovati treći put, a jednog od kandidata na tim izborima su već znali. Hašemi Rafsandžani je političar stare garde, oličenje onoga protiv čega su glasali 1997. i 2001. Kada se 2005. predstavio kao umereni klerik, mnogima je to zvučalo kao gorka ironija. Okupacije Avganistana i Iraka samo su dodale vetar u jedra konzervativnih snaga. Sve je bilo spremno za dolazak Ahmedinedžada.

NA ZAJEDNIČKOM POSLU: Ruski tehničar koji pomaže iranskim partnerima u nuklearnom pogonu

Mnogi su njegovu pobedu protumačili kao revolt protiv politike Zapada prema muslimanskom svetu. Međutim, osim obećanja da će se suprotstaviti Americi, postoji i drugi, mnogo važniji segment pobede aktuelnog predsednika koji Zapad ne može, ili se pre može reći ne želi da sagleda. Iran je socijalno duboko podeljena zemlja koju muče mnogi unutrašnji problemi. Dovoljno je proći kroz Teheran od severa prema jugu da bi se ova podela razumela. U severnim predgrađima su vile i palate kojih se ne bi zastidela nijedna svetska metropola, ulicama prolaze najnoviji automobili najboljih svetskih proizvođača. Jug je rezervisan za depresivne, sive nizove kućeraka koje naseljava radnička sirotinja što se nekontrolisano doseljava iz drugih delova Irana. Teško da bilo ko može da nađe racionalno objašnjenje zašto su razlike tako velike u zemlji prebogatoj naftom. Izgovor više nije ni rat sa Irakom, ni američke sankcije, očigledno je da je finansijska moć neravnomerno raspoređena. I to je bio jedan od ključnih argumenata Ahmedinedžada. Svojom pojavom, svojim nastupima, on je emitovao jasnu poruku: "Ja sam jedan od vas, rođen sam u južnom Teheranu, u siromašnoj porodici, nikad nisam imao nikakve privilegije, ako dođem na vlast ja ću prihode od nafte pravedno rasporediti." Poruka je morala zvučati kao pesma u ušima siromašnih. Hatamijevi glasači nisu želeli da biraju između Rafsandžanija i Ahmedinedžada, a gnevna sirotinja, koja uvek lakše upija velike reči o socijalnoj jednakosti i borbi protiv spoljašnjeg neprijatelja, izašla je na birališta i glasala za Ahmedinedžada.

RADIKALNA MLADOST: Čini se da je Ahmedinedžad neophodan Americi isto onoliko koliko su Sjedinjene Države neophodne njemu. Americi je radikalizacija politike Irana došla kao poklon s neba, još jedan argument u tvrdnji da se Iran ne može reformisati i demokra- >>

Predrasude

Slika Irana u zapadnim medijima uglavnom je jednodimenzionalna, verovatno nema države o kojoj postoji više predrasuda. Histerična propaganda je učinila da prosečan konzument novina i televizije veruje da zalutali putnik iznosi iz ove zemlje glavu na ramenima samo slučajno i uz mnogo sreće. Uprošćena i vulgarna slika "terorista i verskih fanatika" s pravom iritira Irance. Svaki putnik koji se nađe u Iranu (a mnogo je i Amerikanaca koji po ovoj zemlji putuju bez ikakvih problema) brzo se upozna sa neverovatnom otvorenošću i gostoljubivošću lokalnog stanovništva. Za one manje obaveštene, a takvih je većina, šok je informacija da u Iranu bez ikakvih problema, u miru i toleranciji, živi veliki broj hrišćana (Jermeni i Asirci), kao i brojna zajednica zoroastrijanaca (religija dominantna pre dolaska islama). Hrišćani imaju i pravo da za kućnu upotrebu proizvode alkohol, inače strogo zabranjen muslimanima.

BALANSIRANJE NA TANKOJ ŽICI: M. el Baradej

IZAZIVAČ ZAPADA: M. Ahmidinedžad

Crno-beli svet

Nemoguće je oteti se utisku da Zapad posmatra Iran na način koji ne dopušta postojanje nikakvih nijansi između crnog i belog. Pitanje ljudskih prava, naročito prava žena, poteže se veoma često kao argument za pritisak i pravdanje želje da se promeni režim u Teheranu. Opšte mesto u tvrdnjama da je Iran zemlja najgore diktature jeste priča o obaveznom nošenju marama. Daleko od toga da su iranske žene zadovoljne svojim pravima, ali niko ne spominje kakva su ta prava u Saudijskoj Arabiji, zemlji u odnosu na koju je Iran carstvo slobode i demokratije. Ženama je tamo zabranjeno čak i da voze automobile, u javnosti se pojavljuju uglavnom potpuno pokrivene, javne smrtne kazne odsecanjem glave su svakodnevica, ali je status *američkog nosača aviona*, sa koga na Zapad potocima otiču petro-dolari, dovoljan da nikad niko nije zatražio sankcije, ili promenu nedemokratskog režima u toj zemlji. Dug je spisak pitanja bez logičnog odgovora – zašto pretnja po svetski mir nije to što nuklearno oružje imaju sused Irana Pakistan i Indija, koja je sa Pakistanom decenijama na ivici rata, zašto se tek sada Sadam Husein optužuje za upotrebu hemijskog oružja, kada se Iran na to žalio još pre 20 godina, zašto svi tolerišu sumanutu despotiju Nijazova u severnom iranskom susedu Turkmenistanu, dok je za Iran rezervisano stalno mesto u "osovini zla"...

tizovati, pa je zato neophodno primeniti irački scenario. Sadašnji iranski predsednik je sigurno svestan da se socijalne reforme koje je obećavao pre izbora ne mogu ostvariti tako lako. Za to je potreban spor, mukotrpan rad i borba protiv finansijske elite koja je već decenijama ukopana u same vrhove vlasti, a u toj borbi su već mnogi polomili zube. Mnogo je lakše ostvariti obećanja o suprotstavljanju spoljašnjem neprijatelju, za to nije potreban nikakav trud, dovoljne su krupne reči.

Ono što dodatno komplikuje situaciju u Iranu jeste velik broj studenata i visokoobrazovanih mladih ljudi za koje život u ostatku sveta, zahvaljujući internetu i satelitskim antenama, nije nikakva tajna. U vazduhu se već godinama može gotovo opipati eksplozivna smeša njihovih nada i očekivanja, pomešanih sa bolnim frustracijama zbog visoke nezaposlenosti, niskih plata, nedostatka zabave. Vesti o studenatskim demonstracijama, čak i sukobima sa policijom, veoma su česte poslednjih godina. Amerika, po oprobanom scenariju, na sve načine pokušava da podstiče to nezadovoljstvo nadajući se da unutrašnji nemiri mogu promeniti režim.

Dalji razvoj događaja u iranskoj krizi nemoguće je predvideti. Nekoliko stvari je ipak sigurno: ukoliko Ujedinjene nacije bilo kada zavedu ekonomske sankcije Iranu, jedini rezultat bio bi još dublje socijalno raslojavanje unutar zemlje. Sankcije po pravilu donose novo bogaćenje elite na vlasti, a većem delu običnog stanovništva bedu, što podstiče još žešće radikalizovanje gnevnih i siromašnih masa. Ukoliko se Iran odluči, što je gotovo sigurno, da na eventualne sankcije odgovori zatvaranjem svojih naftovoda, ionako visoka cena nafte bi eksplodirala, što bi ekonomiju ogromnog dela sveta povuklo u bezdan.

RATNI SCENARIO: O vojnoj opciji je bolje i ne razmišljati. Iran nije ni Avganistan ni Irak. Obe ove zemlje su pre okupacije bile izmrcvarene višedecenijskim ratovima i sankcijama, i relativno lako i brzo poklekle su pri prvim udarima. Ukoliko Amerika, ili Izrael, kao produžena ruka američke politike na Bliskom istoku, donese suludu odluku i napadne Iran, revolt protiv spoljašnjeg neprijatelja bi sigurno homogenizovao Irance, kao što se jednom i dogodilo, kada je Iran napadnut od strane Sadamovog Iraka, tada ljubimca Zapada. Otpor bi bio nemerljivo jači nego u Avganistanu ili Iraku, gnev u muslimanskom delu sveta strahovit, legije očajnih fanatika dobile bi motiv više da počnu da seju smrt i osvetu po zapadnom svetu. Irački pakao izgledao bi kao dečja igra u poređenju sa tim ratom. Rat u Iraku, bez obzira na posledice koje je doneo, za ostatak sveta je samo slab potres. U slučaju eventualnog rata u Iranu, tektonske promene zadesile bi svaki kutak planete.

Ovaj apokaliptični scenario, nažalost, ne izgleda nemoguć u ovom trenutku. Na jednoj strani je Amerika koja već godinama brutalno gazi kroz more krvi, štiteći svoje *strateške interese* po svetu i nemilosrdno grabeći nestajuće rezerve goriva i drugih sirovina. Na njenom putu sada stoji Iran, predvođen Ahmedinedžadom koji je do sada od diplomatskih veština pokazao jedino kako se efikasno svima uteruje prst u oko. Zapad kao da ne može da shvati da iza njegovih reči ne stoji nikakva skrivena taktika: on zaista misli ono što priča. Da li će interesi Rusije, koja sa Iranom ima bliske odnose, Kine, koja iz ove zemlje uzima velike količine nafte za svoju zahuktalu privredu, pojedinih zemalja Zapadne Evrope, koje sa Iranom, i pored čestih nesporazuma, imaju tesne privredne i političke veze, biti dovoljni da zaustave grmljavinu koja se valja iza horizonta, pokazaće se u bliskoj budućnosti.

U senci krupnih reči, pretnji i zveckanja oružjem, 65.000.000 Iranaca sa strahom razmišlja o budućnosti. Kod mnogih od njih u sećanje je urezan rat sa Irakom, kada je život izgubilo gotovo milion Iranaca, a veliki deo zemlje bio razoren. Bilo kakve nove sankcije obezvredile bi sve što je učinjeno u poslednjih 18 godina mira i život učinile nepodnošljivim. Iz njihove perspektive čini se da je sudbina Irana, po ko zna koji put, samo ulog u kockanju moćnih i iracionalnih sila. ×

MOMIR TURUDIĆ

MOSKVA

Zakon o terorizmu

U Rusiji je, na predlog predsednika Putina upravo usvojen novi antiteroristički zakon. Zakonom su regulisane akcije koje ruska vojska ili službe bezbednosti mogu preduzeti u borbi protiv terorističkih akcija, kao i u prevenciji terorističkih napada. Nova, kontroverzna pravila, privukla su veliku pažnju, i u Rusiji i u svetu. Prema novom zakonu, na primer, ruska protivvazdušna odbrana može oboriti avion za koji se zna da je otet i da njegov plan leta predstavlja pretnju vitalnim objektima u zemlji i mestima sa velikom koncentracijom stanovništva. Zatim, stoji da Rusija zadržava pravo "preventivne" upotrebe sile da bi se eliminisale međunarodne terorističke mete van granica Rusije, uz poštovanje međunarodnih sporazuma koje je ova zemlja zaključila. Takođe, ruskim bezbednosnim službama daje se pravo da u toku antiterorističkih operacija nadziru telefonske razgovore, ograničavaju komunikacije i saobraćaj. Mere koje se tiču restrikcije medijskog izveštavanja sa područja u kojima su u toku antiterorističke akcije izbačene su iz predloga.

ISLAMABAD

Sukobi

Više od 120 ljudi poginulo je u trodnevnim obračunima između pakistanske vojske i protalibanske milicije u oblastima blizu granice između Pakistana i Avganistana. To su najveći sukobi između vojske i pobunjenika otkako su vladine snage ušle u tu oblast pre tri godine. Do sukoba je došlo kada je u subotu nekoliko stotina militanata zauzelo vladine zgrade u Miran Šahu, glavnom gradu provincije. Pakistanska armija odgovorila je helikopterskim napadima u kojima je nastradalo mnogo pobunjenika. U gradu je ukinuto snabdevanje električnom energijom, dok je nekoliko hiljada ljudi već napustilo grad. Nekoliko novinara sprečeno je da uđe u Miran Šah. Pakistanski analitičari smatraju da je situacija veoma napeta i da se ne zna koliko dugo sukob može da traje. Pakistanska armija već više od tri godine pokušava da spreči talibane da se prebacuju iz Pakistana u Avganistan.

LONDON

Pljačka veka

Epilog najveće pljačke u istoriji Velike Britanije uskoro bi trebalo da bude poznat. Da podsetimo, u noći između 21. i 22. februara, iz trezora kompanije Sekjuriti u Tonbridžu odneto je 53.000.000 funti. Pljačka je izvedena tako što su lopovi primorali šefa trezora da im otvori sef kompanije koja se bavi obezbeđivanjem i transportom novca. Naruku lopovima išla je činjenica da je gotovo polovina para bila u malim i već korišćenim novčanicama, koje se ne mogu pratiti, dok je ostatak bio obeležen. Ipak, prema procenama, tolika količina para teži oko pola tone, pa nije bilo lako sakriti je na jednom mestu. Londonska policija polako privodi osumnjičene, a smatra se da je većina, od opljačkanih 53.000.000 funti, već pronađena. Prve optužene policija je počela da privodi početkom prošle nedelje, kada su privedene tri osobe. Zatim su prošlog četvrtka uhapšeni milioner Džon Fauler (60) i njegovi saradnici Stjuart Rojl (47), bivši pripadnik specijalnih snaga, i Kim Šeklton (39), frizerka po zanimanju. U okolini Faulerovog imanja pronađena je velika količina opljačkanog novca, kao i oružje. Oni su optuženi za pljačku i učešće u planiranju operacije, a Fauleru se na teret stavlja i otmica šefa trezora Kolina Diksona, njegove žene i devetogodišnjeg sina. Pljačkaši su, preteći oružjem ženi i detetu, naterali Diksona da im otvori vrata trezora, iz koga su odneli 53.000.000 funti. Potom je nekoliko miliona funti otkriveno u jednom skladištu u jugoistočnom delu Londona, posle čega je uhapšen jedan 43-godišnji muškarac. Takođe je određen pritvor 24-godišnjem Džetmiru Butkapi zbog sumnje da je umešan u pljačku. Ipak, iako je policija na dobrom putu da u potpunosti rasvetli slučaj, inspektor policije Kenta, Adrijan Lepard, upozorava da bi istraga mogla da potraje mesecima, dok se sav novac ne pronađe i svi osumnjičeni ne privedu.

TAŠKENT

Presuda

Sanjar Umarov, lider opozicione Uzbekistanske partije Sunčev sjaj, osuđen je na 14 godina zatvora zbog kriminalnih aktivnosti. On je proglašen krivim zbog optužbi da je predvodio kriminalnu grupu koja se bavila pranjem novca i utajom poreza. Jedan zvaničnik Umarovljeve partije izjavio je da on nije imao poslovnih interesa u Uzbekistanu još od 1996. Optužba je slična jednoj ranijoj, koja je pokrenuta protiv Nadire Hidojatove, koja je partijski kolega Umarova i koja je osuđena na deset godina zatvora prošle nedelje.

Opoziciona partija Sjaj sunca našla se u centru pažnje u Uzbekistanu polovinom prošle godine, kada je došlo do velikih antivladinih demonstracija, kojom prilikom je poginulo nekoliko stotina ljudi. Kritičari aktuelnog uzbekistanskog režima smatraju da je Umarov poslednja žrtva režima u borbi protiv kritičara i disidenata. ×

PRIREDIO: M. SAVIĆ

RUSIJA I ROMANOVI

Nove priče o rehabilitaciji

Od tragične smrti ruske carske porodice prošlo je više od 87 godina, ali je njen konačan položaj i uloga u ruskoj istoriji i dalje tema za raspravu. Za veliku većinu Rusa, uloga Romanovih i njihova tragična sudbina dobro su poznate, ali ima onih koji smatraju da bi carsku porodicu trebalo i politički i sudski rehabilitovati, jer je to poslednji korak u njihovoj konačnoj rehabilitaciji. Pre nešto više od dve nedelje, 21. februara, ruski državni tužilac odbio je jednu takvu inicijativu

ROMANOVI: Slike iz carskog života

Ruska carska drama počela je 17. jula 1918, ubistvom Nikolaja II, poslednjeg ruskog cara koji se godinu dana pre toga odrekao prestola, njegove supruge, sina naslednika, četiri kćeri i četvoro njihovih slugu.

Posle februarske revolucije car je bio prinuđen da abdicira, da bi ga potom privremena vlada Kerenskog poslala u Tomsk u Sibiru. Posle Oktobarske revolucije preuzeli su ga boljševici, koji su ga prebacili u Jekaterinburg, u kuću Ipatijevih, u čijem podrumu je i likvidiran. Podaci o odluci da se car likvidira dosta su oskudni, i pre se može suditi na osnovu nagađanja nego pisanih dokumenata. Poznato je da je pred pogubljenje Jekaterinburg bio u opasnosti da padne u ruke belogardejaca i da je moglo lako da se desi da car bude oslobođen. Pretpostavlja se da je Uralski sovjet, na čijoj teritoriji se car nalazio nekoliko dana pre pogubljenja, dobio ovlašćenje od partijskih lidera iz Moskve u kome se kaže da je sudbina carske porodice u njihovim rukama. Uralski sovjet shvatio je da ne može da evakuiše porodicu, niti da dozvoli belogardejcima da je oslobode. Odlučeno je da se likvidira čitava carska porodica, što je moguće pre, i da se uništi svaki trag tog čina.

Priča o političkoj rehabilitaciji Romanovih počela je još početkom devedesetih, na inicijativu rođakâ poslednjeg ruskog cara, koji se mahom nalaze u inostranstvu. Tako je još 1994. tadašnji predsednik ruske Dume Ivan Ripkin obećao da će ruski parlament razmotriti načine da rehabilituje carsku porodicu, ali je sve ostalo na rečima. Četiri godine kasnije, na osamdesetogodišnjicu pogibije Romanovih, obavljena je državna sahrana njihovih posmrtnih ostataka u Crkvi sv. Petra i Pavla, gde počivaju svi ruski carevi od Petra Velikog. Posmrtni ostaci sahranjeni su uz sve državne počasti i veoma dirljivu ceremoniju, koju je pratila cela zemlja.

UZOR: Petar Veliki

Državna sahrana trebalo je da znači da je Rusija podvukla crtu ispod prošlosti i okončala carsku dramu, koja je počela 17. jula 1918. Dve godine kasnije, avgusta 2000, poslednji Romanovi su kanonizovani, tako da je i Ruska crkva dala svoj pečat konačnoj sudbini i ulozi carske porodice.

S tim događajima kao da su splasnuli i romantičarski zanos i nostalgija za nekadašnjim carskim vremenima, prisutna kod jednog dela ruske intelektualne i političke elite. I najveći deo predstavnika porodice Romanovih, potomaka dede i stričeva poslednjeg ruskog cara, smatrao je posle sahrane da je njihov spor sa državom konačno prevaziđen.

Izuzetak je bila "velika kneginja" Marija Vladimirovna Romanova, unuka poslednjeg nominalnog pretendenta na presto, brata od strica Nikolaja II, Kirila Vladimiroviča. Dama, za koju mnogi tvrde da ima, kako kažu, bolesnu ambiciju da ponovo uspostavi monarhiju u Rusiji, smatra da bi Romanovi trebalo da budu i politički rehabilitovani, i da je to jedini način da se jednom zauvek skine mrlja sa njihovog imena. Na njenu inicijativu slučaj Romanovih našao se pre tri godine pred predsedničkom komisijom za rehabilitaciju žrtava političke represije, uz svu dokumentaciju koju je kneginja mogla da sakupi. Prema navodima britanskog "Gardijana", komisija je trebalo da preporuči svom osnivaču, predsedniku Rusije Vladimiru Putinu, da rehabilituje carsku porodicu po okončanju istrage. To je trebalo da bude poslednji čin, kojim bi Rusija zaokružila svoj odnos prema carskoj porodici. Međutim, iako je istraga odavno trebalo da se završi, Marija Vladimirovna do sada nije dobila nikakav odgovor.

Za političku rehabilitaciju carske porodice potrebno je dokazati da je njenu egzekuciju naredio vrhovni organ boljševika u Moskvi. Upravo tu nastaju problemi. Osamdeset godina nakon ubistva dokazi su, ako ih je uopšte i bilo, najverovatnije uništeni. Do danas su sačuvana samo dva telegrama iz Jekaterinburga koji govore o masakru. U jednom se kaže da je ruski car pogubljen, a u drugom da je "porodicu stigla ista sudbina". Većina istoričara smatra da su partijski lideri, ukoliko su i dali nalog za egzekuciju, to učinili usmeno, tako da nema nikakvih pisanih tragova.

Formalno-pravno gledano, veoma je teško dokazati da je postojao nalog za egzekuciju. S druge strane, opšte je poznato da su Romanovi pogubljeni iz političkih razloga, od strane boljševika. Odluka o rehabilitaciji bi stoga trebalo da bude politička, a ne sudska. Jedan anonimni član komisije izjavio je pre tri godine da je "moralni element rehabilitacije carske porodice počeo sahranom njihovih ostataka u Carskom mauzoleju u

REUTERS

CARSKI TRON: Danas i onda

Sankt Peterburgu. Kanonizacija od strane Ruske pravoslavne crkve je drugi važan korak. Pravna rehabilitacija je poslednji, i neophodan korak".

Većina ruskih analitičara smatra da su osnovni motivi za rehabilitaciju, ukoliko do nje nekada bude došlo, populistički, ali čini se da posle svega za tim nema potrebe.

Posle početnih neuspeha Marija Vladimirovna i dalje ne želi da odustane od svoje početne namere. Zahtev za sudsku rehabilitaciju našao se na stolu državnog tužioca u decembru, sa zahtevom da se slučaj iznese pred sud. Pre nešto više od dve nedelje tužilac je odgovorio da "nema tačnih dokaza o bilo kakvoj zvaničnoj ili nezvaničnoj sudskoj odluci da se prema mrtvima primenjivala politička represija iz političkih motiva, kao što zakon o rehabilitaciji zahteva, što nam ne dozvoljava da ih priznamo za žrtve političke represije i donesemo odluku o njihovoj rehabilitaciji".

German Lukjanov, advokat Marije Vladimirovne, smatra da nema apsolutno nikakvog razloga da se čitav slučaj ne nađe pred sudom, jer je sasvim jasno da se radi o žrtvama jednog autoritarnog režima. Romanovi tu nisu izuzetak, čak ni među ruskom aristokratijom. U jednom ranijem slučaju, 1999. godine, rehabilitovani su princevi Pavel Aleksandrovič, unuk ruskog cara Aleksandra II i nećaci Nikolaja II, Nikolaj i Georgij Mihailovič i Dmitrij Konstantinovič. Princevi su proglašeni neprijateljima države i pogubljeni ispred Petropavlovske tvrđave 24. januara 1919.

U čitavu priču uključile su se i nevladine organizacije. Jelena Zemkova, direktor Memorijalnog udruženja za ljudska prava, izjavila je da je "to važan korak za našu zemlju. Ljudi u Rusiji moraju shvatiti da pravda na kraju uvek pobeđuje. Egzekuciju carske porodice i njihove posluge više niko ne dovodi u pitanje. Ona se dogodila u sovjetsko vreme i po sovjetskim zakonima, i ti ljudi koji su pobijeni bez suđenja moraju biti rehabilitovani".

U spor se uključila i Ruska pravoslavna crkva. U saopštenju Moskovskog patrijarhata stoji da crkva smatra da je pravna rehabilitacija nepotrebna jer je država sahranjivanjem ostataka carske porodice već priznala da je ubistvo bilo protivzakonito. Crkva je kanonizacijom iskazala svoj stav i, zajedno sa državom, stav celog ruskog naroda. Uz to, Patrijarhat je optužio Mariju Vladimirovnu da želi da monopolizuje pravo da govori u ime carske porodice, uz konstataciju da "svecima ne treba rehabilitacija".

Na kraju, ipak ostaje nejasno zašto i politička odluka o rehabilitaciji, ma koliko ona formalna bila, još uvek nije doneta. Od političkih snaga u Rusiji, najviše štete bi mogla da pretrpi Komunistička partija, koja ipak ima mali uticaj u zemlji. Čini se da o povratku romantičarskog zanosa sa početka devedesetih više nema ni govora. Što se Zajednice članova kuće Romanovih tiče, iako je ova organizacija stala iza inicijative Marije Vladimirovne, čini se da je kneginja ipak ostala usamljena u svom zahtevu.

Treba istaći i da dinastičke rasprave naslednicima loze Romanovih nisu strane ni posle svih ovih godina. Marija Vladimirovna ne krije da sebe smatra jedinim pravim naslednikom izgubljenog trona. Ipak, i istoričari podsećaju da je njen deda Kiril priznao februarsku revoluciju 1917, i da su tim činom svi potonji Romanovi izgubili pravo na presto. U svakom slučaju, ona je najavila da će se i dalje žaliti ruskom sudu, tako da konačna odluka o rehabilitaciji Romanovih verovatno još nije doneta. ×

MARKO SAVIĆ

FOTOGRAFIJE: D. TODOROVIĆ

SVETSKO PIJANČENJE U PRANJANIMA

Od rakije nema bolje žene

Formirane su dve ekipe, od domaćih takmičara, koji su prvo ubili po nekoliko zidarskih piva, i gostiju, koji su kasnili zbog sa'rane

Pranjani pripadaju opštini Gornji Milanovac, ali su od Milanovca daleko, teško objasniti gde su. Najbolje reći da su tri kilometra od Koštunića, pod Suvoborom, nekad bili okružno mesto, sad mesna zajednica. Još bolje reći da je to mesto odakle su spasavani savezнички piloti, vele preko šest stotina, a bolje od najboljeg da se tu već četiri godine održava, kako su ga meštani nazvali, Svetsko prvenstvo u ispijanju rakije.

Po dogovoru sa organizatorom, Čedomirom Vujičićem, stignemo sat pre podneva, pravo u njegovu kafanu Kod Ane. Čovek nas domaćinski dočeka, upozna sa ženom imena Ana, sa ostali prisutni i dolazeći. Može kafa, može rakija, može i da Čedomir kaže, zakazali takmičenje u jedan, ali to će se sigurno odložiti koji sat, tako je to kod bekrija. Okupljaju se četvrti put, sve počelo slučajno, jedni rekli da je Bralovića rakija obična šećeruša, i uzeli da probaju, prve godine svi seli za jedan astal, dugačak, niko nije mog'o da ustane, dokazano da nije šećeruša. On lično, ko domaćin, popio litar višnjevače na eks, i proglašen za sudiju, još je u tom svojstvu. Onda shvatili da oni, u stvari, promovišu svoj i nacionalni brend – rakiju. Cilj je popularizacija brenda, čuju da ne valja reklamirati rakiju, ali ništa ne valja u velikim količinama, samo treba imati meru, ko u svemu... Zato se trude da imaju meru, prošle godine im televizija uslikala jednog koji se valj'o u blatu, a to ne valja, ne da ne valja, šteti, tako su i odlučili da ne budu rakijada, nego Svetsko prvenstvo, da to bude sa merom, da se znaju propozicije...

SEDAM TONA: Bije podne, stižu muzičari, sedoše do instrumenata, eto i gostiju, šta će, uzeše po pivo, veliko. Eto i Miloša Bralovića, unese tridesetak litara rakije u kanisteru, ode iza šanka da sipa u merice, staklene pljoske od 7,5 deci, što bi se reklo, od tri frtalja. Obavi, pa sede, krupan, čet'ri i po banke, još momak, vidi se, spremio se, stajaće farmerke, pletena rolka na rajsferšlus, kosu tera više napred nego desno. Stigoše i neki sa nekim malim kamerama, vele novinari iz Milanovca, Miloš zagladi kosu rukom i ode na trem da se izjavi televiziji. Vraća se, pre tri godine dobio srebrnu medalju u Novom Sadu, ima on šljive, ima i rakije, trenutno sedam tona, sve u hrastovim buradima, ima i dozvolu za flaširanje, ali niko da mu kaže kako na tržište, kako sa tim dozvolama, kako sa ti standardi, ko će rakiju standardizovati. Prošle godine svaki popio po litar, nije bilo dobro, treba sačuvati glavu, zato su i uveli hodanje po gredi, ko pređe gredu, sačuv'o je glavu. Nezgoda je i što ne možeš pustiti svakog da se takmiči, sa rakijom druga glava, zato se takmiče samo ljudi iz kraja, gde ćeš svakog pustiti, može svašta da bude, otkud znaš ko je od kakve japije.

Muzika u ćošku uze da se štima, ima i 'armonika, pevač uze mikrofon sa plavim gajtanom, *Želeo bih da te zaboravim...* Organizator unese majice sa znakom, odštampane diplome za sve učesnike, eto i Miloševog brata, Milutina Bralovića, prošlogodišnji pobednik, kako je taj krupan, stade u stolicu. Umesto pozdrava, Ako bude problema, nemojte da slikate, prošle godine nam slikali jednog u blatu, ispala frka, dolazila milicija da zabrani... Pa kad je pobedio, popio 46 rakija i pet piva, 'nako, usput, nije dozvoljeno piti vodu, šta će mu biti, posle toga vozio do Čačka, sad ga nešto boli glava, neće mnogo. Muzika prešla na repertoar, *Od rakije nema bolje žene/ po tri dana ona ljulja mene,* a ima još, *Oj rakijo ja te volim*

jako/ a ti mene rako ljuljaj polako, i još, *Od rakije nema boljeg druga/ kad je pijem ne znam šta je tuga...*

Prođe i dva sata, još se zagrevaju, ko pivom, ko rakijom, postaviše četvorometarsku gredu na pod trema, uneše prase za meze. Rekoše da takmičari nešto kasne, ali sad će, premestiše nas za sto sa gospođom, ispostavi se pesnikinjom, suprugom pobednika Bralovića, pesnikinja u crvenom, sa crvenu ogrlicu, iz crvene torbice izvadi knjigu, svoju, ima naslov, ima recenzije, lično Pero Zubac, šta kaže Pero, Pesme sam prvi put slušao dok ih je sama pesnikinja kazivala, u prelepom prostoru svog zavičaja, na jednom podsuvoborskom zaravanku, i uvek dok čitam njene knjige osetim tu širinu prostora koju je ispunio njen blag zrnast glas... Ali to nije ono osnovno što volim u njenoj poeziji, to jeste jedna vedrina, jedrost, jedna svetlost, strast... Ima u poeziji iskrenosti, tople ko letnji dlan... Upoznasmo se i sa sadržajem, riknama, pokoricom, četvrta knjiga, član UKS-a Živi među šljivama i oblacima, do sada u životu skoro ništa nije preskočila, volela, bila voljena, iz svega poeziju rađala...

SVE ČISTA DESETKA: U kafanu banu grupa od nekoliko ljudi, reklo bi se sa sa'rane, zadržali se dok su ispili za pokoj duše, organizator sa njima popuni ekipu gostiju, u domaći tim uđoše Bralovići, sa nekoliko pojačanja, izbrojaše se, svaka ekipa po šest članova. Organizator Čeda izađe pred muziku, Dobar provod, dobra rakija, pozva pesnikinju da kaže svoju poemu o rakiji. Pesnikinja stade među instrumente, otvori knjigu, *Naslonio seljak brigu na prošće/ o šljivovu granu okačio muku/ uzeo radost u jednu/ pljosku rakiju u drugu ruku...* Organizator naglasi da pobeđuje ekipa koja više popije i ostane sa više članova. Pred ekipe staviše po pljosku rakije, poče, kako nego dostojanstveno i sa merom. Brka, iz ekipe ožalošćenih, sa crveno-belom kapom s kićankom, za potrebe kamere, za sve potrebe, naginjaše direktno iz pljoske, jedan sa rupom na džemperu je, usled prethodnog piva, bio eliminisan već posle druge čašice, najmlađi, u odelu, se nešto stres'a, sve nešto drma ramenima, ali drži tempo. Isprazniše pljoske, na trem, na gredu, onaj pod pivom omače, ostali isteraše dužinu. Natočiše im drugu pljosku, staviše ovale sa pečenjem, više živim nego pečenim, pije se, trpa ono polu živoprase, ali sve sa merom, sve jedan drugog zalažu, primače se pevač, odvrnu, *Kad sretneš Hanku,* i kamerman uš'o u teren, ulazi i u čaše, onaj u odelu prileg'o preko stola, pesnikinja namešta kosu,

TAKMIČARSKI ELAN...: Preko lakta...

s knjigom u obe ruke prihvata, *Vreme ide teku godine...* Onaj s kićankom skinuo kapu, ekipe međusobno nazdravljaju, *Tera kola Mitar rabadžija,* pozdravljaju pridošle u kafanu, piju na eks, piju preko ruke, pevač drži ožalošćeni sto, *Od rakije nema bolje žene,* jedan od gostiju prilazi i sa stola ožalošćenih ispija sve čašice, ode i druga pljoska.

...I STROGA PRAVILA: Hodaj, bre

Jopet greda, pređoše, i dvaput, pri'vatiše se treće pljoske, onom u odelu ispalo sve iz odela, samo se trza, samo čini, traži muziku, *Radovane svrati sa planine,* pevač se drži svog repertoara, *U duši se zebnja javi,* Odelo i to pogađa, do'vata pljosku, oduzimaju mu je, pri'vata se Kićanka, jes' u godinama, al' ume, prvo prođe rukom kroz brkove, pa nagne, pa kad se obriše, *Ako misliš Srbin biti...* Ne zaostaju ni Bralovići, svi đipe, pa se pogrle, pa dignu čašice, pa muški, preko ruke, eksiraju.

Uto stigoše lovci, uneše neki kotlić sa sadržajem, i oni pređoše preko grede, baciše gredu, posedaše na trem pa udariše po pivu. Unutra pesma sve pogađa, *Mala moja šimširovo drvo/ ko je tebe poljubio prvo,* svi nazdravljaju, Odelo nešto pokaziva glavom, ramenima, traži mikrofon, glava mu pada na sve strane, pevač kod neke teške pesme, *Aaa, Eee,* Bralovići iskreću treću flašu, prazna, Odelo mlati rukama, Kićanka pozira sa polupraznom pljoskom, Bralovići traže repete, nazdravljaju pivom...

Formira se tročlana komisija, predsednica gospođa pesnikinja, stadoše da odlučuju, pevač kod još jedne teške pesme, *Aaa,* bi i, *Od Topole, od Topole,* prekidoše muziku, mikrofon pri'vati pesnikinja, ekipni pobednik sto Bralovića, svi dobili čistu desetku, pojedinačni pobednici sa drugog astala, prvo mesto dele Radoš Filipović Brka i Konstadin Stanojević, najborbeniji učesnik Ivan Filipović. Pesnikinja stade da deli priznanja, dobitnici da zahvaljuju, trudiće se da opravdaju priznanje, cele godine će raditi na usavršavanju, Kićanka ima primedbu, zašto na priznanju nema njegove slike, bar do pola da bude slika, i Odelo stiže do pesnikinje, jes' sav isp'o iz odela, ali najborbenije uspeva da klimne glavom, muzika nastavlja, za sve učesnike, za sve pobednike, za televiziju, *Toči čiča rakiju,* pada čestitanje, organizator saopštava, Ovim je rakijada završena, Kićanka pozira sa pljoskom i priznanjem, muzika završno namenjuje, za sve učesnike, za sve pobednike, za televiziju, *Oj Pranjanci, kad ćemo na prelo...* ×

DRAGAN TODOROVIĆ

Novo i nezvanično

Nova koncepcija sajma podrazumeva značajne novine jer je izostanak komercijalnih vozila dao dosta prostora organizatorima da na znatno bolji način iskoriste raspoložive hale. Značaj Sajma, prema njihovim rečima, raste iz godine u godinu, pa je ove godine osetno i interesovanje posetilaca iz inostranstva

Tradicionalni Beogradski sajam automobila ove godine će biti održan od 13. do 19. marta i, prema rečima organizatora, doneće mnoge novine. Sajam će ovoga puta nositi naziv "BG kar šou 01" i biće održan sa potpuno novom koncepcijom, koja, između ostalog, podrazumeva da će u ponudi biti isključivo putnički automobili, tako da posetioci neće imati priliku da vide ili kupe komercijalna i teretna vozila. Razloge za promenu koncepcije za "Vreme" objašnjava Zoran Lupšić, šef projekta "BG kar šou 01": "Ove godine smo zvanično registrovani u kalendaru Međunarodnog udruženja proizvođača automobila (OICA), koje objedinjuje sve zvanične sajmove automobila u svetu, što sa sobom povlači određene obaveze." Obaveze podrazumevaju da se ubuduće sajam putničkih i sajam komercijalnih vozila održavaju odvojeno. "Mi sada moramo da poštujemo dinamiku koju nalaže ta asocijacija, što znači da u 'neparnim' godinama pravimo sajam putničkih automobila a 'parnim' sajam komercijalnih vozila – kamiona, autobusa, prikolica, poluprikolica, lakih dostavnih vozila, delova i opreme. Ove godine imamo licencu za sajam komercijalnih vozila koji će se održati od 3. do 8. aprila", kaže Lupšić. Iako nove okolnosti nalažu da sajma automobila ove godine ne bude, u Beogradskom sajmu su odlučili da se, shodno tradiciji, pod novim imenom ipak održi prodajna izložba putničkih automobila.

Nova koncepcija sajma podrazumeva značajne novine jer je izostanak komercijalnih vozila dao dosta prostora organizatorima da na znatno bolji način iskoriste raspoložive hale. Zahvaljujući tome motocikli, koji su prošle godine bili raštrkani po pojedinim

STARIJI BRAT: Salon automobila u Ženevi

štandovima van glavnog izložbenog prostora, od ove godine imaju sopstvenu halu. Hala 3 Beogradskog sajma će od 13. do 19. marta biti mesto gde će biti održana izložba "Moto pasion", na kojoj će moći da se vide isključivo motocikli, prateća oprema i delovi. "Ovaj deo Sajma biće vrlo zanimljiv jer će imati vrlo bogatu ponudu dvotočkaša, tako da oni koji žele da sledeću sezonu proleće-leto provedu na dva točka mogu da naprave pravi izbor na ovoj manifestaciji", kažu organizatori. Druga novina u odnosu na prethodne sajmove biće "Test poligon", odnosno uređen poligon za vožnju na kome će posetioci moći da isprobaju neke od automobila i motocikala. Poligon će se nalaziti iza carinske ispostave, na "špicu" sajma, i biće otvoren za posetioce svakog dana od deset do 15 časova. Uprkos željama mnogih ljubitelja četvorotočkaša, na poligonu najverovatnije neće biti moguće "testirati" Maserati i druga luksuzna sportska vozila. Maserati, koji do sada nije bio stalan izlagač, ove godine će biti zastupljen a, kako najavljuju u upravi Sajma, od sledeće godine će biti mnogo redovniji i izlagaće mnogo više vozila iz svog i Ferarijevog programa. Pošto Sajam ove godine počinje 13. marta, što je samo dan nakon zatvaranja 76. Ženevskog salona automobila, mnogi od noviteta koji će biti >>

Lizing

Prvi "BG kar šou" izazvao je veliko interesovanje lizing kompanija i banaka koje očekuju da će broj prodatih automobila na ovogodišnjem sajmu biti znatno veći od prošlogodišnjeg. Svih 12 lizing kompanija koje rade na tržištu SCG će na ovogodišnjem sajmu imati svoje štandove u halama 1 i 14. S obzirom na to da organizatori nisu bili u mogućnosti da im daju prostor koji su prvobitno tražile, za očekivati je i da na Sajmu možda neće biti moguće sklopiti ugovor, već se samo informisati o zahtevima i mogućnostima lizinga.

Izmene Zakona o lizingu koje su stupile na snagu početkom ove godine donekle su pooštrile zahteve koji se postavljaju pred korisnika. Ti zahtevi su:

1. Učešće od minimalno 10 odsto za putničke automobile, 25 odsto za lako teretno vozilo i 20 odsto za teško teretno vozilo, uz maksimalni rok otplate od 60 meseci;
2. Pozitivna ocena boniteta podnosioca zahteva za odobrenje lizinga;
3. Fizička lica koja traže odobrenje lizinga potrebno je da imaju:
   a) najmanje tri godine radnog staža i minimum šest meseci na trenutnom poslu,
   b) prijavu na adresi stanovanja od najmanje godinu dana,
   c) podnosilac zahteva i žiranti ne mogu biti iz iste firme niti bračni drugovi,
   d) podnosilac zahteva ne može biti mlađi od 23 godine, niti stariji od 65 godina u trenutku isticanja poslednja rate za otplatu,
   e) neto zarada podnosioca kredita i žiranata ne može biti manja od 12.000 dinara, a rata kredita može iznositi najviše jednu polovinu ličnog dohotka.

Troškovi koje korisnik lizinga može imati pri sklapanju ugovora:

1. Troškovi odobrenja ugovora u visini od jedan do dva odsto vrednosti predmeta lizinga;
2. Porez na promet proizvoda za putnički automobil deset dana nakon potpisivanja ugovora, odnosno nakon ispostavljanja fakture;
3. Sudska taksa za zapisnik o utvrđivanju prava na preuzimanje pokretne stvari u državinu;
4. Troškovi tehničkog pregleda i registracije vozila;
5. Troškovi obaveznog osiguranja vozila;
6. Troškovi kasko osiguranja vozila;
7. Ugradnja atestiranog alarma u vozilo (ukoliko nije ugrađen);
8. Opremanje vozila protivpožarnim aparatom.

NEKI OD NOVITETA NA "CAR SHOW 01"

Maserati Quattroporte Sport GT

Hummer H-2 SUV

Renault Megane CC

Mitsubishi Colt CZT 1.5 Turbo

prikazani na Beogradskom sajmu stići će pravo iz Ženeve, tako da će posetioci imati priliku da pojedine modele vide samo nekoliko dana nakon njihove svetske premijere. “Sasvim je izvesno da, na primer, hjundai santa fe dolazi pravo iz Ženeve i da će on imati svoju ‘postpremijeru’, kao i saab 9-7 i kia magentis, znači sasvim novi modeli”, kaže Lupšić. Još jedna od najavljenih novina je i to da će štandovi biti potpuno unificirani, jer će ovaj put Beogradski sajam obezbediti kompletnu “scenografiju” što podrazumeva specijalno osvetljenje i ozvučenje. “Štandovi će biti izrađeni od sasvim novih elemenata koje smo uvezli pre samo nekoliko dana. Izgledaće isto i biće uređeni po jedinstvenoj koncepciji. Mislimo da će to biti vrlo interesantno, sa dobrim osvetljenjem praktično svaka hala gde se predstavljaju finalisti biće jedna ambijentalna celina. Hala 1 je jedna ambijentalna celina, hala 14 druga a hala 3 će na neki način biti autonomna od ostalih dešavanja u tom smislu što će imati zasebno osvetljenje, zasebnu muziku itd.”, objašnjavaju organizatori. Značaj Sajma, prema njihovim rečima, raste iz godine u godinu, pa je ove godine osetno i interesovanje posetilaca iz inostranstva. Kao primer za ovo navodi se da će ove godine Sajam posetiti organizovane delegacije iz mnogih preduzeća i institucija iz Rumunije, Bugarske, Mađarske i zemalja bivše SFRJ, među kojima su delegacija studenata i profesora Tehničkog fakulteta iz Bitolja, delegacija mađarskog MOL-a i mnoge druge. Da će firme iz susedstva biti i među izlagačima pokazuje primer ljubljanske firme AC – Maranelo auto, koja će biti zastupnik Maseratija. Da raste regionalni značaj Beogradskog sajma automobila tvrde i organizatori. Oni kažu da će “BG kar šou” ove godine verovatno nadmašiti mnoge konkurente iz regiona. “Ove godine imaćemo ukupno 450 izlagača, 27 automobilskih i 22 proizvođača motocikala”, kaže Lupšić i dodaje da su novine uvedene tek ove godine jer je do sada postojala bojazan da će razdvajanjem izložbe putničkih i komercijalnih vozila od jednog solidnog sajma napraviti dva loša.

“Sada je već naša ne samo obaveza već i potreba da razdvojimo ta dva sajma jer ćemo sada u 25 dana dva puta angažovati sav raspoloživi izložbeni prostor. Kada bismo išli sa oba programa u isto vreme, mi više ne bismo imali dovoljno prostora da zadovoljimo sve potrebe proizvođača i kupaca putničkih i komercijalnih vozila”, objašnjava Lupšić. ×

BOJAN PANTIĆ

Grand motors

Grand motors na predstojećoj izložbi BG kar šou 01 nastavlja akciju “PDV = 0” započetu tokom ovogodišnjeg Ženevskog salona automobila. U praksi to znači da Grand motors prilkom prodaje Fordovih automobila snosi troškove poreza na dodatu vrednost, tako da je praktično automobil jeftiniji za 18 odsto.

Takođe, ko se odluči da tokom ovogodišnje izložbe BG kar šou kupi neki od Fordovih modela na lizing, sem plaćenog PDV-a dobija besplatno kasko osiguranje tokom celog perioda lizinga.

Ford Focus 2.5 T V5 M6

www.pirelli.com

ARHIVSKO VLASTA

SNAGA BEZ KONTROLE NE ZNAČI NIŠTA

Kada vozite najjači auto u klasi, ne želite da pravite kompromise u performansama, stilu i sigurnosti. Čak i na vlažnim podlogama. Zato je Pirelli vaša oficijelna oprema, zbog vrhunske kontrole. **Ništa manje od lidera, uvek.**

PIRELLI

KEY POINT

Pirelli Key Point servisi:

Beograd: ADAMI, 011/ 2685 844; BEOGUMA, 011/ 3544 520; ENERGY GROUP, 011/ 2483 685; KLUB AUTOGUMAR, 011/ 3475 278; LEŠANOVIĆ, 011/ 3444 374; TOMA, 011/ 3073 522; TOUR, 011/ 2330 705; AUTOSPORT, 011/ 2830 131; Novi Sad: ASANOVIĆ, 021/ 445 544; DRUMOKS, 021/ 383 151; TRIKOM - MOM SAD, 021/ 520 061; Niš: FOMA, 018/ 522 150; Apatin: PROFI, 025/ 772 045; Čačak: RUČANDOL, 032/ 225 556; Jagodina: AGC FRANJA, 035/ 250696; Kraljevo: PUGILES PLUS, 037/ 300 90; Negotin: A.C. ADAMOVIĆ, 019/ 545 087; Pančevo: KRTOLA, 013/ 348 422; Sremska Mitrovica: KOD CHECA, 022/ 213 860; Subotica: A.C. UROŠEVIĆ, 024/ 553 857; Užice: ZLATO, 031/ 564 100; Valjevo: BORA, 014/ 225 634; Zrenjanin: MOLE, 023/ 548 148

kelena yu d.o.o.

Bulevar M. Pupina 10d/1, III sprat, lokal 22
11070 Novi Beograd,
Tel: 011 30 15 410, 30 18 772,
Fax: 011 214 44 70,
E-mail: office@kelenayu.com

Ume to da svrbi

"Kroz klisurine"; "Vreme" br. 791

Još jedan konfuzan uradak sa činjeničnim greškama. Eto, na samom početku, put je za Karabah igrani film, dakle nije dokumentarni, nema prikaza nikakvih džada, dakle, poređenje je neumesno, polazište je pogrešno, ali, kada se toliko piše, kada se toliko želi reći, kada reči naviru same i pojmovi se formiraju kao alergija pa to svrbi, pa čovek mora odmah da nešto sa nečim poveže a da ne zna šta sa čim povezuje, onda se dogodi da sve liči na jednu dugačku rečenicu koja se hvata sama za sebe a autor pokušava neprestano da ne ostane bez daha jer bi mu misao istekla i ne bi znao u sledećem trenutku šta je maločas želeo da kaže dok je razmišljao o poenti svog iskaza zaboravio je polaznu tačku i u nameri da zabašuri svoju agresivnost napadajući lažno otadžbinarenje umrežio se u niti sopstvene besmisli tako da više ništa osim nagomilavanja nije mu bilo važno.

Vasa Pavković, elektronskom poštom

Gastronomska nostalgija

"Nasuvo"; "Vreme" br. 791

Divan članak o zaboravljenom jestivima. Povremeno je potrebno podsećati one koji se sećaju i naučiti one koji prvi put čuju. Pošto sam i sâm iz Vojvodine, Srem, ovaj članak me je podsetio na moje detinjstvo i odrastanje uz tu "sirotinjsku" 'ranu. Bilo je tu još nasuvo testa, te valjuške nasuvo, te rezanci nasuvo, te šufnudle nasuvo i uopšte sve testo koje nije u nekoj čorbi ili supi zvalo se nasuvo. Onda razne knedle, taške sa sirom, prelivene prezlama, prosto da ti voda pođe na usta. Danas je u modi brza i neukusna hrana ili sa jedva prepoznatljivim ukusom, čista sintetika. Pošto još imam rodbine na selu, na svu sreću, često idem u goste, naravno uz prethodnu najavu, i uživam u navedenim testima. Pitam uvek rođake da mi kojim slučajem ne dosađujemo, a oni odgovaraju – ma kak'i dosađujete, ta ionako nam niko ne dolazi, pa još ako i vi ne dođete...

Stevan Smuđa, elektronskom poštom

Sneg u Moskvi

"Markova posla i prijatelji"; "Vreme" br. 791

Zamislivši na trenutak scenario u kojem ovaj tekst smeštam u vreme s početka oktobra, a nedugo po "velikoj, čuvenoj revoluciji" znamo već kojeg leta Gospodnjeg, obuzme me spokojstvo i zadovoljstvo, ako ne u potpunosti, ono makar na tren. Međutim, prenuh se i vratih opet u "normalu". Familija je na sigurnom, bar glavnina, šetaju se u snegom pokrivenoj Moskvi, čekaju Oca da dođe prvo na lečenje, a posle možda i za stalno. Sve te šetnje i besane noći u tuđini pokušava da im prekrate Bora, Rođa i ostala "družina od vješala". I dok oni tamo daleko od kuće "čeznu" za rodnom grudom, vredni mravi u obliku koalicionih partnera sadašnje vlade i partijskih drugova "rade" na "zajedničkoj stvari", a sve u cilju što bolje pripreme terena za povratak "svima nam znane" Familije.

Državni aparat, gotovo svakog dana, broji po novog-starog člana na funkcijama od neprocenjive vrednosti za ostvarivanje dugogodišnjeg sna,već jednom gorepomenutog.

Dok ova situacija ne dobije krajnji epilog, i Drugu Familiju, oličenu u ulozi "guvernera" Prve Familije, već greje, "nažalost", sunce tuđeg neba. Ali ni tu ne treba gubiti nadu jer sporedni junaci, koji "hrabro" ostadoše u zemlji, "rade" na "zajedničkoj stvari", uostalom baš kao i oni prvi.

Svaka slučajnost ovih i prethodnih aktera je namerna.

Nažalost, nešto poput ovoga je naša svakodnevica. Izabrali smo najgori mogući scenario.

A trebalo je samo povući vodu onog dana.

Damir Tesla, elektronskom poštom

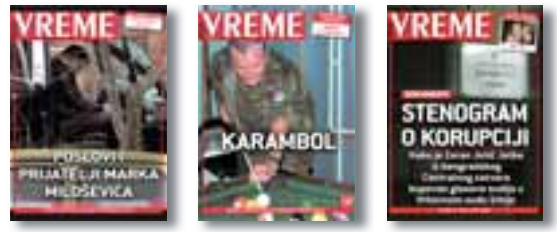
Izbeglički dani

"Markova posla i prijatelji"; "Vreme" br. 791

Kao bivši "izbjeglica" sa porodicom u Beogradu 1992–1996, sa pažnjom (i neizbježnom mučninom u stomaku) pročitao sam fenomenalan članak gospodina Vasića u kome nam otkriva pravu sliku "fašističkog, nenerodnog režima" i "paradržavnog kartela" (čitati sa zadovoljsvom preuzeti iz članka g. Vasića) tada vladajuće i korumpirane bulumente, okupljene oko Slobodana Miloševića.

Dok je najveći broj "izbjeglica" (ponižavajući termin za, ne svojom voljom pridošle, "nestarosedioce Srbije") jedva sastavljao kraj sa krajem i dijelio tužnu sudbinu većine srpskog naroda, povlaštena elita okupljena oko kriminalizovane vlasti, beskrupulozno se bogatila na teret države, društva i čitavog naroda. Nije onda nika-

kvo čudo šta je taj srpski narod na kraju doživio i kroz kakav je pakao prošao od 1991. do 2001. Organizovana pljačka društva na svim nivoima, svakodnevna ubistva, čak i onih najuglednijih državnih funkcionera prava su slika "sumraka svake pameti i morala" u Miloševićevoj Srbiji toga doba, da ponovo citiram gospodina Vasića.

Čitajući studiozno napravljeni članak (koji bi komotno mogao poslužiti kao sinopsis za dobar holivudski krimi film), kroz sjećanje su mi prolazile slike mog tadašnjeg života u Beogradu: sate koje sam provodio ispred Crvenog krsta za skromni paket humanitarne pomoći od koga smo živjeli mjesec dana; redove za brašno, ulje, šećer, mlijeko, hljeb... zatim, teško zarađena renta od 250 DM mjesečno, koju smo plaćali gazdama, penzionerima čija je penzija (preračunata po tadašnjem kursu) iznosila nevjerovatnih 10 DM! Sjećao sam se beskrupuloznih izjava "prve srpske dame", "drugarice" Mire Marković o tome kako su se izbjeglice u Srbiji "obogatile u ratu", kako su "dobile" stanove (od koga?) u Beogradu, kako su oni, u stvari, taj "faktor" koji najviše "opterećuje" društvo i slične gluposti, dok je u isto vrijeme njen sin za jedan šleper švercovanih cigareta uzimao po pola miliona tadašnjih DM!

Istina je, naravno, bila sasvim drugačija: dok smo mi jeli mahom konzerve iz EU-a i gledali koliko ćemo hljeba pojesti za jedan obrok, pitajući se da li će nam dijete imati sutra mlijeka, Miloševići i njima bliski kriminalci su "uzimali lovu lopatama", sve pričajući narodu o tome kako se oni u stvari "bore za socijalizam" i "brane komunizam" (sjetimo se parola: "levo je pravo", "Tako treba" "Srbija u XXI veku" itd.)

Sada srpski narod može jasno da vidi za kakav su se to "socijalizam" Slobo, Mira, Marko, Vojo i ostali fašisti, borili...

Radoslav Božinović, Kanada

Sloboda i sila

"Ksenofobični dnevnik";
"Vreme" br. 791

Da autor teksta "Ksenofobični dnevnik" nije napisao prvi pasus identičan onom koji sam napisao ja u tekstu "Evropa i Islam" sedam dana ranije, verujem da ne bih uspeo da zaključim da je komentar reakcija na taj moj tekst. Nisam generalizovao, napadao sve muslimane i branio desničarsku štampu. Ne želeći da dublje ulazim u analizu problema prvog porekla – kokoške ili jajeta, a smatrajući da sam u tekstu "Evropa i Islam", "Vreme" br. 789, rekao sve što je potrebno, sada ću istaći samo nekoliko važnih momenata.

Nikada nisam čitao Jilandposten, tako da ne mogu da znam koliko je i kako politički i ideološki taj dnevnik orijentisan. Znam sigurno da država Danska ne bi dozvolila bilo kakvo promovisanje rasizma putem javnih glasila. Šta se dešavalo tridesetih godina prošlog veka i do čega su ta dešavanja dovela, istorija i sudovi su utvrdili kao nepobitne činjenice. Baš zato, poredi prikazivanje bilo kakvog proroka, pa makar to bio i Muhamed, sa ismevanjem holokausta je, najblaže rečeno, neumesno.

Da li bilo koja grupa (religijska, nacionalna, esnafska...) može sebi dati za pravo da zabrani ostatku sveta da prikaže nekoga ili nešto što samo ta grupa smatra da je neprikazivo? Ovo je centralno pitanje na koje sam hteo da ukažem prošli put, a ne na orijentaciju pojedinih medija, neokonzervativizam ili (ne)pravednost rata protiv terorizma.

Nije sporno, međutim, da su neke od tih karikatura uvredljive i za umerene, sekularne muslimane, ali oni, koliko znam, nisu zato izazivali nerede u kojima je izginulo do sada već nekoliko stotina ljudi, verovatno 99 odsto baš muslimana. To su činili ekstremisti, kojima je zapravo glavni cilj širenje mržnje i antizapadnih osećanja kod muslimana. Koliko je meni poznato, neslaganje se može veoma efektno izraziti i na nenasilan način. Ili je možda bolje da počnemo da učimo decu u školama da manje koriste reči, a više batine?

Završiću kao i prošli put: Da li sloboda može da postoji, ako se nekome kao odgovor na izraženo mišljenje upućuje ogoljena sila?

David Babić, elektronskom poštom

Izvinjenje

U prošlom broju tehničkom greškom izostavljeno je ime autora intervjua sa rektorom Univerziteta u Podgorici Ljubišom Stankovićem. Izvinjavamo se autoru Peru Radoviću i čitaocima.

PRODAJA & PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	Evropa [površinskom poštom]	Svet i Evropa [avionom]
6 meseci	3100 din	2850 din	55 EUR	95 EUR
12 meseci	6000 din	5600 din	110 EUR	190 EUR

INTERNET IZDANJE

	Srbija [bez PDF-a]	Srbija [sa PDF-om]	Svet [sa PDF-om]
12 meseci	600 din	1500 din	EUR 30
4 meseca	—	—	EUR 20

Zabranjeno je uplatiti iznos pretplate za korisnike iz Srbije, a nalog upotrebljavati iz inostranstva (osim kada se nalazite na putovanju). Zabranjeno je da više lica sa različitih lokacija upotrebljava isti nalog.

VREME CD / VREME-DVD

	Srbija	Svet
komplet 1997–2005 CD	800 din	EUR 25
komplet 1997–2005 DVD	800 din	EUR 25
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	300 din	EUR 10

Rok za slanje 20 dana. PTT troškovi uračunati u cenu. U dinarske cene uračunat PDV .

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Mišarska 12, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, VREME CD ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist N.P. VREME, Beograd isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na sledeće načine:

- Na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (okvirna protivvrednost u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV.
- Direktno na naš devizni račun uz sledeće podatke:
  Intermediary: DEUTDEFF, DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT,
  Acc with institution: VBOECSBG, VOLKSBANK AD BEOGRAD,
  Beneficiary: 540100-978-7737912, NP VREME BEOGRAD

Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine. Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. U slučaju poskupljenja lista u toku pretplatnog perioda, pretplatniku se priznaje stara cena do isteka pretplate. Cenovnik važi od 3.11. 2005. Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa kompletno sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju, sa mogućnošću pretraživanja obuhvata period od marta 1997. do kraja 2005. Nalazi se na jednom DVD-u ili podeljena na tri CD-a (1997-1999; 2000-2002 i 2003-2005). Diskovi se dostavljaju isključivo poštom i tek kad dobijemo dokaz o uplati sa adresom primaoca. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

INFORMACIJE U VEZI S PRETPLATOM: TELEFONOM, RADNIM DANOM OD 10 DO 16h: 011/3234-774, ILI e-MAILOM NA pretplata@vreme.com

Sneg

Sneg je omiljena tema pesnika, ali i novinara gradskih rubrika u dnevnim novinama. On inspiriše posebno pisce poezije za decu. Odrasli na snežnu čaroliju gledaju drugačije. Simpatija i mržnja se mešaju. Jer one zločeste čike iz komunalnih preduzeća hoće neposlušne da pošalju kod onih drugih čika iz državne uprave – kod sudija za prekršaje. Razlog bi bio jednostavan, klizav trotoar. Da, za neočišćen sneg ili led na trotoaru ispred sopstvenog praga plaća se prekšajna kazna. Iskusili su to mnogi kućevlasnici, kao i blagajnici kućnih saveta. Tako je to u kontinentalnoj klimi. U normalnom svetu, punom radosti, briga i obaveza. Posebno onih zimskih.

Međutim, ono što se negde smatra normalnim, drugde se kuje u retke prirodne pojave. I obrnuto, naravno. U Amsterdamu sneg padne retko. Još se ređe zadrži. Padnu pahulje veličine dečjih rukavica, poleže sat-dva pa se vrate u tok kruženja vode. Zato je sneg za one koji oduvek žive u Amsterdamu malo poznata kategorija. Deca predškolskog uzrasta videla su ga uglavnom na televiziji. Zato se u Amsterdamu sneg broji u one retke pojave. I pamti se. Ali, naša planeta je lopta čudnovata. Okrugla, tako da se i kolo pojava na njoj okreće nepredvidivo. I tako u martu, kad mu vreme nije, u Amsterdamu se desio sneg. Padao je cela dva dana, napadao do gležnja i ostao da se izležava. Grad je upakovan u beskrajnu belu krpu, kao da je kroz njega prošao Kristo. Fizičke naslage sedam stotina godina istorije grada muzeja postale su tek sladunjavi mizanscen kugle *snowglobe*a. Sneg je bio suv i samo je nedostajalo malo nizbrdice pa da ugođaj Tri doline bude potpun. Ali, to je tema za poznavaoce zimskih čarolija. I bez tog iskustva, komšije su, baš kao i Klarens, junak kratke priče *Dan* ***kada je pao sneg u Los Anđelesu***, Čarlsa Bukovskog, potpuno odlepili. Ceo grad su pretvorili u jedinstven pretpark zimskih čarolija. Grudvali su se do dugo u noć po parkovima i opustelim ulicama bez automobiila, pravili Sneška Belića sve sa šargarepom i glačali klize na mostovima. Svako je bacao, svi su bili meta. Kao da se Timpetil, grad bez roditelja, upriličio u stvarnost. Grudve su letele s kraja na kraj ulica, sa gornjih spratova, iz kancelarija i iz kupleraja. One koje bi promašile pokretni cilj lepile su se o fasade, drveće ili su se davile u kanalima. I tako dva dana i dve noći. Sa svakom bačenom grudvom čarolija se bližila svom kraju.

Preduzimljivi turski bakali su se setili da ispred radnji iznesu mangala i peku kestenje. Znanje, imanje. Ugođaj je, kao i uvek, bio samo posledica razumevanja situacije. Nije primećeno da je iko sem njih čistio ispred vlastitog praga. Još jedan razlog da ih domaći smatraju kulturno neintegrisanim. Domaći su pak sa neskrivenim uživanjem posmatrali klizačke figure prolaznika. Padalo se kao na Čuburi. Da, u gradskim pravilima Amsterdama stavka o čišćenju snega sa trotoara ne postoji. Jer, ovde se ne propisuje bez razloga. Iz ekoloških razloga ulice se ne posipaju solju tako da su vozači nenaviknuti na led neuspešno pokušavali da pod punim gasom pokrenu svoje tek otrpane automobile. Ne biva, kao što znamo. Posle nekoliko pokušaja su ih napuštali i pridruživali se koloni pešaka. Javni saobraćaj, međutim, za zaposlene je bio besplatan do deset izjutra. Bez obzira na ovu privilegiju, na posao se kasnilo kao na Himalajima ili u Alma Ati. Ipak, gledano iz perspektive državnih službenika tu nije bilo iznenađenja. Padalo ne padalo, na njihovih pola sata zakašnjenja se može računati.

Ko se od automobilista dokopao autoputa nije imao problema. Iznajmljeni nemački čistači su sneg pomeli do suvog asfalta. Unija na delu, bato. Nemačka tehnika takođe. Pa i Holanđani njima pomažu pri poplavama. A zna se, one dolaze uvek posle snega. Ipak, na aerodromu se Nemci nisu pokazali. Bio je celog dana zatvoren. Vozovi se, međutim, nisu dali. Sneg ih nije iznenadio i omeo kao onomad opalo lišće u novembru.

Biciklisti nisu odustajali od navike da uzjašu svoje rage. Jedino su pogrešno birali da voze po tragovima automobila umesto po neugaženom snegu. Pa svako dete zna da je samo celac garant čvrstog koraka po snegu. Padovi su bili groteskni. Poneko od veselnika, baš kao i one grudve, završio bi u kanalu, ali srećom i spasavanje davljenika čini deo iskustva sa poplavama i lokalna je specijalnost.

A onda? Onda je dunulo sa jugoistoka. Naravno, pala je i kiša, kao i uvek. Po ulicama su se šćućurile krpice leda a na trotoarima hrpice snega. Po istrulelim šargarepama moglo se zaključiti da su to uglavnom bili ostaci onih Belića. Niko se nije na vreme setio da ih spremi u frižider. Da, malo se čita. Belinu zimske čarolije zamenila je oblačna svakodnevica. Oslobođena nepotrebne dekoracije istorija se vratila u svoj redovan tok. Vreme je ponovo postalo martovsko. Mart se vratio i u duše. Raspoloženje je ponovo postalo sivo. Ne gubeći časa duše su se vratile u *coffee shop*ove i nastavile da duvaju tamo gde ih je sneg zamajao. Grudve dima su se ponovo zalepile pod plafon. Hoće pasti – neće pasti, hoće... U bajanju kolutova su otkrivani brojevi sledeće moguće godine posete snega gradu u koji on svraća tek ponekad, u proseku svakih pedesetak godina. Samo da se zvezde slože. ×

MILOŠ BOBIĆ

VREME
Copyright © 1997–2005 Vreme
PDF izdanje razvili: Saša Marković i Ivan Hrašovec
obrada: Marjana Hrašovec